BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ VE EZİLEN ULUSLAR BİRLEŞİN

TEORİ

SOSYALİST PARTİ YAYIN ORGANI

Teori Yazı Kurulu

Azerbaycan Müdahalesine Hayır!

Ferit İlsever

Sosyalist Parti 3 Yaşında

Ferit İlsever,
Ahmet Aka, Mehmet Akkoç, Hakan Altepe,
Tunca Arslan, Serdar Atabay, Gülden Aydın,
Faik Bulut, Zeynel Coşar, Gürbüz Çuhadar,
Ali Doğan, Mehmet Evcimen, M.Bedri Gültekin,
Ender Helvacıoğlu, Sibel Karaoğlu, Ali Koçintar,
Gülali Ölmez, Hıdır Özcan, Doğu Perinçek,
Ali Tokgöz, Akif Yılmaz

DOĞU AVRUPA VE SOSYALİZM

Kutsal Kitapların Kaynakları/Kur'an
Turan Dursun **Bu Dizi Üzerine**
İlhan Kırıt **Cemal Süreya'yı Uğurlarken**

ŞUBAT 1990
2
3000 TL.

KAYNAK YAYINLARI
Başmuhasip Sok. Talas Han No: 16/4
Cağaloğlu / İSTANBUL: Tel: 513 83 52—53

ÇIKTI

DOĞU PERİNÇEK

Stalin'den Gorbaçov'a

DOĞU PERİNÇEK
Stalin'den Gorbaçov'a

Gorbaçov nereye gidiyor?
Sovyet imparatorluğu parçalanıyor mu?
Sovyetler Birliği'nin önündeki seçenekler?
Piyasa mı kazanacak, yoksa işçi devrimi mi geliyor?
Ekim devriminin ülkesi
hangi süreçlerden geçerek bugünlere geldi?
Bu açıdan 1930'ların, 50'lerin ve 80'lerin
kritik olduğu görülüyor.
Perinçek, bu kitabında Sovyetler Birliği'nin dününü
ve yarınını anlamak için, saflaşmaları,
bu saflaşmaların tarih içindeki bağlantılarını,
süreklilik ve kopuşları tahlil ediyor ve şöyle diyor:
"Bu kitapta yer alan her satırı yazarken
bana baktığını hissettiğim insan,
işte bu kitabın kapağında size de bakan,
o 'yasaklı adam'dır.
Bilimsel Sosyalizmin birikimini aşmak isteyenler de,
Bilimsel Sosyalizmi yıkmak isteyenler de,
işe Stalin eleştirisiyle başlamak zorundalar."

Fiyatı: 7350

dünya ölümünün işçileri ve ezilen ulusları birleşiniz

TEORİ

SOSYALİST PARTİ YAYIN ORGANI

Şubat 1990 Sayı 2 3000 TL.

SAHİBİ

Ferit İlsever

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Ahmet Aka

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

İsmet Arslan

YÖNETİM YERİ

Balabanağa Mah.
Ahmet Şuayip Sok.
Ufuk Apt. No: 8/5 Daire: 11
Laleli/İstanbul
Tel: 522 13 80

YAZIŞMA ADRESİ

Başmusahip Sok. Talas Han
No: 16 Kat: 4 34410 Cağaloğlu
İstanbul Tel: 513 83 52-53

ABONE KOŞULLARI

1 Yıllık 30.000 TL.
6 Aylık 15.000 TL.
Yurtdışı Yıllık 45 DM
Yurtdışı Fiyatı 4 DM
POSTA ÇEKİ NO
İsmet Arslan, 466352

İLANLAR

Kapak İçi 1.000.000 TL.
İç Sayfalar 700.000 TL.

DİZGİ—OFSET HAZIRLIK

Sistem Ofset Tel: 520 66 27

BASKI

Uygun Matbaası Tel: 520 75 95

KAPAK BASKI

Gürtaş Ofset Tel: 519 11 78

DAĞITIM

Hür Dağıtım

İÇİNDEKİLER

BU SAYIDA

TEORİ YAZI KURULU
Azerbaycan Müdahalesini Kınıyoruz 2

FERİT İLSEVER
Sosyalist Parti 3 Yaşına Girerken 5

Doğu Avrupa ve Sosyalizm 18

İLHAN KIRIT
Cemal Süreya'yı Uğurlarken 73

KUTSAL KİTAPLARIN KAYNAKLARI/KUR'AN

TURAN DURSUN
Bu Dizi Üzerine 75

GEÇEN AY

Özelleştirme Paneli/
24 Ocak Paneli/
Yaygın Eğitim Şurası 77

Teori
Yazı Kurulu

Azerbaycan Müdahalesini Kınıyoruz

Barış meleği, özgürlük havarisi Nobel adayı savaşsız ve silahsız bir dünyanın müjdecisi olarak dünyada ayak basmadığı, övgü almadığı yer kalmayan Gorbaçov en sonunda Azerbaycan'a da ulaştı. Hem de tanklarıyla...

Malta'da ABD emperyalistlerine, dünya halklarının ve kendi ülkesinin geleceğini teslim eden Gorbaçov, bunun karşılığında ABD ve Batı'dan aldığı alkış ve aferinlerle Azeri topraklarına giriyor.

Kanla Silinen Özeleştiri

Batı ve ABD merkezli bencillik, dünyanın maddi ve manevi efendiliği zihniyeti Gorbaçov ekibinin nezdinde, ezilen Doğu'ya karşı yeni bir mızrak daha bulmuştur. Sosyalizmi kurtarma, özgürlükçü bir toplum kurma havarisi olarak ortaya çıkan SB yönetimi bu emperyalist-şoven zihniyete teslim olmuştur. Litvanya'ya kalem ve kelamla giderken Azerbaycan'ın üstüne tank ve silahla gitmesi bundandır. ABD ve Batı'nın gözünde Litvanyalılar bir ulustur ve "kendi kaderini tayın hakkı" vardır. Ama Azeriler öyle mi? Azerilerin insan olduğu bile şüphelidir. Emperyalizmin saldırgan ve şovenist ideolojisi ile yoğrulan Batı merkezli bencilliğin gözünde Asya'da, Afrika'da yaşayanların da birer halk olduğu hep unutulur, kendi kaderlerini tayin hakları olduğu gerçeği yok sayılır. Gorbaçov da aynı kulvardadır.

Dün Brejnev'in Çekoslavakya'ya Afganistan'a girmesinin hata olduğunu söyleyen Gorbaçov, yaptığı özeleştiriyi bugün Azerilerin kanıyla siliyor. Dün halklara karşı ve birbirlerine karşı şeytan imparatorluğu olan ABD ve SB, bugün birbirlerini şeytanlıktan azad ederek, mazlum ve yoksul halklara karşı dost oldular.

ABD ve SB'nin müdahaleleri halkların barış istekleriyle çelişmektedir. Dünya halkları buna başkaldıracaktır. Bunlar Vietnam'dan, Afganistan'dan ders almadıysa, Azerbaycan yeni bir ders olacaktır.

Ermeniyi de Savunmayan Namerttir.

Sorun SB ve Batının yutturmaya çalıştığı gibi Azeri-Ermeni boğazlaşmasını, halklar arasına kan girmesini önlemek değildir. Sorun kimin haklı, kimin haksız olduğu değildir. Sorun olayları kimin başlattığı da değildir. 200 bin Azeri yerlerinden sürülürken kimsenin sesi çıkmamıştır. Avrupa'nın barış, insan hakları havarileri o zaman neredeydi? Özgürlükçü

Gorbaçov neredediir?

Estirilen propoganda ile yapılanın en ufak benzerliği yoktur. Yapılan iki halkın arasındaki sorunları çözmek, çatışmaları önlemek değil Azerilerin yüreğine hançer saplamaktır. Bu palavranın arkasına gizlenerek Azeri ulusunun kanı dökülmektedir. Gorbaçov iktidarı, bu tutumuyla halklar arasındaki kinlerin, bağnaz düşmanlığın çözücüsü değil, körükleyicisi olmuştur.

Bu aldatıcı maskeyi yırtmak gerekir. Bugün Azeri halkına karşı askeri müdahaleyi kınamamak, susmak en büyük gaflettir.

Kimsenin kuşkusu olmasın. SB'de bir emekçi iktidarı kurulmadıkça, bu tanklar yarın diğer halklara, Litvanya'ya ve Ermenistan'a da dönecektir. O zaman da Ermeni'yi savunmayan namerttir.

Türklük-Müslümanlık Değil Ezen-Ezilen Milletler Sorunu

Sorun Türklük ve Müslümanlık sorunu da değildir. ABD'nin vesayeti altındaki iktidar bırakın olaylara ezilen halkların penceresinden bakmayı, insan hakları açısından bile bakamamıştır. Dünya'ya ABD'nin gözlüklerinden bakılmaktadır. Üzerine tank sürülen bir ulusun feryadına kulak tıkamanın gerekçesi, mezhep düşmanlığını kışkırtan açıklamalarla süslenmiştir. İktidar, ABD Türk milliyetçisi olduğu zaman, onun kadar milliyetçidir, ABD müslüman olduğu zaman da onun kadar müslüman. Ve tabii, bir de Kürdün hakkını vermeye gelince, onun eşitlik ve özgürlük isteği karşısında müslüman-milliyetçidir. Panama'da ABD işgaline sessiz kalanlardan beklenecek tutumdur bu.

Sağın diğer partileri ırkçılığın şampiyonluğunu yapıyorlar. Azeri halkının haklı davasını, Türkiye emekçilerinin bu zulme karşı protestosunu, Türkçülük ve İslamcılık fanatizminin bayrağına sarmaya çalışıyorlar. Ezilen ulusların davasının önüne sahte bayraklar sallayarak çıkıyorlar. Kürdü ezmeyi hak gören, Romanya'ya SB'yi müdahaleye çağıran ABD mesajlarına alkış tutanlardan, halklara yarar değil zarar ve düşmanlıktan başka birşey gelmeyeceği bir kez daha görülmüştür.

Dünyayı bölen gerçek Müslümanlar-Hıristiyanlar ya da Türkler ve diğer milletler saflaşması değil, proleter milletler-burjuva milletler saflaşmasıdır. ABD'nin başını çektiği, SB iktidarının onunla kaderini birleştirdiği emperyalizm ile ezilen milletler arasındaki saflaşmadır.

Emperyalizm, ABD ve SB'nin-öyle uzaklara gitmeye gerek yok-yakın tarihine bakar bakmaz bu gerçek hemen görülür.

ABD Libya'ya, Filistin'e, Nigaragua'ya, Panama'ya müdahale ederken Müslüman-Hıristiyan, Arap-Panamalı ayırımı yapmadı.

SB Çekoslavakya, Afganistan, Azerbaycan'a girerken Müslüman-Hıristiyan, Türk, Afgan, Çek ayrımı yapmadı.

Nereye ve nasıl bakarsanız bakın aynı gerçek çıkar karşınıza. Bir yanda emperyalizm, diğer yanda dünyanın ezilen, mazlum ve yoksul halkları. Azerilerin Türklerle aynı soydan olması, veya müslüman olması ne bu gerçeği kaldırabilir, ne de üstünü örtebilir.

Bir bölüm sosyalistimiz de ne yazık ki bunu anlayamamıştır.

Sosyalistlerin Türklük Fobisi

Bazı sosyalistler hala SB konusunda ham hayaller içindedir. ABD elçisi Abramovitz'den demokrasi umanlar, Azeri ulusunun ezilmesine ses çıkarmamayı içlerine sindirebil-

mişlerdir. Ne büyük zuldür bu. Oysa bu zulü enaz iki kez yaşadılar. Dün Çekoslavakya'nın Afganistan'ın işgaline alkış tutumanın ezikliğini yirmi yıl yaşadılar. Bazıları halen de yaşıyorlar. Şimdi de Azerbaycan halkının tanklarla ezilmesine alkış tutmanın ya da sessiz kalmanın ezikliğini kimbilir kaç yıl yaşacaklar.

Bazı sosyalistlerimiz ise adeta Türklük fobisine yakalanmışlar. Mandingolar, Buşmanlar, Tamiller konusunda hiç tereddütsüz tutum açıklarlar. Ama Azeriye sıra gelince susarlar, Azeri halkının Türk ve müslüman olması ne büyük suç! İçi dışına çevrilmiş bir mantığın, olaylara Türklük ve islamiyet penceresinden bakan mantığın ters yönden esiridirler.

Kendi ulusal kimliği altında böylesine ezilen bir mantık ve anlayış Azeri halkının haklı feryadına kulağını tıkayarak devrim yapabilir mi? Halkların kardeşliğini ve birliğini sağlayabilir mi? Ezilen ulusların haklarını savunabilir mi? Eğer devrimciler kendilerini kandırmıyorsa bu soruların bir tek yanıtı vardır: HAYIR!

Dünyaya işçi sınıfının ve ezilen halkların penceresinden bakanlar, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunanların alabileceği tek doğru tutum, SB tanklarının Azeri halkını kırmasına karşı çıkmaktır. Bu kanlı müdahaleyi protesto ederek, ezilen halkların kardeşliği ve dayanışması bayrağını yükseltmektir. Bağnaz milliyetçiliğin, ırkçı-Turancılığın, İslamcı gericiliğin taarruzunu püskürtecek tek doğru tutum da bu olacaktır.

Yarın çok geç olabilir.

Ferit İlsever

Sosyalist Parti 3 Yaşına Girerken...

Sosyalist Parti 1 Şubat 1988'de kuruldu. 1 Şubat 1990'da üçüncü yaşına girecek.

Tarihte birkaç on yıla, hatta yüzyıla sığacak olayların birkaç yılda yaşandığı günümüz dünyasında ve büyük alt üst oluşlarla 21. yüzyıla ilerleyen ülkemizde Sosyalist Parti'nin kuruluş amacı neydi? Ülkemizde 7 parti varken bir 8. parti hangi ihtiyaca cevap verecekti? Bütün dünyada "Sosyalizm öldü" nutuklarının atıldığı koşullarda, yüzde 70'i işçi ve emekçi olan bu 71 kişi bir sosyalist parti kurma cesaretini nereden bulmuşlardı? Bu partiye de, bugün Doğu Avrupa'da cenazesi kaldırılan birçok sosyalist partinin akibeti mi bekliyordu? Yani ölü mü doğmuştu? Yoksa geleceği var mıydı? Varsa bu geleceği hazırlayan koşullar nelerdi? Hepsi bir yana, 12 Eylül yasalarının hüküm sürdüğü ülkemizde sosyalist partiyi yaşatırlar mıydı?

İki yıl geçti. Bu ve benzeri soruları politikaya az çok karışan herkes sordu. En başta da solcularımız... İtiraf edelim ki, biz de çok sorduk. En güvenli olduğumuz zamanlarda bile. Soruların ağırlığı ağırlığı ile gerçeğin ağırlığını sürekli tarttık. Neydi bu gerçek?

Evet, iki yıl... En yaşlı partinin altı yaşında olduğu ülkemizde önemli bir zaman. Bütün çirkinliklerin yaşandığı ve karanlığın hakim olduğu bir tünel. Ve bu tünelin ucunda bir ışık. Bu ışığı yakalama çabası. Sebatla ve inatla. Tarihi bir eşikteyiz. Bir şeyler sona eriyor. "Yeni çağ" teorilerinin, Batılı propagandistlerin de yardımıyla neyi bitirdikleri çok açık. Ya kapitalizm? Onun deva bulmaz sorunları, çelişkileri? Toz, duman arasında bu sorulara eğildiğimizde, orada çürümeyi, kokuşmayı görüyoruz. Ve sosyalizmin zorunluluğunu... Yaşadığımız bir uygarlık krizidir. Eski bir uygarlıktan yeni bir uygarlığa geçiş krizi. Tarihi geri götürme çabalarına karşın, yeni bir tarihin başlangıcı.

Böyle dönemler ender oluyor. Aktivistleri ne kadar azan, izleyicileri ve gözlemcileri o kadar bol bir dönem. İçlerinde en kahredici bedduayı okuyanından, en küçük bir başarıya içten içe sevinene kadar. Ama izleyici... "Bakalım bu deney ne sonuç verecek?" Yine itiraf edelim ki, biz bile zaman zaman kendimizin izleyicisi olduk. Ve bu yazıyı hem Sosyalist Parti'nin içinden bir sorumlu, hem de becerebildiğimiz kadar dışarıdan bir gözlemci olarak yazmaya çalıştık.

1949 yılında İstanbul'da doğdu. Makina yüksek mühendisidir. İTÜ'de öğrenciliği sırasında sosyalizmi benimsedi. FKF ve TİP üyesiydi. PDA dergisinde ve İşçi-Köylü gazetesinde çalıştı. 12 Mart'ta TİİKP davasında yargılandı. Daha sonra Halkın Sesi dergisinde çalıştı. Günlük Aydınlık gazetesinin sahibiydi. TİKP Ankara İl Başkanlığı yaptı. 1985'ten sonra Sosyalist Partinin kuruluş çalışmalarına katıldı ve Genel başkanlığa getirildi. Evli ve iki çocuğu var.

Devrimci Bir Program

'80'li yıllar, sosyalistlerin sosyalizmle didiştiği yıllardı. "Önce şu sosyalizmin sorunlarını çözelim, sonra mücadele ederiz". Bitmez tükenmez tartışmalar ve "Sosyalizmi yenileme" çabaları. Sosyalizmle uğraşan sosyalistler!.. Kademe kademe, önce 1960'lar; sonra 1930'lar ve sonra da 1917'ler... Paris Komünü'ne kadar.

80'li yıllarda sosyalistler en başta zemini yitirdi. Nerede duracağız? Sınıf içinde ve sınıf mücadelesi içinde kapitalizmin eleştiri zemininde mi, yoksa sınıftan kopuk sosyalizm tartışmaları zemininde mi? Cephemizi kapitalizme mi, yoksa sosyalizme mi döneceğiz? Bir sosyalistin cephesini sosyalizme dönmesi! Bundan 5-10 yıl sonra bir sosyalist bu yazılanlara inanır mı? Ama ne yazık ki, gerçek bu. 8-10 yıldır "sosyalizmin sorunları" kaosunda çırpınıp durmuyor muyuz? Bu 8-10 yıldan sonra hâlâ Kuruçeşme'de, tartışmayı sonuna kadar tüketmekten dem vurmuyor muyuz? Komiklik sınırını da aşan hataların gelecekte inandırıcı olmaması çok doğal. Gelecekte bu dönemi yaşamadık mı diyeceğiz?

Bu zemin kaygan bir zemin. Sanki buzlu. Sosyalizmden ümidini kesenler de üzerinde dansediyor, geçmişteki deneylere bakarak iyi niyetle "daha iyi bir sosyalizm" isteyen çok sayıda devrimci de. Ama melodi ve figürler aynı. On yıldır dinlediğimiz şarkı artık bıkkınlık veriyor: "Kültür Devrimi zorbalığı", "Stalin'in cinayetleri", "Leninizmin iflası", "Devrimin, öncü partinin kötülüğü" vb. vb. Hepsi de kapitalist ideologların yıllardır piyasaya sürdükleri malzeme. Kim, kimdir? Bir sınır yok. Ve yumuşak bir şekilde düzene transferler. Zemin kaybından, insan kaybına, kan kaybına. Acaba bir sınırın olmaması devrimciler için hâlâ uyarıcı olmuyor mu?

Sosyalizmin sorunları her zaman var. Ama nasıl çözülecek? Ve ne kadarını çözebiliriz? Bu zeminde hiçbir sorunun çözülmeyeceği çok açık. 10 yıldır bir işi artık meslek haline getirmiş arkadaşlarımız var. Hangi sorunu çözdüler? "Hah, artık gerçeği bulduk" dedikten üç ay sonra, yeni bir "özeleştiri" yayınladılar. Bunlar "bulduk" dedikleri "gerçeği" sanki o buz üzerine yazıyorlar. Bir süre sonra da bütün yaşama buzlu cam arkasından bakar hale geliyorlar. Her şey bulanıyor. "Gerçeği aramak için" yola çıkarken, inandıkları gerçekler de. Başından kaybedilmiş bir oyun. Kazananını da, kaybedeni de başından belli.

'80'li yıllar kapitalizmin yeniden kendine güven kazandığı yıllardır. Sosyalizm için güç bir dönem. Sosyalizm ve milli kurtuluş mücadeleleri en dip noktasına varmış. Bir yandan Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki "sosyalizm" adına kurulmuş bürokratik sistemlerin iflası, diğer yandan kapitalist merkezlerden anti-sosyalist yaylım ateşi. Üstüne üstlük bir de 12 Eylül darbesi. Bu dönemde görev sosyalizmi savunmaktı. Şimdi savunmalı ki, yarına geliştirebileceğimiz bir temel kalsın.

Daha da gerekli olanı, kapitalizme karşı ideolojik taarruz. Kapitalizmin özgüveninin artması gerçeğin bir yönüydü. Ya ikinci yönü? Nesnel olarak kapitalizmin iç çelişmelerinin, çözümü en zorunlu kıldığı bir dönemden geçiyorduk. Burjuvazi-proletarya ve emperyalizm-ezilen halklar çelişmesi keskinleşerek sürüyordu. Kapitalist Batı imparatorluğu, kendi ülkelerindeki proleterlerin ve ezilen halkların sırtında yükseliyordu. Batı uygarlığının faturası, Afrika'da, Asya'da açlıktan, bakımsızlıktan ölen insanlara, çocuklara çıkartılıyordu. Emepryalizm savaşlara ve savaş araçlarına kaynaklık etmeye devam ediyordu. Dünya ezen ve ezilen, kuzey ve güney diye iki kampa ayrılmıştı. Bir avuç kapitalistin kârları uğruna, doğa yıkıma uğruyor ve insanlığın geleceği kararıyordu. Ka-

pitalizm sadece çevreyi değil, insanı da kirletiyordu. Kapitalizmin reklam sanayisinin güdümündeki tüketim humması, insanı yozlaştırıyor ve ufkunu daraltıyordu. Serbest piyasa ekonomisi, hiçbir zaman bu kadar kapitalizmi, insanın gerçek ihtiyaçlarından koparmamıştı. Yabancılaşma hiçbir zaman bu ölçüde yaşanmamıştı.

Sosyalizmin bittiğinin en çok söylendiği dönemde, onu en zorunlu kılan nesnel koşullar bunlardı. Bu koşullar önümüzdeki on yıllarda her gün ve her gün sosyalizmi insanlığın önüne getirecek ve onun yeni güçlerini yaratacaktı. Bu sosyalizm elbette eskisinin tekrarı olmayacaktı. Sınıf mücadelesine atılan emekçiler, dünyanın ve ülkelerinin koşullarına uygun sosyalizmi, kendi tecrübeleriyle bulacaklardı.

İşte Sosyalist Parti'nin zemini! Gerçeği arıyorsak, işte sonuçları 21. yüzyıla ulaşacak dünya gerçeği! Sosyalist Parti, yüzümüzü bu gerçeğe dönmeyi, yanı kapitalizmi eleştirmeyi önerdi. Daha doğrusu sosyalistlerin, sınıf mücadelesi temelinde, kapitalizmi eleştirme tutumunda ısrar etmelerinin doğal sonucuydu Sosyalist Parti. Bu aynı zamanda bir program çalışmasıydı. Program çalışması, yani dünyanın ve ülkenin somut koşullarının analizi, sosyalistleri bulutların üzerinden yere indirecek ve sınıf mücadelesi yoluna, örgütlü mücadele yoluna sokacaktı. Program yapmak yola çıkmak demekti. Sosyalist Parti programı bu espri içinde yapıldı ve köklü bir kapitalizm eleştirisinden çıktı.

Sosyalizm ile kapitalizm buluşmaya gitmiyor, tersine iki zıt sistem olarak araları açılıyordu. Madem ki, kapitalistlerin baskı ve sömürüsü sürüyordu, ona karşı proleterlerin sosyalist devrimi kaçınılmazdı. Madem ki, emperyalizm dünyanın çeşitli alanlarını ezmeye ve sömürmeye devam ediyordu, ona karşı halkların bağımsızlık savaşları da kaçınılmazdı. Madem ki, emperyalizm dünyanın çeşitli alanlarını ezmeye ve sömürmeye devam ediyordu, ona karşı halkların bağımsızlık savaşları da kaçınılmazdı. Ve madem ki, dünyada karşı devrim vardı, öyleyse devrim de olacaktı. Sosyalist Parti programı gelecek için, bağımsızlık, devrim ve sosyalizm hedefini gösterdi. Böylece Sosyalist Parti 21. yüzyılı yakaladı, tarihi yakaladı.

Sosyalist Parti programı, Türkiye'yi de yaratıcı bir şekilde analiz etti. Emperyalizme bağımlı ve bağrında feodal ilişkiler barındıran sistemin bir demokratik devrimle yıkılacağını ve durmaksızın sosyalizme geçileceğini belirtti.

Türkiye 1923'te köklü bir tavırla Arap-İslam seçeneğini bir kenara bırakmış ve "çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkma" hedefini önüne koymuştu. Son kırk yıl bu hedef, "Batı'yla bütünleşme" olarak somutlandı. Hakim sınıflar ülkemizi Batı kapitalizmine entegre edeceklerdi. Bunun sistemin sorunlarına çözüm olamayacağı bir yana, fakat Türkiye'nin Avrupa trenini de kaçırdığı görülüyordu. İşte Türkiye'nin kimlik bunalımı! Daha doğrusu coğrafya bunalımı! Asyalı olmamak, fakat Avrupalı da olamamak! Hakim sınıflar ülkeyi sadece iki tarih arasına değil, iki kıta arasına da sıkıştırdılar. Sosyalist Parti programının emekçi perspektifi bu sorunu da çözdü. Yüzyıllık demokrasi kavgasına işçi sınıfı önderlik edebilir ve kendisiyle birlikte bütün emekçilerin kurtuluşunu sağlayacak yolu açabilir. Sosyalist Parti devrimci dönüşümlerle sağlanacak, emekçilerden yana yeni bir toplum projesi öngörüyordu. Bu proje Asya'nın, Avrupa'nın ve bütün dünyanın emekçileriyle birleşmeyi hedefliyordu. Sosyalist Parti programı düzene ve hakim sınıf partilerine karşı biricik seçenekti. Sosyalist Parti sadece tarihi değil, coğrafyayı da yakalamıştı.

Sosyalist Parti, kararlarında ve ülke içinde önerdiği değişikliklerde emekçilerin rızasını, katılımını ve inisiyatifini ön şart olarak kabul etti. Devrim ona katılan kitleleri değiştirecek ve bu değişen kitlelerin eseri olacaktı. Sosyalist Parti programı kendi ikti-

darı altında da geri dönüş tehlikesini görüyor ve yozlaşmaya, bürokratlaşmaya karşı emekçi inisiyatifi ve denetimini şart koşuyordu. Bu amaçla Sosyalist Parti yönetiminde gerçek iktidar organları, örgütlü halk gücünün yönlendirdiği ve denetlediği yerel yönetimler olacaktı. Bu yeni iktidarın kaynağı olan yeni insan gücü nasıl yaratılacaktı? Bunun bir tek güvencesi vardı: Halkın özgür olması. Bu amaçla Sosyalist Parti, halkın her alandaki özgürlüklerini güvence altına aldı.

İşte Sosyalist Parti Programı'nın temel özellikleri! Bu programı emekçiler beğeniyor, devrimciler beğeniyor. Ve bu program emekçileri birleştiriyor, devrimcileri birleştiriyor. Sosyalist Parti, programıyla solda önemli bir adım attı.

Devrimci Bir Gelenek

Yitirilen sadece zemin miydi? Zemin kaybı hafıza kaybını da beraberinde getirdi. Geçmişte ülkemizin özgüllüklerini bir kenara bırakarak, taklit edilecek kadar hayranlık duyulan büyük devrimler ve büyük devrimciler sanki unutuldu. Hep hataların arandığı bir dönemdi, ya... Sorun, yine işçi sınıfı zemininden bakmama sorunuydu. Böyle olunca, geçmişte çığır açan devrimlerin emekçilerin bilincinde yarattığı değişiklikler, tecrübesine yaptığı katkılar, hepsi unutuluyordu. Bütün devrimci değerlerin zelzeleye uğradığı koşullarda, tarih mi sarsıntıdan uzak kalacaktı? En doğrusu tarihi sil baştan yapmak ve her şeye sıfırdan başlamaktı. Tarihinden utanan devrimcilik! Köksüz devrimcilik!

Her şeye sıfırdan başlamak, eksilerden başlamaktan yine de iyiydi. Çünkü tarihi tamamen tepe taklak edenler de vardı. Geçmişte tarihin dönüm noktaları olarak savunulan hangi olay ya da kişilik varsa, bugün onun zıtdını savunmak moda haline gelmişti. Tarih yeniden gözden geçiriliyor ve bugünkü konumlara, rollere uygun kökler bulunuyordu. Bu kökler kitlelerce benimsenmiş mi, dışlanmış mı? Tarihi ilerletmiş mi, frenlemiş mi? Yaşayan tarih mi, ölü tarih mi? Bu soruların pek de önemi yoktu. Sosyalizmi "yenileme" tutumu, tarihi yeniden yazma tutumuyla birlikte gitti. Buradan İsmail Bilen'le Mustafa Suphi ve Şefik Hüsnü'yü yanyana gösteren tablolar mı çıkmadı? Stalin ile Troçki'yi, Lenin ile Kautsky'i aynı kefeye koyan makaleler mi yazılmadı? Morgda tarih arayan devrimcilik!

Bir de salt tarihte gezinen devrimcilik vardı. Bugüne yaklaşması bir türlü mümkün olmuyordu. "1930'lardan öteye geçemedik"... Bugün diye sorusu olmayanların tarihe saplanıp kalma tutumu. Sıfırların, eksilerin bugün için şöyle veya böyle bir rolleri vardı. Sonuncular ise, bugünsüz ve rolsüzdü.

Sosyalist Parti işçi sınıfının devrimci geçmişini bir yük değil, miras olarak gördü: "Sosyalist Parti... Türkiye işçi sınıfının bütün öncü unsurlarını ve sosyalist aydınların, yüzyılı aşan işçi sınıfı hareketinin ve sosyalist akımın devrimci mirası ve geçmiş hataların eleştirisiyle derinleştirilecek teorik kazanımlar temelinde birleştirir." (Sosyalist Parti Programı, Madde 2)

Çünkü bu miras yukarıda özetlediğimiz programın hayata geçirilmesinde bugün bize güç veriyordu. Önümüze devrim hedefini koyup, fırtınalı bir döneme girerken, bir köke, hem de sağlam bir köke sahip olup, zemine sımsıkı tutunmak hayati önemdeydi. Bu gelenek Sosyalist Parti'nin önüne yüzyıllık bir tecrübe birikimi koyuyordu. Bundan niye öğrenmeyelim? Sosyalist Parti'yi bu deneylerle niye eğitmeyelim? Ayrıca bu geleneği savunmak, Sosyalist Parti'nin işçi ve emekçiler gözündeki profilini netleştirecekti. Sosyalist Parti bugünü yaşadığı ve yarını kavradığı için, devrimci geleneğe sımsıkı sarıldı.

Marks'ı, Lenin'i, Stalin'i, Mao'yu; Paris Komünü'nü, Ekim Devrimi'ni ve Kültür Devrimi'ni yerli yerine oturttu. Bunların özünü benimsedi. Ülkemizde ise, 65 yıllık mirası, 20 yıl hovardaca yedikten sonra, tövbeler ederek denize atanların elinden aldı ve benimsedi. Sosyalist Parti biraz eski ve yıpranmış olsa da bu ceketi aldı, giydi. Çünkü Sosyalist Parti fakir bir partiydi. Fakirlerin partisiydi. Modayı izleyip, lüks peşinde koşmaya ne gücümüz vardı, ne de niyetimiz.

Sosyalist Parti, solda '60'lardaki bölünmeyi çok anlamlı buldu. Bu bölünme belki de solun tarihindeki en önemli ve hayırlı olaydı. Bugünkü tartışmaların çoğunun ipuçları buraya dayanıyordu. Sosyalist Parti dünya sosyalist hareketindeki bu bölünmede SBKP tarafından temsil edilen çizginin yanlışlığını bir daha belirtti. Sosyalist Parti geçmişte bu akıma karşı yürütülen mücadelenin günümüzdeki ürünüydü. Ve bu mücadeleyi omuzlayan bütün akımları kendi devrimci geçmişi olarak benimsiyordu.

Sosyalist Parti tarihe bakışıyla ve sarıldığı devrimci gelenekle bugünkü konumunu netleştirdi ve solda önemli bir yere oturdu.

Sosyalist Parti Krizi Gördü

Yakın zamana kadar soldaki önemli tartışmalardan biri, kriz tartışmasıydı. Önce 12 Eylül'ün zorbalıkla sağlamaya çalıştığı "istikrar"ın ömrü tartışıldı. Yaygın görüşe göre, Türkiye önümüzdeki dönemde Avrupa'yla entegre olacak ve yumuşak bir şekilde Batı'nın demokrasi normlarını benimseyecekti. Yunanistan'da, Portekiz'de ve İspanya'da olduğu gibi. AT ile birleşme konusunda kuvvetli bir irade belirmişti. Önümüzde sarsıntılardan ve alt üst oluşlardan uzak bir dönem vardı.

Sosyalistler daha dört yıl önce bu görüşlerin hayal olduğunu savundular. 12 Eylül'ü analiz ettiler ve ülkenin bir krize doğru adım attığını belirlediler.

12 Eylül, gelir dağılımında görülmedik bir uçurum yaratmış, alt ve orta sınıfları aşağı bastırmıştı. İşçilerin reel ücretleri '80'den sonra yüzde 60 gerilerken, büyük holdinglerin kâr ve ciroları yüzde 200-300 artıyordu. Nüfusun yüzde 20'lik zengin bölümü, ulusal gelirin üçte ikisini alıyordu. Çalışanların ulusal gelirdeki payı ise, 10 yılda yüzde 30'lardan, yüzde 13-14'lere inmişti. Tarım gerilemiş, küçük ve orta köylü borca batmıştı. Sanayi de reel olarak küçülüyordu. (Ve ilk kez bu yıl eksi değer verdi.) Bir türlü önlenemeyen enflasyon koşullarında bir avuç büyük sermayedar ve vurguncu gelirlerini arttırırken, halk yoksulluğa ve sefalete itiliyordu. Emekçiler 50 milyar dolar dış borcu ödemek için, çalışıp didinip duruyordu. Kentlerin nüfusunun toplam nüfusa oranı 20 yılda yüzde 30'lardan yüzde 60'lara çıkarken, özellikle büyük kentlerin gecekondu mahalleleri ve kahveleri milyonlarca işsizi barındırıyordu. Özetle, 12 Eylül döneminde süngü ve copla uygulanan ekonomik çizgi, halkı patlama noktasına getirmişti.

Bu politika 12 Eylülcülerin özgürlükleri gaspetmesiyle uygulanabilmişti. Halk örgütsüz bırakılmış, konuşamaz, toplanamaz, yürüyemez hale getirilmişti. Ülke idamlarla, işkencelerle ve yasaklarla bir hapishaneye çevrilmişti. 12 Eylül generalleri İslam dinini sola karşı bir barikat olarak dikmişler, laikliği tamamen ortadan kaldırmışlardı. Açılan bu yoldan ilerleyen şeriatçı akımlar bütün ülkeyi örümcek ağı gibi sarıyordu. 12 Eylül en çok Kürtleri ezmişti. Yarım yüzyıldır izlenen ve Kürtlerin varlığını kabul etmeme, onları şiddetle ezme ve ağa-şeyhle denetim altında tutma şeklindeki resmi politika, bu dönemde doruğa çıkmıştı. Yine bu dönemde ülke emperyalistlerin düzen suyuna iyice sokulmuştu.

Nereden bakılırsa bakılsın, '80'li yıllar, emekçiler için dayanılmaz koşullar getirmişti. 12 Eylül bir krize çare olma iddiasıyla gelmiş, fakat ülkeyi çok daha derin bir krize itmişti. Halk demokratik birikimiyle ve engin deneyimiyle bu karanlık tabloyu değiştirmek isteyerek, mücadeleye atılacaktı. Bu değişiklik elbette kolay olmayacaktı. Önümüzde yumuşak ve rahat bir dönem değil, tersine güçlüklerle dolu, zorlu ve çetin bir dönem vardı.

Sosyalist Parti, bu değişim sürecini de analiz etti. 12 Eylül en vahşi kapitalist yöntemleriyle sınıflar dengesini alt üst etmiş, düzenin rezervlerini tüketmiş ve maddi-manevi bütün değerleri yıkıma uğratmıştı. Düzenin emekçilere vereceği bir şey kalmamıştı. 12 Eylül bu yönüyle de, köhne düzenin bir bakıma azraili rolünü oynamıştı. Kriz düzenin kriziydi. Ve yine kriz, ondan en çok zarar gören emekçiler için bir fırsattı da. Emekçi halk mücadeleye atılır ve örgütlü güç haline gelirse, düzeni köklü bir biçimde değiştirebilirdi. '80'lerin bunalımı aynı zamanda bir devrimci dönemin başlangıcı olabilirdi. 1986'dan sonra yükselmeye başlayan kitle hareketiyle bu tespitler büyük ölçüde doğrulanmıştı.

Sosyalist Parti'nin kuruluşu bu analizlerin ürünü oldu. Yani krize bir emekçi çözümüyle yanıt vermek... Bunun için kitleleri hazırlamak... Yarın ki daha zorlu koşullarda onları ezdirmemek... ve mücadeleyi sürdürebilmek... '80 sonrasında gerisine düştüğü kitlelerle sosyalist hareket arasındaki mesafeyi kapatmak... Bu mücadeleye önderlik edecek devrimci partiyi inşa etmek... Bütün bunlar için net, köşeli ve alternatif politikalar üretmek...

Kriz artık tartışılmıyor. İki yıldır tanık olduğumuz olgular, bu gerçeği bütün çıplaklığıyla gözler önüne serdi. Sosyalist Parti krizi önceden görmesiyle, önümüzdeki zorlu döneme hazırlıklı ve deneyimli giriyor.

Sosyalist Parti: Örgütlü Güç!

Şimdi temel sorun, emekçilerin bu döneme örgütlü girmesiydi. Krize ve zor koşullara hazırlanmanın anlamı buydu. Halk 12 Eylül'de örgütsüz bırakılmış ve felaket buradan başlamıştı. Örgütsüz halk bir hiçti. Örgütlü halk ise, büyük güç! Büyük değişiklikler, büyük güçlerle olur. Ülkenin nesnel koşullarının zorunlu kıldığı büyük değişiklikleri gerçekleştirecek emekçi kitleler ise, 12 Eylül'de darma dağınık bırakılmıştı.

Halk sendikalarda, kooperatiflerde, derneklerde ve her türlü kitle örgütlerinde örgütlenmeli, hak ve menfaatlerine sahip çıkmalıydı.

Emekçilerin örgütlenmesinde kilit sorun, devrimci partinin inşasıydı. Halkın mücadelesini iktidar hedefine ve sosyalizme yönlendirecek, kitleler arasında işbirliğini, dayanışmayı, bilgi ve tecrübe alışverişini sağlayacak, siyasal alanda işçi ve köylülerin menfaatini savunacak devrimci parti. Kitlelerin kendi tecrübeleriyle eğitilip, devrimci mevzilere çekilmesini ve kitle mücadelesini güvenceye alacak ve onun uzun soluklu olmasını sağlayacak bir parti.

12 Eylül sol örgütlere büyük darbe indirmişti. Solda dağınıklık hakimdi. Daha da önemlisi, örgütsüzlüğün bir ideolojik zaaf olarak zihinlere yerleşmiş olmasıydı. Düzen bunu bir statüko olarak devrimcilere dayatıyordu. Zemin kaybı ve hafıza kaybından sonra, bir de güç kaybı! Etki ve prestij kaybı! Sınıftan kopma, yalnızlaşma ve tek tek yutulma! Bu kan kaybını nerede ve nasıl durduracağız?

Sosyalist Parti, düzenin, bütün kurumlarıyla, yasalarıyla ve ideolojisiyle solu kuşat-

ma operasyonuna isyanın adıydı. Dağınıklıktan örgütlü mücadele alanına çıkış, kan kaybını durduracak ilk müdahaleydi. Daha sonra bünye taze kanla güçlendirilebilirdi. Sevgili Yavuz Alogan* bu çizgiyi eleştirmek amacıyla bir gün şöyle demişti: "Ne oluyor? Sanki huruç harekâtı yapıyorsunuz." Sosyalist Parti'yi anlatan en güzel söz. Yapılanlarda bir olağanüstülük görülüyor. Acaba durum olağandı da, yapılanlar mı olağanüstüydü? Yoksa yapılanlar olağan da, durum mu olağanüstü olumsuzdu? Kanımızca durum olağanüstü berbattı ve buradan o koşullarda "olağan" sayılan yöntemlerle çıkılamazdı. Durum tam bir kuşatmayı andırıyordu. Ve emekçilerin öncü kuvvetlerinin bunu yarması ancak örgütlü ve disiplinli bir "huruç harekâtı"yla mümkündü. Örgüt, disiplin, öncü parti, özveri, irade... Libarellerin yerden yere vurduğu ne kadar değer varsa, aslında bunlara en çok ihtiyaç duyduğumuz bir dönemdeydik. Yoksa bu yerden yere vurmada mı, kuşatma operasyonunun bir parçasıydı?

Sosyalist Parti, iyi ya da kötü, örgütlü olmanın, hiç örgütsüz olmaktan daha iyi olduğunu ilke edindi. Başlangıçta önemli olan; mükemmel örgütler kurmak değil, sola dayatılan örgütsüzlük statükosunu aşmak, alışkanlıklara karşı koymak ve örgütlü mücadele yoluna girmekti. Örgütler mücadele içinde yenilenecek ve pekişecekti. Bugün örgütlenme talebinde bulunan işçi ve emekçilere sonuna kadar güvenecek, onlara yetki ve sorumluluk verecektik.

İşte yazı boyunca tartıştığımız sorunların can damarı; örgütlü mücadeleye evet mi, hayır mı? "Biraz daha güçlenelim, sonra örgüt kurarız", "herkesi birleştirelim, sonra örgütlenelim", "yasal partiyle devrim olmaz", "kadroları deşifre ediyorsunuz", "şimdi Sosyalist Parti örgütü kurarak SHP'nin oylarını bölmeyelim', "'80 öncesinde yapılan hatalar" vb. vb. Sosyalist Parti örgütçüleri iki yıldır Türkiye'nin birçok bölgesini karış karış dolaştılar. Çeşitli akımlardan onbinlerce sosyalistle yüz yüze konuştular. Birçoğundan büyük ilgi ve destek görerek birlikte Sosyalist Parti'yi örgütlediler. Birçok yerde kimi iyi niyetle ya da bilgisizlikten, kimi ise, kötü niyetle sarfedilmiş yukarıdaki sözlerle karşılaştılar.

Gerçekte ise, durum şöyleydi: "güçlenelim sonra" diyen, güçlenmek için bir şey mi yapıyordu? Genellikle hayır! "Yasal partiyle olmaz" diyen, yasadışı bir partinin mi üyesiydi? Yine genellikle hayır! Çoğu SHP üyesiydi. "Kadroları deşifre ediyorsunuz" diyenler ise, genellikle birkaç defa polise düşmüş hatta hapis yatmış devrimcilerdi. Ve yine "kadroları deşifre etmeyecek" ya da deşifre olmamış yeni kadrolar yaratacak hiçbir çalışma içinde değillerdi. "SHP'nin oylarını bölmeyelim" diyenlere sözümüz yok. SHP onlara hayırlı olsun! '80 öncesindeki hatalardan dem vurarak örgütlenmeden kaçınanlar ise, genelde pek samimi değillerdi. Çünkü bugünkü tutumlarıyla hiç de o hataları aşmış görünmüyorlardı.

Burada genel olarak Sosyalist Parti Programı'na hiçbir eleştiri yöneltmeyen, hatta onu beğenen devrimci çevrelerdeki tipik tepkiler üzerinde durduk. Doğaldır ki, Sosyalist Parti Programı'nı benimsemeyen arkadaşlarla zaten birlikte örgütlenme diye bir sorunumuz olamazdı. Bütün bu tipik itirazlar sonunda gelip bugünün temel sorunu olan örgütlü mücadeleye karar verme noktasında düğümleniyordu. Böylece Sosyalist Parti'nin kuruluşundaki isabet ve bugünkü fonksiyonu, örgütsel alandaki sorunlarla bir kez daha anlam kazanıyordu.

* Sosyalist Parti'nin kurucularından ve ilk yöneticilerinden kurulduktan on ay sonra, partiyi dağıtma önerisinde bulunan hizip içinde yer aldı. Sosyalist Parti dağılmayınca, hizip dağıldı. Kendisi de "izleyiciler" ve "gözlemciler" kervanına katıldı.

Sosyalist Parti bugün 48 ilde ve 300 ilçeyle beldede örgütlenmiş durumda ve sınıfın içinde bir kuvvet. Sosyalist Parti başından beri örgütlerini bulundukları yerde kitlelerle birleşmeye, en geniş yetki ve inisiyatifle mücadele etmeye çağırdı. Bugün Sosyalist Parti örgütlerinin emekçi birleşme iradesi ve mücadele kapasitesi sürekli güçleniyor. Sosyalist Parti bundan böyle, her alandaki kavgaya örgütlü gücüyle girme avantajına sahip.

Sosyalist Parti: Yasal Bir Mevzi!

Önümüzdeki kilit sorunu yineleyelim: Kitleleri kendi tecrübelerinden hareketle eğiterek devrimcileştirecek ve kitle mücadelesini güvenceye alacak, onun her koşulda sürmesini sağlayacak partinin inşası. Sosyalist Parti gücünü kitlelerden aldı. Onlara güvendi ve meşruluğu daima onların vicdanında sınadı. Sosyalist Parti'nin inandığı meşruiyet, toplumsal meşruiyetti. Sosyalist Parti kendini düzenle sınırlamıyor, toplumun yasalarıyla sınırlıyordu.

Kitleleri kendi tecrübeleriyle eğitmek! Bu, halkın sömürü ve baskıya karşı mücadelesini desteklemek, bu mücadele içinde yer alarak ona iktidar hedefini göstermekti. Kısmi talepler için mücadele, ekonomik-demokratik mücadele, bu açıdan önemliydi. Halk yüz yıllık demokrasi mücadelesinde birçok haklar kullanmış, bunlar vazgeçilmez kazanımlar olarak kitlelerin bilincine yazılmıştı. Kitleler ayakta olduğu zaman bu haklar yasalara da geçiyor, onlar susunca yasalar da budanıyordu. Sınırlı dönemler dışında yine de kitlelerin hak ve özgürlüklerini kullanmaları esastı. Yasalar ve yasaklar bunu bir ölçüde engelleyebiliyor, kitleler eyleme geçince onların yasası uygulanıyordu. Kitle mücadelesi düzeni teşhir edip, onları eğitirken düzeni de "eğitiyordu". Bu mücadele bir yönüyle yasal hakları genişletme mücadelesiydi.

Ülkemizde yüz yıldır parlamentonun bulunması, kırk yıldır da "çok partili sistem' adı altında uygulanan sistemle emekçi partilerinin ve seçimlerin yasallık kazanması, bu kurumların ve yasal olanakların önemini artırıyordu. İktidar mücadelesinde de kitlelerin dikkati, bütün yasaklara ve kısıtlamalara rağmen, parlamento ve seçimler üzerinde yoğunlaşıyordu.

Özetle, kitlelerin ekonomik-demokratik haklar ve iktidar için mücadelelerinde ve kendi deneylerinden hareketle eğitimde yasal mücadele önemliydi. Bir devrimci partinin bu gerçeği kavramadan kitlelerle birleşmesi, onları eğiterek bir güç haline getirmesi mümkün değildi. Nitekim geçmişte de devrimci partilerin ağırlıklı çalışması hep bu olmuştu.

12 Eylül yasal alanda büyük kısıtlamalar getirmişti. Ama yine de demokratik hak ve özgürlükleri bütünüyle ortadan kaldıramamıştı. Ayrıca mücadele edilirse, özgürlükler yine kazanılabilirdi. Sosyalist Parti bu anlayışla kuruldu. Programımızı düşünce ve kanaatlarımızdan hiçbir ödün vermeden yaptık. Ve toplumun karşısına çıktık. O dönemde solda yaygın olan, "Bu yasalar sosyalizmi yasaklıyor", "Bu koşullarla Sosyalist Parti olmaz" türü görüşleri hepimiz hatırlıyoruz. Hatta görüşlerini, "Sosyalist Parti kurmak alçaklıktır" seviyesizliğine kadar düşüren yılların sosyalistleri de vardı. Bu görüşleri reddettik. Halktaki demokratik birikime inandık. Sosyalizmin toplumun vicdanındaki meşruiyetine ve başarının sırrının mücadeleden geçtiğine güvendik. Ayrıca bu yasalarla da bir sosyalist parti kurulabilirdi. Demokratik kamuoyunu ve toplumu harekete geçirdik. Sosyalist Parti hakkında Anayasa Mahkemesi'nde açılan kapatma davasını kazandık. Bugün artık kimse yasal sosyalist parti kurulur mu, kurulmaz mı tartışması yapmıyor. Böylece Sosyalist Parti toplumsal meşruluğunu yasallığıyla da pekiştir-

di. Solda çok önemli bir yasal mevzi elde edildi.

Sosyalist Parti'nin mücadelesi, 141-142'ye büyük darbe vurdu. Sosyalist Parti kuruluşuyla 141-142'ye karşı mücadeleyi lâftan pratiğe döktü. "Bu maddeler kötüdür", "insanlık dışıdır", "değiştirilmelidir" vs. Bu yeterli değildi, gerekli olan bütün şuydu: "Siz 141-142 ile sol düşünceyi ve örgütlenmeyi mi yasaklıyorsunuz? Buyrun size Sosyalist Parti! Sosyalist Parti, kurulduğundan itibaren bu maddeleri fiilen değiştirmeye başladı. Parti Anayasa Mahkemesi'nde aklandıktan sonra ise, bu maddeler fiilen uygulanamaz hale geldi. Kanun kitaplarının üzerinde kara bir leke olarak kaldı. Tabii doğru, akıllı ve kitlelerden güç alan bir mücadele çizgisi izlenirse. Şimdi görev, 141-142-163'ü kanun kitaplarından da silmektir.

Seçimlerin hâlâ önemli olduğu ülkemizde Sosyalist Parti solda seçimlere katılmaya hak kazanan biricik partidir. İlk katıldığı Kanlıca Belediye seçiminde olduğu gibi, Sosyalist Parti bundan sonraki bütün seçimlerde de emekçilerin birleşmesi ve örgütlenmesi, onların devrimci dönüşümü ve yerel yönetimlere ağırlığını koyması için mücadele edecek. Sosyalist Parti Kanlıca seçimlerinden üçüncü parti ve yüzde 6 oyla çıktı. Partimiz bundan sonra katılacağı seçimlerden daha büyük başarıyla çıkacaktır. Sosyalist Parti devrimcileri ve emekçileri seçim platformunda burjuva partileri arasında tercih yapma zorunluluğundan kurtardı. İşte göğsümüzü gere gere ve övünerek oylarımızı vereceğimiz bir parti.

Solda Bir Model!

Sosyalist Parti, programıyla, geleneğiyle, örgütüyle ve yasal mücadelesiyle solda önemli bir konuma oturmasının yanı sıra, birlik konusundaki tutumuyla da bir model oluşturdu.

'80 öncesi yıllar solun bölündüğü yıllardı. Bu yıllarda, solda grupçuluk hakimdi. En küçük görüş ayrılıkları, örgütsel ayrılıkları da beraberinde getiriyordu.

Görüş ayrılıklarının örtülmeden netleşmesi iyi bir şeydi. İdeolojik sorunlarda açık ve ilkeli tutum almak, gerçeği bulmak için önşarttı. Bu tutum çeşitli görüşlerin su yüzüne çıkmasını kolaylaştırdı ve sosyalist hareketin teorisini zenginleştirdi. Ayrı ayrı pratiklerden elde edilen sonuçlar teoriye katkıydı. Bu teori bugün de mücadeleye atılan işçiler ve sosyalistler için zengin bir hazineydi.

Ne var ki, genelde farklılıkların ortak pratikler içinde, açık tartışma ve ideolojik mücadele ortamlarında, ikna temelinde giderilemiyor ve bir senteze varılamıyordu. Çoğu zaman grupçuluk, gerçeğe bağlılığın önüne geçerek, bölünmelere yolaçıyordu. Bu bölünmelerde 1950'li yıllardan sonraki kapitalistleşmeyle içiçe geçen yarı feodal düzenin yarattığı sınıfsal farklılaşmaların, hatta temel sınıfların bile kendi içinde uğradığı ayrışmanın, hızlı kentleşmeyle ve nüfus artışıyla doğan sosyal sorunların, küçük burjuvazinin nüfusun hâlâ önemli bir kesimini oluşturmasının, solda parti geleneğinin zayıflığının ve hakim sınıfların halkı ve solu bölme tutumlarına karşı siyasal körlüğün de önemli payı vardı.

'80'li yıllarda izlenen ekonomik çizgi işçi sınıfını sayıca ve nitelik olarak güçlendirdi. Bir avuç büyük sermayedarla halk arasındaki farklılaşmayı derinleştirirken, emekçileri ve orta sınıfları yoksulluk, sefalet temelinde birbirlerine yaklaştırdı. Kapitalistlerin her zaman sosyalistler için kullandığı demogojiyi gerçekleştirdi: Fukaralıkta eşitlik! Nesnel koşullardaki bu gelişmenin yanısıra, sol da tecrübe kazandı. Solda güçlü bir birlik isteği doğdu.

'80'li yıllarda solda büyük bir harmanlanma yaşanıyordu. '80 öncesi akımlar programlarıyla ve örgütleriyle tarihe gönderilirken, bu harmanlanma içinde ve sınıf mücadelesi zemininde yeni sol güçler doğuyordu. Burada birlik eğilimi egemendi. Tarihi olarak birlik yolu açılmıştı. Fakat bu nasıl gerçekleşecekti?

Bu öncelikle program birliği olacaktı. Dünya ve Türkiye'nin temel sorunlarının çözümünde ve önerdikleri sosyalizm modelinde benzer görüşleri savunanlar birleşecekti. Ülke koşullarının gerektirdiği parti, içinde her programın cirit attığı, ilkesiz ve şekilsiz bir parti olamazdı. "Hele bir birleşelim de, ne olursa olsun." Bu tür birlikler koftu ve kriz koşullarında kısa bir sürede dağılmaya mahkûmdu. Her kafadan bir sesin çıktığı ve herkesin farklı yöne çektiği parti uygun adım yürüyemez, emekçilere güven veremez ve onları bir güç haline getiremezdi. İlk vuruşta dağılıp giderdi.

Ne yazık ki, yaygın olan birlik tavrı böyleydi. Kuruçeşme pratiği bu yaygın eğilimin uç örneğiydi. İlkeler üzerinde pazarlıkla birlik aranıyordu. Birlik üzerine aylar boyu parlak nutuklar atılıyor, fakat sadede, yani programa bir türlü gelinemiyordu. Büyük kısmının gözünde "program belli değildi". Bazıları ise, bunun teorisini yaptılar: "Birlik herkesin kendisini yadsımasından geçiyor". Yani ilkeyle, programla uğraşmak yerine, herkes görüşlerini biraz yadsıdı mı, iş tamamdı. Al gülüm, ver gülüm! '80 öncesindeki ilkeye, programa bağlılık tutumu yerini, ilkesizliğe, programsızlığa bırakmıştı.

Birliğin diğer yolu mücadeleydi. Yani mücadele edenler birleşecekti. Ve yine mücadele etmek için... Kuruçeşmeciler bunu da reddediyordu. "Önce birleşelim, sonra mücadele ederiz." Böylece birlik, mücadelenin önüne konuyordu. Devrimci partinin oluşumu grev meydanlarında, miting alanlarına değil, masa başı hesaplara bağlanıyordu. Oysa emekçiler mücadele etmek için Kuruçeşme'de kurulacak partiyi beklemiyordu. Ne Kuruçeşmelilerin sınıf mücadelesi ile bir ilgisi vardı, ne de sınıf mücadelesine atılan işçinin Kurçeşme'den bir beklentisi.

Üçüncü olarak, birlik işçi sınıfının mücadelesi ve emekçi önderlerin birleştirilmesi temelinde gerçekleşecekti. Sosyalist akım ve çevrelere kapalı kapılar ardında "birlikçilik" oynayarak oyalanacaklarına, doğrudan sınıfa gitseler daha iyiydi. Aslında bu oyalanma tutumu, aydın tutumuydu. Düzenin sömürü ve zulmünden, krizin ağırlaşıp, koşulların zorlaşmasından fazlaca şikayetçi olmayan aydınların tutumu. Ellerinde bir oyuncak: Birlik! Oyna oynayabildiğin kadar! Tüketene kadar!

İşçi için durum böyle değildi. Krizin ezdiği işçiler işyerlerinde ve iş kollarında biraraya geliyor, ekonomik-demokratik haklarını elde etmek için, sendikalaşmak ya da sendikalarını gerçek bir işçi sendikasına dönüştürmek için örgütleniyorlardı. Düzenin aşağılara bastırdığı sınıf bir çıkış yolu arıyordu. Hemen bütün işyerlerinden basit ve ilkel de olsa örgütlenme haberleri geliyordu. Ve bu örgütlenmelere genellikle solcu-sosyalist işçiler önderlik ediyordu. '80 öncesinin sosyalist mücadelesi sınıf içinde bir birikim yaratmıştı. Bütün baskılara rağmen bu sosyalist güçler varlıklarını korumuş ve kendilerini geliştirmişti. Şimdi sınıf içinde bu güçlerin girişimiyle sanki bir işçi partisi örgütleniyordu. İşte sosyalistlerin içinde yeralacakları ve birleşecekleri zemin buydu. Türkiye'nin devrimci partisi, sosyalizm akımıyla bu gerçekliğin birleşmesinden, kaynaşmasından doğacaktı. Ve ilk kez ülkemizde, bileşimiyle de gerçek bir işçi partisi yaratmanın koşulları olgunlaşmıştı.

Sosyalist Parti yaklaşık üç yıllık bir üstten çalışma ve diyalog çabasından sonra bu perspektifle kuruldu. Sınıf içindeki öncü unsurlarla birleşerek bir kuvvet yaratmak, kriz koşullarında sosyalistleri bekleyen görevleri yerine getirmenin yanı sıra, onların birliği-

ni de sağlayacaktı. Ve Sosyalist Parti kurulmasıyla birlikte işçi sınıfına yöneldi. Büyük siyasi güçler alanında emekçi çözümünü savundu. Hiçbir sol grup ve akımı kendine rakip görmedi. Sol içi kısır çekişmelere girmedi. işçi sınıfı ve emekçiler için büyük politikalar önerdi.

Sosyalist Parti daha 1988 Mayıs'ında "İşçi Hareketi Geliyor" saptamasını yaptı. 1989 Bahar eylemi ortaya çıktığında, bu hareket Sosyalist Parti için sürpriz olmadı. Çünkü, Sosyalist Parti kafa ve moral olarak bu harekete hazırdı. Parti Bahar Eylemlerini destekledi, içinde bulundu. Bu hareketi analiz ederek, işçi sınıfının Türkiye devrimindeki öncü ve dinamik rolünü vurguladı. Sosyalist Parti 1 Mayıs 1989'da işçi sınıfına yaygın vizite eylemleri önerdi. Bu öneri sınıfın pratiğiyle birleşiyordu. Ve doğruydu. Daha sonra parti, işçi muhalefetinin merkezi önderliğe kavuşması ihtiyacını vurguladı. Bu amaçla bir İşçi Kurultayı düzenledi. Yine parti, son Türk-İş Kongresi'nde Bahar Rüzgârı'nı Türk-iş'e taşıyarak, bu en büyük konfederasyonun işçilerin çıkarları doğrultusunda değiştirilmesi önerisinde bulundu. Ve şimdi de parti, önümüzdeki dönem için sınıfa genel grev çağrısında bulunuyor. Sosyalist Parti bu politikaları sınıf içinde bulunduğu için gündeme getirebildi. Ve bu politikalarla, sınıfla bağlarını güçlendirdi.

Şimdi pratiğe bakalım. Sosyalist Parti'nin çizgisi hem düzen partilerinden yeni güçler kazanıyor, hem de solu birleştiriyor. Sosyalist Parti kurulduktan kısa bir süre sonra ve altı büyük ilde il örgütlerini kurduğu dönemde, kurucu ve üyelerinin yüzde 85'i Aydınlık kökenli devrimcilerdi. Ekim '88'deki örgütlenme hamlesinden iki ay sonra ve yaklaşık 25 ilde il örgütlerini kurduğu dönemde, bu oran yüzde 55'e düşüyordu. Geri kalan yüzde 45'i, diğer sol akımlardan gelen ya da yeni sosyalist olan üyeler oluşturuyordu. Sonraki dört ayda, Sosyalist Parti'nin ilçeler ve beldeler düzeyinde örgütlendiği dönemde ise, partideki yeni sosyalistlerle Aydınlık dışındaki sol gruplardan gelenlerin oranı yüzde 80'i buluyordu. Bu üyelerimizin çoğunluğu SHP'den gelmişti. Ve yeni sosyalistler dışındakilerin kökenlerine ve oranlarına bakılarak yapılan bir sıralamada şöyle bir tablo ortaya çıkıyordu: Dev-Yol, TİKKO, Halkın Kurtuluşu, TİP, TKP ve Kürt Solu. Burada sadece ana gruplardan söz ettik. Aslında her gruptan devrimci vardı, Sosyalist Parti'de.

Sosyalist Parti üyelerinin sınıf karakteri de önemliydi. Üye ve yöneticilerinin tamamına yakınını, toplumun en yoksul, emekçi kesiminden gelenler oluşturuyordu. Kol emeği ile çalışanlar büyük çoğunluğu oluştururken, sanayi işçilerinin ağırlığı vardı.

Sosyalist Parti yeni bir sentez yaratmıştı. Kökeni ne olursa olsun, işçileri ve sosyalistleri birleştiriyordu. Bugün solda, düzen partilerinden insan kazanan ve solu birleştiren tek güç Sosyalist Parti'dir. Kan kaybından, kan kazanımına...

Sosyalist Parti bu pratiğiyle, solda çok önemli bir model oluşturdu.

Reformculuğa İsyan Ruhu!

Sosyalist Parti soldaki bu harmanlanma içinde boy veren iki ana eğilimi önceden gördü: Devrimcilik ve reformculuk! Her ikisi de ülke gerçeğinden çıkıyor ve dünya gerçeğiyle de birleşiyordu. Günümüzün temel sorusu şuydu: Kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecine önderlik mi edeceğiz, yoksa kapitalizmle eklemlenip, onun bir uzantısı mı olacağız? Ülkemiz için de aynı soru vardı: Bu köhne düzenin değiştirilerek, bağımsız, demokratik ve sosyalist bir ülkenin kurulması mı, yoksa bu düzen içinde kalmak mı? Sos-

yalist Parti bu sorular karşısında net tavır aldı. Düzenci ve reformcu eğilimlerle mücadele etti. Yukarıda ele aldığımız, program, gelenek, kriz, örgüt, yasallık ve birlik gibi konulardaki politikalarını reformculuğa karşı mücadele içinde netleştirdi.

Parti günümüzde reformculuğun merkezinin Gorbaçov çizgisi olduğunu belirledi. Sovyetler Birliği egemen sınıflarının, Brejnev'in uygulamalarıyla tıkanan sistemi rahatlatmak amacıyla ileri sürdükleri Glasnost ve Perestroika, sosyalizmi reddediyor ve piyasacı kapitalizmle bütünleşiyordu. Bu yönelişin doğal sonucu olarak Gorbaçov, emperyalizme ve kapitalizme karşı mücadeleyi ve devrimi reddeden üç önermede bulundu. Sosyalist Parti bu tezlerin proletarya ve ezilen halklar için kölelik anlamına geldiğini belirledi. Ve bu çizgiye karşı açık eleştiri tutumu aldı. Gorbaçov'un programı aynı zamanda Avrupa merkezli bir programdı.

Ülkemizdeki reformculuk, bu evrensel çizgiyle örtüşüyordu. Temel özellikleri ise, şunlardı: Emperyalizme karşı mücadeleyi ve sosyalizm hedefini reddediyordu. Krizi, devrimi ve devrimci parti gereğini reddediyordu. Koyu bir Avrupa hayranlığı taşıyor, işçi sınıfına ve emekçilere güvenmiyordu. Sosyalist Parti hem kendi içinde, hem dışında bu akımla mücadele etti. Partinin çizgisi bu mücadeleden başarıyla ve güçlenerek çıktı.

İki çizgi mücadelesi partiyi eğitti, birleştirdi ve kamuoyundaki devrimci profilini güçlendirdi. Parti bu mücadelenin başarısıyla daha çok sınıfa yöneldi. Daha çok devrime yöneldi. Daha çok mücadeleye yöneldi.

Sosyalist Parti reformculuğa karşı mücadele deneyimiyle ve kendi evini daha işin başında düzenlemiş olmasıyla da, önümüzdeki zorlu döneme hazırlıklı giriyor.

Ne Arıyorsunuz? İşte Parti!

1990 yılıyla birlikte solda bir rüzgâr esti. "Boşluk doldurma" rüzgârı. "Solda boşluk var"dı. Bu "boşluğu doldurmak için" bazı girişimler gündemdeydi. Sosyalist Parti'yi es geçerek oluşturulmak istenen bu hava, günlük basınca da körükleniyordu. Bazılarının her yeni yıla girerken, "Artık bu yıl dolduruyoruz" şeklindeki seremonilerini bir kenara bırakırsak, bu girişimlerin ciddiyeti neydi? Boşluğu nerede ve nasıl görmüşlerdi?

Bunların hepsi ciddiyetten uzaktı. Çünkü gerçekte böyle bir durum yoktu. Boşluk bunların kafasındaydı. Boşluğu bir yana bırakalım, Türkiye'de siyasal yelpazenin en dolu yanı soldu. Çünkü burada Sosyalist Parti vardı. Yelpazenin bugünkü durumuna ve gelişme yönüne bakınca, ortaya şöyle bir tablo çıkıyordu:

A. *Sağda:* Anketlere göre ANAP yıpranmaya devam ediyor, DYP ise, zaman zaman küçük yükselişler gösterirken, zaman zaman da geriliyordu. RP ve MÇP, yükselecekleri en yüksek sınıra gelip dayanmışlardı.

Bu partilerden hiçbiri, diğerlerinin seçeneği değildi. Kaldı ki, "seçeneğiz" diye çıksalar ya da sağda seçenek olduğunu iddia eden yeni bir parti kurulsa da gelecekleri yoktu. Gerekli olan, sağ içinde bir seçenek değil, sağa karşı bir seçenekti. Çünkü Türkiye'de sağcı politikalar iflas ediyor, halk sola kayıyordu. Şüphesiz ki, sağda toplumsal temeli olan partiler bulunacak, bunlar arasında gelişenler ya da gerileyenler görülecek ve hatta sağ iktidarlar da kurulabilecekti. Ama, bunların hiçbiri, ülkenin ve emekçilerin yüz yüze bulunduğu sorunları çözemezdi. Sağ krize girmişti. Sağda boşluk yapısaldı. Önümüzdeki dönemde sağ, bütünüyle boşlukta kalacaktı.

B. *Merkezde:* Türkiye'de "çok partili sisteme" geçildikten sonra, merkez partileri

tutmamıştı. Merkez partisi sistemin doğasına yabancı görülüyor ve bir toplumsal temele oturamıyordu. Bazı olağanüstü durumlarda müracaat edilen bu parti, kısa süre sonra ayrışıyor ve destekçileri sağ ya da "sol"daki doğal yerlerini alıyordu. Bugün on küsur yıllık sağ iktidarlar döneminden sonra ve sol denenmeden bir merkez partisine de gerek yoktu. Yelpazenin merkezi de boşluktaydı.

C. *Solda:* Siyasal literatürde sosyal demokrasi de sol sayıldığına göre, oradan başlayalım. Anketler bu alanda da ciddi bir kıpırdanma göstermiyordu. Aslında bu kesim boş değil, doluydu. İşte iki parti: SHP ve DSP. Ama sosyal demokrasi boşluktaydı. SHP, düzenci ve devletci politikalarıyla, halkın gerisine düşmüştü. Bu parti krizden korkmuş ve onun altında kalmıştı. DSP'nin ise, bir sınırı vardı. DYP ve özellikle DSP için, bu sınırı tarih çiziyordu: '80 öncesi kaçırılan büyük fırsatlar! Sosyal demokrasi, programıyla ve politikalarıyla ülkede sağa karşı bir seçenek olamamış ve düzenin yedeğine düşmüştü. Halk sola kayarken, sosyal demokrasi iflasa gidiyordu. Düzenin krizinden en çok etkilenen parti SHP'ydi. Solda boşluk görenler bu alana taliplerse, boşlukta kalmaya mahkûmdular.

Gelelim sosyalizm alanına... Bir partiyi parti yapan ve ona tarihte rol oynatan etkenler nelerdi? Ufku, kökü ve toplumsal temeli. Sosyalist Parti bu üç değere de sahipti. Parti hem bugünün ihtiyaçlarına yanıt veren, hem de geleceği kuran devrimci bir programa sahipti. Ayrıca devrimci bir geleneğe oturuyordu. Parti, ülkeyi değiştirmeye başlayan işçi ve emekçilerin partisiydi ve onlar içinde giderek güçlenen bir temel buluyordu. Sosyalist Parti en yoksul ve ezilen kesimlerinden başlayarak, sola kayan kitlelerin gönüllerini kazanıyor ve onları kucaklıyordu. Anket kuruluşları Sosyalist Parti'yi de sorsunlar, bugün Türkiye'de en hızlı gelişen parti buydu. Sosyalist Parti iki yıl önce, halkın devrimci bir partiye ihtiyacı olduunu belirleyerek kurulmuş ve programıyla, örgütüyle solda çok önemli bir yere oturmuştu. Sosyalist Parti solda bir çekim merkezi yaratmıştı. Sola yönelen hiçbir siyasal gücün ona toslamadan burada bir yer bulması mümkün değildi.

Belli çevrelerin ve büyük basının estirdiği "boşluk rüzgârı" bu gerçeklerden kaynaklanıyordu. Sola akan kitlelerin önü nasıl kesilebilirdi? solda Sosyalist Parti'ye değmeden bir reformcu partiye nasıl yer açılabilirdi? Nasıl bir baraj? "Boşluk bunların kafasındadır" derken, bu soruların yanıtlarının olmamasında hareket ediyoruz. Ülkenin gerçekleri karşısında bu sorular boşlukta kalıyordu. İşte "serbest piyasa", işte "çok partili sistem"! İsteyen istediğini denesin. Türkiye'nin siyasal hayatında reformcu bir partiye yer yoktur. Gerçek bir sosyalist parti mi? O zaman ne arıyorsunuz? İşte parti!

Sosyalist Parti, 7 Ocak 1990 tarihinde İstanbul İl Merkezi'nde "Doğu Avrupa'daki Gelişmeler" konulu bir tartışma toplantısı düzenledi. Yüzü aşkın partilinin katıldığı toplantıda esas olarak şu konulara yoğunlaşıldı:

1) Bugünkü gelişmeler ışığında, Marksistlerin Doğu Avrupalı rejimler üzerine 25 yıllık tahlillerinin bir bilançosu.

2) Kitle hareketlerinin, yeni oluşan iktidarların ve çarpışan güçlerin analizi.

3) ABD, SB ve Batı Avrupa'nın gelişmelerdeki rolleri.

4) Olayların dünya dengelerine getirdikleri.

5) Muhtemel gelişmeler ve Marksist tavır.

Toplantıda yapılan konuşmaların hemen hemen tamamını okurlarımıza sunuyoruz.

Doğu Avrupa ve Sosyalizm

FERİT İLSEVER *(SP Genel Başkanı)*

Burada Doğu Avrupa'daki son gelişmeleri gözden geçirmek, incelemek amacıyla toplandık. Sosyalist Parti'nin tüzüğü çerçevesinde düzenlenen bu danışma toplantısını açıyorum. Tartışmada sonuç olarak amacımız Türkiye Devrimine hizmet etmektir. Özellikle son günlerde emekçi semtlerinde, fabrikalarda bu konu yoğun bir şekilde tartışılıyor. Kitlelerle yakın bağları bulunan arkadaşların, halkın eğilimlerini, bakış açılarını burada notlar halinde belirtmelerinde yarar var. Bu, yapacağımız değerlendirmelere ışık tutacaktır.

AHMET AKA *(SP Genel Başkan Yardımcısı)*

Bugünkü tartışma toplantısını beş başlık atında topladık. *Birincisi,* son gelişmeler ışığında Marksistlerin Doğu Avrupa üzerine yirmibeş yıldır yaptıkları tahlillerin bir bilançosu, *ikincisi,* kitle hareketlerinin, yeni oluşan iktidarların ve çarpışan güçlerin analizi, *üçüncüsü,* ABD, SB ve Batı'nın gelişmelerdeki rolü, *dördüncüsü,* olayların dünya dengelerine ve kuvvet ilişkilerine etkileri ve *beşincisi,* muhtemel gelişmeler ve Marksist tavır.

Ben fikirlerimi bu çerçeve içinde belirteceğim. Yalnızca olguların sunulmasından çok kendi bakış tarzımı yansıtan bir sunuş olacak.

Doğu Avrupa'daki gelişmeler aslında sosyalist harekette 20-25 yıllık tartışmanın güncel sonuçlarını, olgular olarak yansıtıyor. 1950'lerde özellikle Sovyetler Birliği'nde ortaya çıkan gelişmeler, ülke içinde sosyalizmin inşasında yaşanan tıkanmaların kastlaşmaya ve sınıflaşmaya dönüşmesi, bu değişimin giderek dışa yansıması ile kendini gösterdi. Dünya konjonktüründe SB'nin ABD ve diğer emperyalist ülkeler ile ilişkisinin izlediği seyirle güncelleşti. Bütün ülkeleri ve sosyalistleri yakından ilgilendirmeye başladı. 1968'de Çekoslovakya'nın işgaliyle de bir dönüm noktasına varıldı. Dünya çapında Marksistlerin bu gelişmeler karşısında saf tutmasına neden oldu.

Aslında gerek Türkiye'de Partimizi oluşturan birikim, gerekse dünya çapında bugün Marksist mevzilerde direnen ve onu geliştirmeye çalışan birikim, bu ülkelerdeki gelişmelere eleştirel bakan, onları analiz eden, körükörüne takip etmeyen bir mirastan gelmektedir. Bugün yaşadığımız gelişmeleri, bir anlamda, 20-25 yıl önceden görülebilen ve tahlil etme olanağı veren bu miras çok değerlidir. Temel tezleri yaşamın pratiğinde doğrulanmıştır. Bugün gelinen noktada bu "varolan sosyalizm"veya "reel sosyalizm" denilen, bürokratik sosyalizmin, yeni tipte sömürücü sınıfın iktidarda olduğu çürümüş rejimlerin eleştirel bir analizini yapmadan bizlerin ve diğer ülkelerdeki işçi sınıfı ve halkların başarılı bir sosyalizm inşasına girebileceklerini sanmıyorum. Doğu Avrupa ülkelerindeki gelişmeleri, salt dünya dengeleri ve güç ilişkileri açısından değil bu açıdan da irdelemek gerekiyor. Çünkü, bugün, 1990'lı yıllarda öyle bir noktaya geldik ki, bence hiçbir ülke bizim gelecekteki devrimimiz için bir model, işçi sınıfının gözlerini kamaştıran başarılarıyla destek ya da güvence oluşturmuyor.

Yaşam ve sosyalizm tecrübeleri, 1960'lı yıllarda Mao Zedung, Enver Hoca gibi liderlerin, diğer ülkelerdeki Marksistlerin eleştirilerinin gerçekliğini gösterdi. Hem böyle bir değerli mirasa sahibiz hem de daha fazla deney birikimine.

Bugün Doğu Avrupa kitle fırtınasının dinamizminin temellerinde, bürokratik sosyalizmin sonbaharını yaşatan gelişmelerin ekseninde, bu iktidarların kendi kitlelerinden kopması yatıyor. Kendi emekçi sınıflarından kopan giderek kastlaşan ve sömürücü bir sınıfın iktidarına dönüşen bu yapılar, çürüme ve çoğulculuğu boğma temelinde, burjuva demokratik diktatörlüklerden daha geri bir siyasal cendere yaratmışlardır. Bu ülkelerin tümünü birleştiren temel gerçekliktir bu.

Bu gerçeği yansıtan önemli olgular var. Doğu Avrupa'daki kitle hareketlerinin talepleri neredeyse bir örnek. Kitle hareketlerine baktığımız zaman 1970'lerden itibaren bütün muhalif hareketlerin ortak paydasını, insan hakları, düşünce ve ifade özgürlüğü istemlerinin oluşturduğunu görüyoruz.

Rus şövenistinden, kendi kimliklerini Marksist olarak niteleyen gruplara kadar tüm muhalefetin ana sloganlarıdır bunlar. Nitekim 1977'de İtalya'da İl Manifesto grubunun düzenlediği tartışmada Doğu Avrupalı sol muhalif önderler bu gerçeği dile getirdiler. Franz Marek bunu "Doğu Avrupa'da en temel, en sol ve devrimci talep, düşünce ve ifade özgürlüğüdür" biçiminde formüle etti. Muhalefetin aydın yapısını da yansıtan bu istemlere, Polonya işçisinin ayağa kalkması ile, iktidardan bağımsız sendikal örgütlenme ve grev hakkı eklendi.

Bugünkü Doğu Avrupa'daki kitle hareketlerinde etkili olan bir dizi siyasi akımın ilk bakışta gerçek kimliğinin görülememesinin altında yatan, gerçekte, hepsini birleştiren böyle bir ortak paydanın bulunmasıdır: "İnsan hakları, düşünce ve ifade özgürlüğü."

Bu ülkelerdeki bir diğer önemli gelişme 1950'lerden sonra dinin yeniden canlanmasıdır. Örneğin Bulgaristan'da kendilerini hristiyan dinine bağlı olarak tanımlayan insanlar 1968'de nüfusun yüzde 33'ü kadarken, 1972'de, yani dört yıl sonra bu oran yüzde 48'e çıkıyor. Marksist teorinin, sosyalist inşanın terkedilmesiyle beraber, bu ülkelerdeki kitleler yeni ideolojik arayışlara giriyorlar. Ve gerçekten yeni olan bir alternatifle karşılaşmadıkları için yeniden hristiyanlığa, "kutsal kuruluş" ideolojisine sarılıyorlar.

Polonya işçisinden, Romanya halkına kadar, Macaristan'dan SB'ne kadar bütün bu ülkelerde kitle hareketlerinde kilise ve hristiyanlığın etkinliği buradan kaynaklanıyor. ABD, Batı kapitalizmi ve Vatikan bu delikten kendileri hesabına iyi yararlanıyorlar.

Siyasal ve toplumsal yaşamın boğuculuğu, kutsal ideolojilerin kurtarıcılığı masalını yığınların üzerinde inanılır kılmaya yarıyor.

İkinci olarak bu toplumsal atmosfer, yığınlar için burjuva diktatörlüğünü dahi daha çekici ve parlak kılabiliyor. Kendisini Marksist olarak tanımlayan Leonid Plyushch gibi muhalifler dahi "özel mülkiyeti çoktan yok etmiş olduğumuz halde, hâlâ burjuvasiyasi devrimimizi yapmamız gerekiyor" saptamasını yapabiliyor.

Yıllardır kendisini, Marksist, sosyalist, komünist diye tanımlamış bu rejimler altında yaşayan yığınların, yaşadıkları toplumsal yapıları, bu kavramlarla özdeşleştirdikleri görülüyor. Tabii ki bu koşullarda yığınların Marksist bir muhalefet bayrağı altında, kısa sürede toplanması çok zor. "Marksist muhalefetin gediklisi" olarak adlandırılan Boris Weil'in de saptadığı gibi "Bugün Sovyetler Birliği'ne Marksizm kadar az rağbet gören başka hiçbir felsefenin bulunmayışını anlamak güç değil."

1980'li yıllarda SB'nin karşı karşıya kaldığı iç sorunlar, ekonomik güçlükler, Afganistan işgali üzerine dünyada doğan tepkinin yarattığı kuşatma onu bir dünya jandarması rolünü nesnel olarak oynayamaz duruma getirdi.

SB'nin bu durumu Doğu Avrupa'nın sonbaharını başlatan dönüm noktasını oluşturmuştur. Bu koşulları değerlendiren ABD göreceli olarak atağa geçmiş ve SB ve Doğu blokuna karşı sürdürdüğü mücadeleyi bu olgulara göre yeniden doktrine etmiştir. Bu *Ayrımcı Caydırıcılık* diye adlandırılan doktrine SP'nin I. Kongresinde anahatlarıyla yer verdik. Ayrıca *2000'e Doğru*'nun değişik sayılarında Brezezinski gibi "güvenlik uzmanları"nın bu yönelimi dile getiren makalelerini yayınladık. Neydi bu doktrinin esasları?

Birincisi, SB'nin kendi iç güçlüklerinin, onu giderek dünya çapındaki rekabet ve müdahalelerden geri çekeceğiydi. SB artık ABD karşısında yarışı kaybetmişti ve bunu kabullenerek kendi sorunları ile uğraşmak zorunda kalacaktı. Artık ABD açısından dünya jandarmalığına bir rakip, onu tehdit eden bir kuvvet olma özelliğini yitiriyordu.

İkincisi, Doğu Avrupa ve SB'de 1950'lerde artan yozlaşma ve çürüme, sınıf egemenliği sisteminin yarattığı hoşnutsuzluğun kitle hareketlerine, toplumsal patlamalara yol açabileceğiydi. Bunun ilk örneği olarak Polonya'da dayanışma hareketi uzun süredir varlığını sürdürüyor ve iktidarı tehdit ediyordu. Diğer ülkeler içinde kitle hareketleri beklentisi dile getiriliyordu.

Bu saptamalardan yola çıkan ABD ve Batı ikili bir hat izliyordu. ABD 1980'lerden sonra "insan hakları" bayraktarlığı propogandası ile bu ülkelerin halklarını etkilemeye, muhalefetleri güçlendirmeye çalışıyordu. Bu etkileme çabaları içinde, Vatikan'ın doğrudan müdahalesine, radyo yayınlarına kadar her yol ve yöntem kullanılıyordu.

Diğer yandan, bu ülkelerde kuvvetle muhtemel görünen kitle hareketleri ve toplumsal patlamalar ABD'yi endişelendiriyordu. Bu nedenle Brezezinski kitle hareketlerini ve toplumsal patlamaları kışkırtmaktan ve teşvik etmekten kaçınılmalıdır uyarısında bulunuyordu. Bu ülkelerde piyasa ekonomisine geçiş yumuşak ve ılımlı yollardan gerçekleştirilmelidir. Kitle hareketlerini teşvik etmekten kaçınılmalıdır diyordu.

İşte bu yüzden Doğu Avrupa'da kitle hareketlerinin ABD senaryolarını bozduğunu,

en azından aştığını düşünüyorum. Ilımlı geçiş, adım adım ilerleme senaryoları '89 fırtınası ile çökmüştür. Öyle ki Polonya'da 10 yıldan uzun süren iktidarı değiştirme mücadelesi, diğer ülkelerde 10 ayda, 10 haftada 10 günde sonuç vermiştir. Bu ülkelerdeki gelişmeleri ne ABD ne de SB kendi istemlerine uygun olarak önceden yazdıkları kitaplara ve kalıplara sığdıramadılar.

Şimdi ABD, SB ve Batı Avrupa'nın ve bütün dünya çapında politika arenasında olan güçlerin Doğu Avrupa'daki gelişmeleri kendi çıkarları ve beklentileri doğrultusunda etkilemeye ve yönlendirmeye çalıştıklarını görüyoruz. Son ABD ve SB liderleri Bush ve Gorbaçov'un Malta'da buluşmaları bu duruma kendilerini anlaşarak uyarlamaya çalışmalarının ürünüdür. Dünya nizamını ve düzenini nasıl sağlayacaklarını, nüfus alanlarını nasıl etkileyeceklerini görüştüler. Pazarlık yaptılar ve SB'nin teslim olması temelinde mutabakata vardılar. Doğu Avrupa'da kitle hareketlerinin kısa sürede başarıya ulaşmasında bu gelişmelerin etkisi de kendisini göstermiştir.

Bu gelişmelerin dünya arenasında ne gibi etkiler doğuracağı üzerine şunları söyleyebiliriz. ABD 1940'lardaki rakipsiz jandarmalık günlerinin özlemini, yeniden gerçekleşmiş varsayarak daha saldırganlaşacaktır. ABD ve SB elele prestroykayı kurtarmaya çalışacaklardır. Doğu ve Güney'e, ezilen halklara yönelik, yarım ağız kınamadan, birbirlerine açık destek vermeye kadar ortak tutumlar geliştireceklerdir.

Fakat halkların mücadelesi açısından bence durum olumludur. Doğu Avrupa'daki halk hareketleri, ki ben bunlara Tienanmen meydanında özgürlük isteği ile ayağa kalkan işçi ve öğrencileri, ayrıca en son Romanya halkının başkaldırısını da katıyorum, bize şu gerçekleri göstermektedir.

Bir, buradaki iktidarlar kazanılmış bir halkı, sonuç olarak devrim yapmış ve sosyalizmin inşasına girişmiş emekçileri kaybetmişlerdir. Kazanılmış bir halkı kaybetmek üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Dünyaya bakış tarzımızda önemli bir unsur olarak gözönüne alınmasını istiyorum. Kazanılmış bir halkı yitiren iktidarlarla, Çin ve Romanya da dahil, sosyalist dayanışma diye bir şey sözkonusu olamaz.

İki, parti programımızdaki enternasyonalizm anlayışımızı burada çok iyi belirginleştirmemiz gerekiyor. Bizim enternasyonalizmimiz ilkin işçi sınıfıyla birliği esas almalı, ezilen halklar dünyası ile birleşmeyi esas almalıdır. Bu ülkelerdeki iktidarlar işçi sınıfı ve halkla ne ölçüde birleşiyorsa, birleşebiliyorsa onlarla o ölçüde dayanışma gözetilmelidir. Bunların tartışmasını yeterince yapmamış olmamız şimdiye kadarki gelişmelerde farklı ve birbirleriyle çelişen durumların ortaya çıkmasına yol açtı.

Doğu Avrupa'daki gelişmeler Çin'den Doğu Almanya'ya, Çekoslovakya'dan Romanya'ya kadar, hepsi de halkların üzerinde olumsuz değil, olumlu etkiler yarattı. Emekçi yığınların bilincinde bu gelişmelerin yansıması haksızlığa ve baskıya, zulme ve sömürüye karşı isyan etmek gerekir doğrultusunda oldu. Geçen hafta Romanya olaylarından sonra derginin işçi önderleri arasında yaptığı soruşturma da bunu gösteriyor. İşçilerin yaklaşık yüzde 80'i sosyalizmin ölmediğini, diktatörlere karşı ayağa kalkmak gerektiğini ifade ediyorlardı.

Üç, Doğu Avrupa'daki kitle hareketlerinin muhtemel gelişimi şöyle bir yol izleyecektir. Buradaki yeni iktidarlar, kitle hareketlerini arkalarına almışlardır, ama onlarla tam çakışmamaktadır. Kitle hareketinin mevcut rejimlere tepkisel başkaldırısı, net ve berrak bir bayraklarının bulunmayışı önemli bir sağa kaymanın yaşanacağını gösteriyor.

Ama bu sağa kaymayı, kısa sürede sola doğru bir sıçrama izleyecektir. Çünkü mevcut krize bir de piyasanın istikrarsızlığı eklenecektir.

Dört, bu ülkelerdeki "komünist" partilerden, yani şimdiye kadar iktidarda olan partilerden, yeni ve özgürlükçü sosyalist alternatifler yaratıp, toplumun önüne çıkarma konusunda ciddi bir önderlik çıkacağını sanmıyorum. Revizyonist şeflerin eski anlayışları terk ederek halkın saflarına katılma ve yeniden Marksizme sarılma konusunda önemli bir ağırlıkları olmayacaktır. Buralarda yeni bir sol dalganın, yeni bir sosyalizm dalgasının bayraktarlığını yeni ve genç kuşaklar yapacaklardır. Bu şimdiden görülebiliyor. SB'de parti perestroyka ile bir dizi kanada bölündü ama hiçbiri Marksizme yakın değil. Yeni bir Marksist arayışın liderliğini Boris Kagarlitsky gibi genç unsurlar yapıyor.

Son olarak Romanya üzerinde durmak istiyorum. Dergi Gorbaçov'un ardından yas tutarak yanlış yapmıştır. Romanya'daki gelişmelerin, ülkenin yapısı, kitle hareketinin niteliği açısından Çin'deki olaylardan pek farkı yok. Romanya'da halkla iktidar arasında kopma ve uzlaşmaz çelişkiler olmadıkça, hiçbir dış müdahalenin iktidarı devirmesi, ya da bu kadar kısa sürede sonuç alması mümkün değildir. Çin'deki olaylara yaklaşımla Romanya'ya yaklaşımı birbiriyle çelişkili görüyorum. Çin'deki kitle hareketini, yeni bir devrim, hatta bazılarımız ikinci kültür devrimi, diye nitelendirdik. Şimdi Romanya'da kitle hareketinin karşı-devrim, hooliyanların işi diye tartışılması ve değerlendirilmesi yanlış. Bu analizin doğru olduğu kabul edilecekse Çin değerlendirmesi yeniden ele alınmalı ve değiştirilmelidir.

Yine bu analiz doğru ise Romanya'daki gelişmeler sadece bir dış darbe ve komplonun ürünüyse, yeni iktidarı tanımama çağrısı yapmak gerekir.

Soruna dünya çapında ezilenlerin açısından bakalım, onlarda aynı tutumu alalım deniyor. Bunlardan hiçbiri yeni iktidarı tanımamazlık yapmadılar. *Çin, Suriye, Filistin, Libya, Kuzey Kore, Arnavutluk* hepsi Romanya'daki iktidar değişikliğini onayladılar. Aynı tutumu aldılar.

Benim vardığım sonuç, Doğu Avrupa'daki kitle hareketleri aşırı sağından, dinci ve milliyetçi akımlardan demokratik ve sol akımlara kadar bütün renkleri taşımasına rağmen, kitle insiyatifini temsil ediyor. Bu kitle insiyatifi yeni bir sol dalganın da müjdecisidir.

ENDER HELVACIOĞLU *(Yayımcı)*

Doğu Avrupa olayları bir sosyalizm sorunu olduğu kadar, hatta daha da fazla bir dünya sorunudur. Bu ülkelerdeki 1989 yılındaki hareketlenmeler, hem dünya çapındaki temel gelişmeler içinde bir anlam kazanmaktadır, hem de bu gelişmelerin bir devindiricisi durumundadır. Bu nedenle; Doğu Avrupa'yı analiz etmeye çalışırken, '80'lerin ikinci yarısından sonra dünya ne gibi bir mecraya girdi, ne gibi gelişmeler var ve bunlar bugün nasıl berraklaşıyor, kısaca değinmek gerekiyor.

Doğu-Batı Ekseni Yokoluyor
Dünya Tekrardan Kuzey-Güney Eksenine Oturuyor

İlk saptama, dünyada 40-50 yıldır Doğu-Batı eksenine göre olan temel konulanmanın yavaş yavaş yokolmaya doğru gittiğidir.

Doğu-Batı çelişmesi, aslında, emperyalizm ile ezilen halklar arasındaki çelişmenin bir uç ve öncü görünümü olarak ortaya çıktı. Başta 1917 Ekim Devrimi'yle, sonra Çin Devrimi'yle ve 1945'ten sonra Doğu Avrupa'da kurulan iktidarlarla, ezilen halkların sosyalizm bayrağı altında emperyalizme karşı verdikleri mücadeleler sonucu bir sosyalist kamp oluşmuştu. Doğu-Batı çelişmesi, Kuzey-Güney çelişmesinin bir türevi olarak, iki safın öncü kuvvetleri arasındaki bir çelişme biçiminde, sosyalizm-kapitalizm çelişmesi olarak oluşmuştu.

Fakat 1950'lerden sonra, sosyalist kamp kendi içinde yine Kuzey-Güney eksenine göre bölünmeye uğradı. Kruşçev-Mao tartışması herşeyden önce, Avrupa-merkezli sosyalizm ile ezilenler sosyalizmi, Üçüncü Dünya sosyalizmi arasındaki bir tartışmaydı. 20. yüzyılın temel çelişmesi sosyalist kampı da iki safa ayırdı. Sovyetler Birliği'nin başını çektiği ve Doğu Avrupa'yı da içine alan Doğu'nun Kuzey kısmının, '60'ların sonuna doğru devlet kapitalizmlerine ve bürokratik diktatörlüklere dönüşmesiyle, sosyalist kamp dağıldı. Sosyalist kampın Kuzey'de kalan kısmı giderek bir emperyalist bloğa dönüştü.

Bu aşamadan sonra, Doğu-Batı çelişmesi, sosyalizm-kapitalizm çelişmesi olmaktan çıktı, başını SB ve ABD'nin çektiği iki emperyalist kampın çelişmesine dönüştü. Yani, Kuzeydoğu-Kuzeybatı çelişmesine dönüştü. Bu durum 1985'lere kadar sürdü ve dünya süreçlerinin esas belirleyici etkeni konumunda kaldı.

1985 yılı SB'nin başını çektiği sistemin yapısal olarak tıkandığının net olarak ortaya çıktğı ve resmen kabul edildiği tarihtir. Ve SB bürokrat burjuvazisinin tıkanmaya sistem içi bir çözümü olarak Gorbaçov politikaları ortaya çıktı. Perestroyka ve Glasnost çözümünü şu şekilde formüle edebiliriz: Batı ile yarışı terk, yenilgiyi kabul, Batı uygarlığına yani klasik kapitalizme entegrasyon ve bir Kuzey ülkesi olarak Güney'in sömürülmesinden pay talebi. Gorbaçov'un geçen yıl Birleşmiş Milletler'de yaptığı konuşmada ortaya attığı, "sosyalizm ile kapitalizmin birleşmeye doğru gittiği", "devrimler çağının bittiği" ve "tüm dünya ülkeleri arasında karşılıklı bağımlılık oluştuğu" tezleri bu programın ilanıydı. Yine Gorbaçov'un ağzından düşürmediği,"Atlantik'ten Uraller'a kadar Ortak Avrupa Evi" sloganı Sovyet iktidarının, bu programın bir unsuru olarak, temel hedeflerinden biridir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: SB ve Doğu Avrupa "sosyalizmi" Batı kapitalist uygarlığına entegre oluyor, Doğu-Batı eksenine göre oluşmuş olan konumlanma yok oluyor ve dünya yeniden 20. yüzyılın başında olduğu gibi net bir biçimde Kuzey-Güney eksenine oturuyor. Birinci önemli saptama budur.

Kuzey'in Güney'e Karşı Kapitalist Dünya İstikrarı Kurma Amaçlı Haçlı Saldırısı

İkinci saptama; Kuzey'in Güney'e karşı, kapitalist dünya istikrarı kurma amacına yönelik bir haçlı seferi başlatmış olduğudur. Bu nereden kaynaklanıyor ve nasıl görünüyor?

Emperyalist dünyada tekelleşme eğiliminin çok üst boyutlara vardığı farkediliyor. Rekabetin kızışması sonucu, çeşitli kapitalist milli ekonomilerin gümrük duvarlarını ve giderek sınırları ortadan kaldırarak entegrasyona gitmesi gündemdedir. Avrupa Topluluğu bunun en somut örneklerinden biri. Büyük rakiplere karşı, gerek üretimin, gerekse pazarların çok daha merkezi bir biçimde denetlenmesi gerekiyor. '70'li yıllardan itibaren iletişim ve bilgisayar teknolojisindeki muazzam gelişmeler, bu entegrasyon ve merkezileşme eğiliminin ihtiyacı olarak ortaya çıktı.

Bugün henüz tam netleşmiş olmasa da dünyada büyük emperyalist kümelenmeler olu-

şuyor. Yeni konumlanma emperyalist dünyaya çok kutupluluk olarak yansıyor. Şimdilik üç büyük kapitalist bloğu görebiliyoruz. 1) Avrupa Topluluğu. Kapitalizmin yaşlı merkezi, önce ekonomik giderek siyasi anlamda entegrasyonu hedefleyerek dünya rekabetinde etkin bir güç olmayı amaçlıyor. Bugün Doğu Avrupa'nın ve hatta Sovyetler Birliği'nin bu sürece entegre olmaya çalıştıkları gözleniyor. Tabii bu birçok etkenin rol oynadığı, karmaşık bir süreç. 2) Japonya ve çevresi (Uzakdoğu'nun beş kaplanları). Kapitalizmin bu en genç ve diri gücünün, yeni gelişiyor olmasından dolayı, altyapısını fazla zorlanmadan en yeni teknolojilere göre kurabilmesi avantajını teşkil ediyor. Japonya, hem Pasifik dünyasının liderliğine oynuyor, hem de son derece gelişmiş ve aynı zamanda da ucuz ürünleriyle, diğer emperyalist blokların kendi merkezleri de dahil olmak üzere, bütün dünya pazarlarını başarılı bir biçimde zorluyor. Dezavantajı; böyle bir ekonomik saldırının olmazsa olmazı askeri gücün zayıflığı. Son zamanlarda Japonya'nın bu zayıflığını gidermek için atağa kalktığı da biliniyor. 3) ABD. Bu orta yaşlı emperyalist, bugün herkesin saptadığı gibi ekonomik bakımdan zayıflıyor, fakat yine de dünyanın en büyük savaş makinesinin sahibi. Diğer iki blokla ve onların etki alanlarıyla ilişki içinde. Özellikle, AT birleşmesine gerek eski konumunun açtığı olanaklarla, gerekse İngiltere kanalıyla etkin bir güç olarak katılma eğiliminde.

Bu üç büyük kutup emperyalist dünyanın esasını teşkil ediyorlar. Sovyetler Birliği'nin geleceği ise, son derece belirsiz ve tartışmaya açık. Parçalanma, bir bölümüyle AT'nın bir parçası olma, yeni bir devrimle tekrardan bir işçi iktidarına dönüşme, hep tartışılan olasılıklar. Fakat en zayıf olasılık, SB'nin yeniden dünya çapında bir ekonomik güç olması.

Bu emperyalist merkezlerin çevresinde bağımlı yarı-kapitalist halkalar oluşuyor. Bağımlılığın derecesi eskisinden farklı olarak bu ülke milli ekonomilerinin tamamen emperyalist merkeze entegre edilmesi boyutunda. Bu ülkeler Güney'in görece gelişmiş bölgelerini temsil ediyorlar. Örneğin, Orta ve Latin Amerika'nın önemli bir bölümü (Meksika, Brezilya, Arjantin, Şili vd.), Türkiye, Kuzey Afrika'nın bir kısmı, Uzakdoğu'nun beş kaplanları bu ülkeler içinde sayılabilir. Bu entegrasyon eğilimi, son derece yoğun bir ideolojik kampanya ile birlikte yürüyor: "Uygarlık trenini kaçırmayın, dünya teknolojisi ve bilimiyle alıp başını gidiyor, gerisinde kalmayın, bağımsızlık artık zamanı geçmiş bir terim" söylemleri her yerde işleniyor. "Karşılıklı bağımlılık" teorisi de bu ideolojik hegemonyaya Sovyet ideologlarınca yapılan bir katkı. Ülkemizde de görüyoruz, AT'ye katılmak neredeyse milli bir politika, Türkiye'nin tek şansı olarak sunuluyor. Türk-İslam sentezinin baş destekçisi, pek milliyetçi *Yeni Forum* dergisi artık Türk-İslam-Batı sentezinden bahsediyor. Burjuva demokrasisi ve Batı teknolojisi ile gözleri kamaşmış bazı sosyalistler ise, AT'ye katılma politikasının şampiyonluğunu yapıyorlar.

Emperyalist merkezlere bağlı kapitalist halkalar oluşturma eğilimi, emperyalist dünyanın Kuzey-Güney çelişmesine ilişkin bulduğu çözüm yolunu temsil ediyor. Bu yolla, ezilen dünyanın en gelişmiş ülkelerinin genç, diri ve kalabalık üretici güçleri, yaşlı merkezlere entegre edilerek, sermaye birikiminin esas sağlanacağı alanlar haline, emperyalist kümelerin proleterleri haline getiriliyor. Bu şekilde kapitalizme bir nevi gençlik aşısı da yapılmak istemiyor.

Güney'in en diri ve devrime en yakın bölümleri Kuzey'e entegre edilmeye çalışılırken, geri kalan bölgeler ise, kaderlerine terk ediliyor. İliklerine kadar sömürülüp, posası çıkarılmış ülkeler, kapitalist mekanizmanın artıklarının depolandığı çöplükler, aç-

lığa terkedilmiş insanlar...

Böylece piramit tamamlanıyor: Emperyalist patron ülkeler, onların proleterleri olan ülkeler ve treni kaçırmış, terkedilmiş ülkeler. İşte emperyalist Batı'nın kapitalist dünya uygarlığı.

Bütün bu gelişmeler olurken, eski Doğu-Batı (NATO-Varşova Paktı) eksenine göre konumlanmış ülkelerde, bu konumlanmaya uygun biçimde tahkim edilmiş iktidarların miadları doldu, doluyor ve bir gereklilikleri kalmıyor. Gerek SB, gerek ABD açısından dünya çapında oynanan satrancın piyonları durumundaki bu zorba iktidarların bir rasyonalliği kalmıyor. Bu yeni bir gelişme değil, özellikle Batı kanadı açısından '80'lerin başından itibaren farkedildi. SB kanadı açısından ise, gelişmenin görüntüleri Polonya hariç 1989'un son altı ayına sıkışıverdi. Soyvet ideologlarının sık sık sözünü ettikleri "yeni dünya gerçeğini yeni-tutucular daha önce kavradılar" söylemi de buradan kaynaklanıyor. İki tarafın patronunun da bu konudaki temel politikası, mümkün olduğunca halk hareketlerine fırsat vermeden, bu yıpranmış uşaklardan kurtulmak.

'80'li yılların özellikle ikinci yarısında, dünyadaki bu eksen değişimi, yıllardır bu iktidarların zorbalığı altında yaşamış halk kitleleri için de belli bir manevra alanı yarattı. İlk önce ABD uydularında olmak üzere, hemen hemen her ülkede bağımsızlıkçı ve demokratik halk hareketleri yaşandı. Bu hareketler Nikaragua ve İran'da başarıya ulaştı ve emperyalist sistemden kopma noktasına vardı. Ülke koşullarına uygun olarak, birinde devrimci sosyalist bir akım, diğerinde geleneksel İslamcı bir akım iktidara geldi. Bu durum ABD ve Batı için önemli bir uyarı niteliği de taşıdı. Filipinler, Güney Kore, Pakistan, Arjantin, Brezilya ve Şili'de, ABD emperyalistleri, gelişen halk hareketlerini fazla derinleşip, Nikaragua ve İran'daki gibi kopuş atılımlarına dönüşmeden şimdilik denetim altında tutabildi ve görece yumuşak bir geçiş sağlayabildi. Tipik bir örnek olan Filipinler'de Marcos'un halk hareketi sonucu devrileceği net olarak ortaya çıktığı an, ordu (tabii ki Pentagon'un talimatıyla) saf değiştirdi ve Aquino iktidara getirildi. Yoksa, Üçüncü Dünya'nın iktidarda olmayan en güçlü komünist hareketi olan Filipinler Komünist Partisi'nin önderlik edeceği bir devrim işten bile değildi. İlginçtir, artık bu aşamadan sonra, Marcos'un ve Marcosgillerin desteklenmesi ve kaçınılmaz sonlarının uzatılması, halk hareketlerinin daha da devrimcileşmesi tehlikesini içeriyordu ve bu yüzden kurban edildiler. İşte yeni-tutucuların daha önce kavradıkları gerçek buydu. Üç-dört yıldır Latin Amerika'da, son olarak da Kolombiya ve Panama'da yaşananlar bu kavrayışın sonuçlarıdır. Ziya Ül Hak'ın uçağını da acaba kim düşürdü?

Bu ülkelerde halk hareketlerinin emekçi iktidarlarıyla sonuçlanamamasının tek nedeni emperyalistlerin başarılı yedek lastik operasyonları değildir. Daha da önemlisi, bu yıllarda anti-emperyalizmin en köktenci ideolojisi sosyalizmin dünya çapında bir itibar kaybına uğramış olmasıdır. Bu kaybın esas sorumlusu Brejnev revizyonizmidir. Buna Çin'in '80'li yıllarda ezilenlerin öncüsü olma rolünü terketmesini ve kendi içine dönmesini de eklemek gerekir.

Toparlarsak, eski konumlanmanın iki lideri ABD ve SB'nin Malta zirvesinde iyice berraklaşan yeni emperyalist yönelimin temel unsurları şunlardır:

a) Güney'in sömürülmesine dayalı bir kapitalist dünya istikrarı yaratmak. Malta, Kuzey'in Güney'e karşı yaptığı bir anlaşmadır.

b) Tüm dünyaya burjuva "demokrasisi" ihracı. Emperyalist merkezlerde yaşanan bu burjuva demokrasisi Güney'e ihraç edildiği zaman bilgi ve iletişim tekeline dayalı bir teknolojik faşizme dönüşüveriyor. Çünkü zaten ezilen halkların sırtından kapitalist

merkezlere aktarılmış bir "demokrasi"dir bu.

c) Amaçlanan bu istikrara denk düşmeyen tüm sivrilikleri düzlemek. Nedir bu sivrilikler ve nasıl düzlenmek isteniyor? 1) Miadları dolmuş eski uşakları, halk inisiyatiflerine mümkün olduğunca izin vermeden yumuşak bir biçimde değiştirmek. 2) Emperyalizmden kopmuş bölgeleri yokederek yeniden sisteme bağlamak. 3) Güney ülkelerindeki köktenci muhalefetleri yoketmek, göstermelik muhalefetleri desteklemek. Örneğin, Türkiye'de işçi hareketi önderliklerini, onlarla birleşmeye çalışan, bu noktada yol alan Sosyalist Parti'yi ve Kürt yoksul köylü hareketini ezme planlarıyla, TBKP propagandası ve Kürt konferanslarıyla majestelerinin komünist hareketi ile majestelerinin Kürt hareketini yaratma planları birlikte yürürlüğe sokulmaya çalışılıyor.

İkinci önemli saptamamız da, işte Kuzey'in Güney'e karşı başlattığı bu haçlı seferidir. Bu haçlı seferinin başarı şansını birazdan tartışacağız. Doğu Avrupa olayları da bu dünya konjonktürü içinde yerine oturuyor.

Doğu Avrupa'daki Gelişmeler ve Kitle Hareketleri

Doğu Avrupa rejimleri Nazi işgaline karşı anti-faşist mücadele içinde doğdular. Bu açıdan halkla güçlü bağları bulunmaktaydı. Fakat gerek faşistlerin ülkeden kovulması, gerekse sonradan sosyalist iktidarların kurulması sırasında Sovyet Kızıl Ordusu'nun önemli bir rolü vardır. Bu rol daha sonra bir olumsuzluğa ve zayıflık unsuruna dönüştü.

'60'ların sonlarına doğru, SB'deki gelişmelere paralel olarak, bu iktidarlar giderek yozlaştılar ve halka karşı konumlandılar. Bürokratik diktatörlüklere ve halka zorbalık uygulayan yönetimlere dönüştüler. Giderek iktidar güçleri esas olarak SB desteğine bağlandı.

Doğu Avrupa iktidarları, Doğu-Batı emperyalist çelişmenin Doğu'daki ürünleri haline geldiler ve yeni dünya konjonktüründe, ABD'nin Marcosgilleri gibi onlar da boşlukta kaldılar. Kendi halkları açısından zaten öteden beri, SB açısından da yeni durumda miadları dolmuştu ve bir gerekleri kalmamıştı.

SB buralarda doğal olarak tedrici ve yumuşak geçişlerden yana tavır koydu. Macaristan Gorbaçov'un esas örneğiydi. Halk tepkisinin boşalmasına fırsat vermeden, yönetim içi değişikliklerle, sistemin dışına çıkmadan yeni konumlanmaya adapte olmak, Sovyet iktidarının eski uydularındaki temel hattıydı. Kaynayan kazanın kapağı yavaşça kaldırılarak, buharın bir kısmı dışarıya bırakıldı.

Fakat diğer Doğu Avrupa ülkelerinde aynı geçişi göremiyoruz. SB zaten zayıf ve kendisi de çok büyük güçlükler içinde olan bir patron idi. Bu nedenle tam anlamıyla inisiyatif koyamadı ve denetimi sağlayamadı. Bu da zorba iktidarlara karşı halk tepkisinin büyük ölçülere varmasına ve derinleşmesine yol açtı. Buralarda kazan içindeki buhar, kapağı kaldırıp attı. SB bu aşamadan sonra denetimi sağlamaya çalıştı. Doğu Almanya, Çekoslovakya, biraz farklı olmasına rağmen Bulgaristan, bu süreci daha önce yaşamış olan Polonya bu tür bir gelişmenin tipik örnekleri. Romanya'yı ise, tartışılır bir konu olduğu için ayrıca ele almak gerekiyor.

Doğu Avrupa ülkelerindeki halk hareketlerinin tek hedefi, bürokratik ve zorba yönetimlerin tüm kurumlarıyla yıkılmasıydı. Başka bir uzunboylu, kapsamlı programları yoktu. Hareketler kendiliğindendi. Mevcut dünya konjonktürünün de elvermesiyle büyük patlamalar şeklinde oluştu. Güçlü bir öncüye ve uzun vadeli bir programa dayanmıyordu. Toplumun üzerinde fazlalık bir kabuğa dönüşen iktidarlar yıkıldı, kaynayan

kazanın kapağı ortadan kalktı ve iyi kötü her türlü güç ortaya çıktı. Oluşan kaos ortamından sonra, denetimi kim sağlayabildiyse o iktidara geldi. Hareket içinde o an iktidara karşı olmakta birleşmiş, en sağdan en sola kadar tüm güçler mevcuttu. Atılan sloganların çeşitliliği, hatta birbirine zıt talepler içermesi, kısa bir süre sonunda siyasal yelpazede birbirlerine zıt kümelenmelerin oluşması bunun bir göstergesidir. Bütün bu özellikleriyle hareketler burjuva demokratik normlar çerçevesinde kaldılar. İnsan hakları, temel özgürlükler, çoğulcu bir siyasi yapının (çok parti ve parlamento anlamında) oluşması ilk elde herkesi birleştiren taleplerdi.

Kabuğun ortadan kalkmasından sonra, şimdi bu ülkelerde birçok dinamik su yüzüne çıkıyor ve yeni saflaşmalar gündeme geliyor. Sağcılar, milliyetçiler, dinciler, hatta monarşi yanlıları, Batı kapitalizmine tam anlamıyla entegre olmayı savunanlar, diğer yandan eskisinden farklı ve özgürlükçü bir sosyalizmden yana olanlar hep bu yeni gündeme gelen ve kitleler içinde taban da bulabilen dinamikler.

Doğu Avrupa ülkelerindeki iktidarlar, yakın dönemde dünya çapında oluşan şartların zemininde, esas olarak halk hareketleri sonucu yıkıldılar. Fakat yine dünya şartlarının ve hareketin niteliklerinin yarattığı sınırlılık sonucu şimdilik, Batı uygarlığına ve kapitalizme entegrasyon yanlılarının yıkıntının üzerine oturdukları ve kısa vadede ağır bastıkları anlaşılıyor. Zorbalığa ve gerici diktatörlüğe karşı halk mücadelesinin soluğu şimdilik burjuva demokratik normlar düzeyine çıkabildi. Her halk hareketinde böyle süreçler mevcuttur. Bütün barikatlar bir anda yıkılamaz. Önündeki barikata karşı hamle yapıp yıkan bir halk, bir sonraki barikat için yeni birikimlere ve doğal olarak zamana ihtiyaç duyar. Doğu Avrupa hareketlerinin daha da derinleşmesinin ve yeni bir sosyalizm mecrasını bulabilmesinin önünde bazı önemli dezavantaj unsurları vardı. Bunlardan birincisi, bu ülkelerin kapitalist metropollere çok yakın olmaları ve bu yüzden etkilenmeye çok açık olmalarıdır. Hem Batı'nın, hem de Doğu'daki patronun 'kapitalizm temelinde dünya istikrarı' noktasında anlaşmaları, Üçüncü Dünya'dan esen güçlü bir sosyalizm rüzgârının olmaması, arada kalan bu ülkelerin yeni barikatlara takılmasına yol açtı. İkinci nokta ise, buraların geçmişlerinden ötürü sosyalist düşüncenin en fazla itibar kaybettiği ülkeler olmasıydı. Kitleler yıllardır sosyalist maskeli zorbalar tarafından ezildiler. Bu da önemli bir bilinç kararmasına yol açtı.

Şimdi bu ülkelerde esas mücadele; hareketi daha da derinleştirip, kapitalizme karşı da yönlendirebilecek, özgürlükçü bir sosyalizm isteyen köktenci kanat ile kapitalizme entegrasyonu ve Batı tipi bir siyasi sistemi savunan kanat arasında olacaktır. '90'lı yılları belirleyecek çelişme bu olacaktır.Gerçek karışıklık ve gerçek mücadele esas şimdi başlıyor. Bu ülkelerin geleceğinde istikrar hiç gözükmüyor. Burada şuna parmak basmak gerekir: Eski yönetimin artıkları büyük çoğunlukla en hızlı kapitalizm savunucuları haline geldiler. Birkaç gün içinde saf değiştirdiler ve önemli ölçüde yeni iktidarda yer aldılar. Bu, Romanya'da kendini çok net olarak gösterdi.

Doğu Avrupa'da şimdilik kapitalizm yanlılarının ağır bastığı hissedilse de, bu ülkelerde deneyimli, sosyalizmin kazançlarını tatmış, ayrıca ayaklanmanın tadını da tatmış halkların kapitalizmin getireceği olumsuzlukları kolayca kabul etmeleri olanaksız gözüküyor. Buralarda yavaş yavaş anti-kapitalist bir birikim de oluşacaktır. Yıllardır enflasyon, işsizlik gibi kapitalizm kaynaklı hastalıkları unutmuş olan halkların, hele bir de Batı'daki gibi güçlü rezervleri de olmayan, köksüz bir kapitalist gidişata kapılmaları, kapitalizmin buralarda istikrar kazanabilmesi çok zor gözüküyor. O yüzden anti-kapitalist hareketlerin toz duman dağıldıktan, gerçekler su yüzüne çıkmaya başladık-

tan sonra gelecekleri parlak olacaktır. Örneğin, Doğu Almanya'da muhalefet hareketleri içinde en güçlülerinden olan *Yeni Forum* içinde sosyalistlerin oldukça ağırlıkta oldukları anlaşılıyor. Daha da önemlisi, Sovyetler Birliği'nde işçi tabanından gelen, grevcilerle sıkı bağlar kurmuş yeni sosyalist akımların doğduğu ve bunların partileşme sürecine girdikleri biliniyor. Tabandaki dinamik gerçek siyasi hareketlerini de yaratmaya başlıyor.

Biz yıllardır Doğu Avrupa'da oluşan bürokratik diktatörlüklerin karşısında olduk, bugün bunları yıkan halk inisiyatiflerini destekliyoruz. Fakat artık yıkıntıdan sonraki saflaşma önem kazanmıştır. Biz şimdi halk hareketinin anti-kapitalist bir yönelim almasından yana tavır koymalıyız. Kapitalizme entegrasyon akımı bugün esas hedeftir. Cephe burada açılmalıdır.

Ben, bazı farklılıklara rağmen, Romanya'yı da Doğu Avrupa genelindeki gelişmelerin çerçevesi içine oturtuyorum. Çavuşesku iktidarının da, halktan koptuğu, halka karşı konumlandığı ve iktidar-halk çelişkisinin geri dönülemez bir noktaya geldiği anlaşılıyor. Romanya'daki yönetimi de, esas olarak, demokrasi ve eşitlik isteyen halk hareketi yıkmıştır. Hareket ilk olarak Temeşvar'daki Macar azınlığın içinde alevlendi. Çavuşesku yönetiminin Macar azınlığa karşı milli baskı politikası uyguladığı biliniyor. Temeşvar'daki direnişe sırf Macarlar değil, Romenler de katıldı ve hareket kısa süre içinde tüm Romanya'ya yayıldı. Ve son olarak Bükreş'te büyük bir ayaklanmaya dönüştü. Romen ordusu o zamana kadar (22 Aralık'a kadar) halka ateş açan, katliam yapan bir konumdaydı. Ordu, 22 Aralık saat 12.00'de, yüzbinlerin Bükreş sokaklarında ayaklandığı tarihte, sonuç belli olmuşken saf değiştirdi ve Çavuşesku devrildi. Şimdi, daha önceki süreci görmeyip, sırf 22 Aralık'ı görmek hatalı olur. Bu yüzden *2000'e Doğru*'daki, "SB-ABD destekli ordu darbesi" tahlili hatalı olmuştur. Gerçeği yansıtmıyor. ABD'nin, SB'nin, çeşitli Avrupalı güçlerin etkileri, muhalefet içine sızma girişimleri, üst düzeydeki devlet ve ordu yetkilileri ile flörtleri ve bazı planlar yaptıkları doğrudur (bir krizin derinleştiği tüm ülkelerde yaptıkları gibi). Fakat dönüşümü yaratan esas güç halk inisiyatifi ve esas çelişki halk-iktidar çelişkisiydi. Yönetim içindeki Batı ve SB ile ilişki içindeki bazı muhalifler ve ordu yıkıntının üzerine oturmuştur. Bir halk iktidarı oluşmadı (Doğu Avrupa'daki diğer ülkelerde de oluşmadı), fakat olay halkın tarafsız kaldığı bir ordu darbesi veya bir emperyalist müdahale olarak da görülemez. Holiganların, serserilerin ordu ile birlikte sosyalist bir iktidarı yıkması olarak hiç görülemez. Ordu, örgütlü bir güç olarak, halk hareketinin yarattığı kaos ortamında iktidara el koymuştur, böylece halkı da iktidardan uzak tutmuştur.

Kapitalist Dünya İstikrarı Hedefi Başarıya Ulaşamaz

Gerek dünyadaki gelişmelere, gerek Doğu Avrupa'daki olaylara baktıktan sonra şu soru önem kazanmaktadır: Emperyalistlerin, kapitalist bir dünya istikrarı oluşturma çabaları başarıya ulaşabilir mi?

Yanıtımızı önce verelim, sonra açıklayalım. Orta ve uzun vadede böyle bir istikrarı olanaklı görmüyoruz. Neden?

1) Emperyalist merkezlerin çevresindeki, entegre edilmeye çalışılan ilk halkadaki ülkelerde oldukça diri ve dinamik güçler var. Buralarda az çok gelişmiş, nüfus olarak çoğalmış, deneyimli bir işçi sınıfı mevcut. Ayrıca emperyalist baskıyı iliklerine kadar hisseden çok yoğun köylü yığınları var. Bunlar emperyalist Batı uygarlığının birinci dereceden mezar kazıcılarıdır. Bu ülkeler çok yoğun çelişkiler yaşıyorlar. İlk elde entegre

edilmeye çalışılan bu ülkeler, aynı zamanda köklü anti-kapitalist kopuşlara ve demokratik devrimlere en yakın olanlar. Emperyalistlerin devrimci muhalefetleri yoketmeleri kolay değil. Büyük bir ihtimalle bu ülkelerde 1990'larda işler kızışacak ve kapitalizme entegre olmaya çalışan hakim sınıflarla sosyalizm isteyen işçi köylü kitleleri ve onların temsilcileri arasında sıcak mücadeleler oluşacak. Sonuç olarak, kapitalizmin en yoğun saldırısına maruz kalan bu bölge, dünyada anti-kapitalizmin de en fazla yükseleceği ve sonuç alabileceği bölümü temsil ediyor. Çelişkilerin keskinleşmesi yapı değişikliğini de gündeme getirecek.

1990'larda büyük değişikliklere gebe olan bir başka bölge de Doğu Avrupa ve özellikle Sovyetler Birliği. '89 hareketliliği daha önce de söylediğimiz gibi henüz bir başlangıç. Bu ülkelerde kapitalizme hızlı savruluş, kısa zamanda işçi duvarına çarpacak ve emekçi tabanından gelen yeni sosyalist muhalefetler güç toplayacak. Buralarda yakın gelecekte her şeyden önce istikrarsızlık gözüküyor ve yer yer işçi iktidarlarının doğması dikkate alınması gereken bir olasılık.

Metropol ülkelerde yeni anti-kapitalist muhalefetler de zaman zaman kendi evinde kapitalizmi zorluyor. Çevre, barış, kadın ve azınlık hareketleri yeni kapitalizm eleştirilerine kaynaklık ediyor.

Ayrıca Çin ve Arnavutluk gibi, 1960'larda sosyalist kamp içindeki bölünmede Güney'de, ezilenlerin safında kalmış ülke iktidarları bunlara ek olarak Nikaragua ve esas olarak buraların deneyimli ve bilinçli halkları kapitalist haçlı seferine karşı ezilen dünyanın güvencelerinden biri.

Toparlarsak bu dördü, ezilen dünyanın öncü kuvvetlerini teşkil ediyorlar. Bu, kapitalist saldırının ilk hedeflerini teşkil etmelerinden de belli. Kapitalizmin buralarda kendi istikrarını oluşturabilmesi olanaksız gözüküyor.

2) Emperyalizmin denetimi dışında radikal geleneksel güçler var. Bunlar bazı ülkelerde iktidarda (İran, Libya vb.), bazı ülkelerde ise, kitlesel hareketler yaratabiliyorlar. Özellikle SB'de güçlü milliyetçi hareketler var. Bunlar da dünya çapında yaratılmaya çalışılan kapitalist istikrara zıt akımlar. Anti-emperyalist özellikleriyle kapitalist uygarlığa karşı olan cephede yer alıyorlar.

3) Kapitalist dünyadaki entegrasyon eğilimi ve büyük emperyalist blokların oluşması, rekabetin bittiğini değil, tam tersine daha üst boyutlarda ortaya çıktığını gösteriyor. ABD-Japonya, AT-Japonya ve ABD-AT arasında dünya pazarları ve birbirlerinin pazarları için kıyasıya mücadele olacağı açık, bunun izleri gözüküyor. Bu da kapitalist istikrarın uzun vadeli olamayacağının bir göstergesi. Sovyet İmparatorluğu'nun dağılma sürecine girmesi de muazzam bir istikrarsızlık kaynağı

4) Kapitalizm bugün dünya çapında oldukça inisiyatifli ve istikrar içinde gözükmesine rağmen, aslında en tahripkâr dönemini de yaşıyor. Yapısal niteliğinden dolayı çözemeyeceği ve gittikçe derinleşen global sorunların kaynağı durumunda. Ekolojik kriz ve insan doğasının tahribi bu büyük sorunlardan ikisi. Bu sorunların derinleşmesi kaçınılmaz olarak muazzam anti-kapitalist birikimler yaratacak ve kapitalist istikrara önemli darbeler vuracak.

Bütün bunlar, konuşmamızın başında anlattığımız kapitalist istikrar eğilimine ters olan dinamikler ve aynı zamanda çağımızın en köklü anti-kapitalizm hareketi olan sosyalizmin yeni dalgalarının gündeme geleceğinin kanıtları. Dünyanın geleceğine ilişkin çok çeşitli senaryolar var. Fakat geleceğe ilişkin en net söyleyeceğimiz şey, tüm dünyanın kapitalist olamayacağıdır. Kapitalizm Kuzey-Güney çelişkisini çözemez, ekolojik

krize ve insan doğasının tahribine çare bulamaz, çünkü bütün bu global çelişkilerin kaynağını teşkil ediyor. Bu çelişkilerin çözümü kapitalizmin varlığını reddediyor.

Sosyalizm Modelimiz Açısından Dersler

Gerek ilk sosyalizm dalgasının sonuçlarından, gerekse Doğu Avrupa olaylarından kendi sosyalizm modelimiz ve kavrayışımız açısından ne gibi dersler çıkarabiliriz? Kısa formülasyonlar halinde buna değinmek gerekiyor.

1) İlk sosyalizm dalgasının Lenin-Stalin-Mao Zedung hattı büyük bir miras ve dayanak noktası bıraktı. Özellikle Mao Zedung, '60'lı ve '70'li yıllarda bürokratizme ve kapitalist yolculuğa getirdiği eleştiriler ve önderlik ettiği pratiklerle deyim yerindeyse Marksizmin itibarını kurtardı. Mao Zedung 25 yıl önce Doğu Avrupalı bürokratik diktatörlüklerin halk hareketleriyle yıkılacağını tespit etmişti. Olaylar Mao'nun tezlerini kanıtladı.

Yeni sosyalizm dalgası, bu hattı kendisine miras olarak alacak ve dünyadaki yeni gelişmeleri, yeni pratikleri tahlil ederek onu aşacaktır.

2) 20. yüzyıldaki tüm önemli süreçler gibi, sosyalist hareket içindeki her büyük ayrışma Kuzey-Güney çelişkisine oturdu. Ayrışma temelde Avrupa-merkezli sosyalizm ile ezilenler sosyalizmi arasındaydı. Marksizmin gerek pratiğine, gerek düşünsel tarihine baktığımızda gittikçe üçüncüdünyalılaştığını görüyoruz. Marksizmin başlangıcında yoğun olan Avrupa merkezcilik 20. yüzyılda zayıfladı. Marksizm çağımızın büyük devrimci hareketlerine önderlik ettikçe Avrupa merkezcilikten de sıyrıldı. Kuzey-Güney çelişkisinin bu kadar net ortaya çıktığı günümüzde Marksizm daha da fazla Güney'in devrimci ideolojisi haline gelecektir ve daha da fazla üçüncüdünyalılaşacaktır. Bu perspektifle kapitalizm eleştirisini derinleştirmek zorundayız.

3) Sosyalizm; Avrupa merkezli kapitalist Batı uygarlığına karşı ezilenlerin yepyeni bir dünya uygarlığı kurma çabasıdır. Kapitalizm eleştirisi ve yadsınması bu çapta anlaşılmalıdır.

4) Yetişmeci ve yarışmacı sosyalizm anlayışı barutunu tüketti. Kapitalizmle aynı kulvardakoşarak ona yetişmeye çalışan sosyalizm anlayışı, kapitalizme iltihak etmeye mahkûmdur. Yarışmacı ve yetişmeci değil, kopucu ve aşıcı bir perspektife sahip olmalıyız.

5) Marksizm ezilenler dünyasının aydınlanmasının öncü ideolojisi olmalıdır. Batı ülkelerinin aydınlanması burjuva ideolojisiyle oldu. İnsanlık için büyük bir miras olmasına rağmen, insanlığın her alanda özgürleşmesine yetmedi. Ezilenler dünyası bu mirası hem eleştirip, hem sahip çıkarak, kendi aydınlanmasını sosyalizm ilegerçekleştirecek ve gerçek "dünyalı"yı yaratacaktır. Bu açıdan kendi gelenekselliğimizle ideolojik hesaplaşmaya stratejik bir önem vermeliyiz.

6) İlk dalganın gösterdiği en önemli derslerden biri, emekçi demokrasisinin sosyalizmin kuruluşunda anahtar role sahip olduğudur. Burjuva demokrasisini, kurumlar demokrasisini aşan pratikler geliştirmenin güncel bir önemi de var. SP Programının bu perspektife güçlü bir biçimde sahip olduğunu görüyoruz.

DOĞU PERİNÇEK *(2000'e Doğru Genel Yayın Yönetmeni)*

Geçen 25 yılda dünyada Mao'nun ve Türkiye'de TİKP ve Aydınlıkçıların başını çektiği teorik-ideolojik konumların, anti-revizyonist mücadeledeki kararlı tavırların ne kadar önemli ve haklı olduğu artık ortaya çıktı. Anti-revizyonistler, bu tavırları nedeniyle küfürler yediler, saldırılara uğradılar. Özellikle de Aydınlık ve TİKP'ye yöneltildi bu sal-

dırılar. Şimdi mesele anlaşıldı.

Cereyan göğüslemenin sonu yoktur. Öncü cereyan göğüsleyerek yaşamaya, statükoyla çarpışarak yaşamaya alışmak zorunda.

Öncü ne demek, değiştiren, değişikliklere önderlik eden... E şimdi tamam, antirevizyonizm zafer kazandı ama dünya burada durmayacak ki. Şimdi yeni durumların gerektirdiği yeni öncü tavırlar olacak. Topluma uymak, ortalamayı almak, solun kazanımlarına ve şimdi geldiği noktalara hemen yerleşmek ve oturmak, Öncü'nün tavrı olamaz.

Yeni durum nedir? Kanımca Ahmet Aka arkadaşın bulanık olduğu ve Ender Helvacıoğlu arkadaşın da çok esaslı noktaları saptamakla birlikte halk hareketi konusunda bulanık olduğu noktaya dokunacağım. Ve bazı tezler sıralayacağım.

Revizyonizmin Merkezi:
Gorbaçov Piyasacılığı

Birinci ve en önemli nokta şudur: Artık revizyonizmin merkezi, Kruşçev-Brejnev revizyonizmi değildir. Bütün bulanıklık ve karışıklık buradan çıkıyor. Hâlâ arkada kalan 30 yılın revizyonizm tahlilinden kopmuş ve yeni durumu kavrayıp yeni bir tahlil yapmış değiliz. Bugün revizyonizm artık piyasacı Gorbaçov revizyonizmidir. Hâlâ Brejnev revizyonizmiyle uğraşmak, kapitalizmin ve Gorbaçov revizyonizminin arabasına koşulmak anlamına geliyor. Kavrayamadığımız nokta budur. Yeni cepheleşmeyi ideolojik planda ve dünya planında net oturtursak meseleler çözülecek.

Gorbaçov Temel Saflaşmada Brejnev'in Karşıtı Değil Devamıdır

İkincisi, Gorbaçov revizyonizmi Brejnev revizyonizminin karşıtı değil, devamıdır. "Bir yenilikçiler var, bir tutucular var. Aralarında bir çarpışma oldu. Yenilikçiler tutucuları devirdi": Bu, büyük bir yalnıştır. Şimdi bu olayın ekonomik sürecini de anlatacağım size, kitapta da yazdım.

Gorbaçov revizyonizmi Brejnev revizyonizminin devamıdır. Neden? 1950-60'larda SB'de bir geri dönüş yaşandı. Bu geri dönüş, esas olarak kamu mülkiyetinin denetiminin Devlet ve Parti yönetiminin eline geçmesi olayıydı. Emekçiler siyasal süreçlerden tam anlamıyla kenarlara sürüldü. Eski devrimci kalıntılar tasfiye edildi. Siyasal iktidara emekçilerden kopmuş bir yönetici takımı hakim oldu. Böylece artı değeri, yani emeğin ödenmeyen kısmını kolektif olarak paylaşan bir hakim sınıf doğdu. Devlet burjuvazisi, artı değere tek tek özel mülklerinde olan işletmelerin kârı olarak değil, kolektif olarak denetliyor ve el koyuyor; çeşitli bölüşüm mekanizmalarıyla yeniden bölüşüm süreçleri içerisinde yeniden paylaşarak özelleştiriyor, bireyselleştiriyor. Bu hakim sınıf, hapishanesi, devletin ordusu, psikolojik tedavi merkezleri vb. ile hakimiyetini tahkim etti ve takviye etti. Devlet burjuvazisi ile emekçiler arasında tam anlamıyla uzlaşmaz yani barışçı olmayan çelişmeler doğdu.

Fakat hiçbir modern sanayi toplumunda bir azınlık sınıfın sömürüsünün bu şekilde bürokratik mekanizmalarla devamı mümkün değildir. Kolektif mülkiyet ne zaman rasyonal olur? Paylaşmacılar sınıfı tarafından denetlenirse. İşçi sınıfı paylaşmak zorundadır ve özel mülkiyete karşı olmak zorundadır. Kolektif mülkiyet, ancak işçi sınıfı iktidarda olduğu zaman rasyonal olur ve toplumu geliştirebilir. Ama işçi sınıfı yalnız merkezi iktidara değil, ülke çapında küçük küçük bütün iktidar birimlerine hakim değilse, o zaman kolektif mülkiyet rasyonal olmaz. Ne olur? Gelir bir yerde, o hakim

sınıfların çıkarlarıyla da çelişmeye başlar. Neden? Çünkü birincisi arz-talebi dengeleyemezsin azınlık sınıfın denetlediği kolektif mülkiyetle. Üretimi bütünüyle fiilî (efektif) hale getiremezsin. Yani toplumun ihtiyaçları ve talepleriyle üretim arasındaki ilişkiler kopar ve hakim sınıf da kendi çıkarlarını kolektif mülkiyetiçerisinderealize edemez, tam anlamıyla gerçekleştiremez. Tıkanma da buradan geliyor.

Sovyet ekonomisi, küçük bir azınlığın denetimindeki kamusal mülkiyet ilişkileriyle devam edemezdi. Bütün kapitalist ekonomiler gibi kaçınılmaz olarak piyasaya ve rekâbete geçmek zorundaydı. İşte piyasa reformları bu nedenle Brejnev revizyonizminin devamıdır. Brejnev'in hakim sınıfı, kendi iktidarını ancak piyasayla sürdürebilirdi. Neden?

Bir: Ekonomi, kamusal mülkiyetin özel çıkarların denetimine geçmesi nedeniyle tıkandı, işçi hakimiyeti olsa tıkanmazdı. Dolayısıyla sistem toplum için taşınmaz hale geldi. Yönetici sınıflar toplumun sırtında taşıdığı bir leşe dönüşürlerse yaşayamazlar. Yani ekonomiyi işletmesi, yeniden üretimi sürdürmesi, topluma belli bir şeyler vermesi gerekir.

İki: Kendi çıkarları açısından da bu hakim sınıf bir çıkmaza girdi. Hem devrilme tehlikesi bakımından, hem de ekonomik çıkarları açısından. Bu nedenle, piyasaya geçiş çoktan öngörülmüştü. 1960'larda yazılan kitaplar, bu devletçi kamu ekonomisinin kaçınılmaz olarak piyasaya geçmek zorunda olduğunu yazmıştı.

Andropovlar, Gorbaçovlar SB devletinin ve Komünist Parti'nin içinden çıktılar. Bunlar, Komünist Partisi içindeki süreçlerde Merkez Komitesine hakim oldular. Zaten Merkez Komitesinde bunlar her zaman yarı yarıya temsil edildiler. Hatta 1956'da iktidara gelmişlerdi. Gorbaçov Kruşçev'in devamıdır. Kosigin de, Gorbaçov'un habercisidir ve öncülüdür. Gorbaçovlar Brejnev'leri devirerek gelmediler ki. Aynı yönetimin içinde olan bir klik! Bu klik, yalnız kendi çıkarını değil, hakim sınıfın tümünün çıkarını savunuyor. Hakim sınıfı kurtaracak. Dikkat edin eski tutucuların hepsi hızla yeni piyasacılara dönüşüyor. Eski tutucular hızla yeni duruma uyuyorlar, piyasacı oluyorlar, işletmelerin başına geçiyorlar, kârı savunmaya uğraşıyorlar. Önemli bir kısmı böyle.

Dünya çapında baktığınız zaman tutucuların bir kısmı, özellikle fukara milletlerdekiler, Kastro gibi, onlar da devrimcileşiyorlar. Tutucuların içinden bir kesim, özellikle Üçüncü Dünya Komünistleri içinden bir kesim devrimcileşiyor. Bir kısmı piyasacı olup yeni duruma uyarken bir kısmı da devrimcileşiyor. Bunu da görmek gerekir. Çünkü Sovyetler Birliği'nden kopuyorlar. Revizyonizmin uluslararası merkezinden, kapitalizme yönelişten kopuyorlar. Ölmemek için emekçilerle bağlarını güçlendirmek zorundalar. Üçüncü Dünya ile daha sıkı kader birliğine girmek zorundalar. Bunlar devrimcileştiren etkenler.

1989: Dönüm Noktası

Revizyonizm, kendi doğal mecrasında devletçi mülkiyetten piyasaya ve rekâbete geçiyor. Kolektif kâr, bireysel kâra dönüşüyor. Bürokrasi ya da daha doğru bir isimlendirmeyle devlet burjuvazisi, kapitalist burjuvaziye dönüşüyor. Elbette bir bütün olarak değil, kabuklarını dökerek, kireçlenmiş kesimlerden kurtularak.

Böylece bir devlet burjuvazisinin oluşması süreci artık arkada kalıyor ve piyasada oluşan yeni burjuvazinin oluşması süreci başlıyor. Birinci süreç, ikincinin şartıydı. İkinci süreç, birincinin devamı. Tabiî yeni bir işçi devrimi bu yeni süreci paramparça edebilir, o ayrı.

Yeni süreç, 1987'de mi başladı, daha önce Gorbaçov'un genel sekreter olmasıyla mı, hattâ Andropov'la mı? O kadar önemli değil. 1980'lerin sonunda başladı. En doğrusu, yeni sürecin filizlenmeye başladığı yıl olarak 89'u kabul edebiliriz. Çünkü tutuculuk 1989'da nokta koydu. Revizyonizmin tanımı 1989'da değişti. Onun için 89'un hareketleri, Ender Helvacıoğlu arkadaşın dediği gibi halk hareketleridir diyerek altı çizilecek hareketler değildir. 1989 olayları eski Brejnev döneminin analizine göre halk hareketleridir. Yeni duruma göre de halk + ABD + SB'nin hareketleridir. Eski halk hareketi, dünya kapitalizminin ve Gorbaçov'un itişleriyle içiçe geçti. Bizim kafamızdaki karmaşa buradan geliyor.

Eski tahlil içinde düşünürsek, bunlar gerçekten halk hareketleridir. Çünkü Brejnevgillerin diktatörlüklerinin yıkılmasında rol oynadılar. Ama şunu da görmek gerekir; ABD ve SB son derece elverişli bir ortam yarattılar bu hareketler için. Yani "hadi yapın çocuklar" dediler. Gorbaçov oraları gezdi, eski tutucuların kulaklarını çekti. Onun için bu geçiş noktasını çok iyi kavramamız gerekir. Ve burada eskide kalmak, yeni durumu kavramamaya yol açacak. Çünkü bu "halk hareketleri" aynı zamanda dincilik getiriyor, hıristiyanlık getiriyor, milliyetçilik getiriyor. Bir leş vardı ortada. O leşi kaldırmaları iyi oldu ama bugün artık bunun iyi olduğunu söylemek bile gereksiz olmaya başladı. Çünkü yeni saflaşmaya göre tavır almak gerekir, yeni devrimci çözümler için. Bakın eskiye göre iyi oldu ama yeni durumda bunların iyi olduğunu söyleyenler bütün dünyada emperyalistler ve onlarla uzlaşma arayanlar. İşte cereyan göğüsleme dediğim olay, burada yeniden başlıyor.

Yeni durumlara göre hemen konumlanalım. Gene çok temel bir hatayı Ender Helvacıoğlu yaptı. Bugün ölçütümüz, çeşitli emekçi hareketlerinin sosyalizme tavrı değildir. Bu çok yanlış. Büyük karışıklık ve bulanıklık yaratır. Fukara milletlerin yanında mı, yoksa bugün ABD-SB ittifakının başını çektiği dünya düzeninin yanında mı, ölçüt bu olacak. Çünkü dünya düzeninin yanında olan bir kısım da kendisine "sosyalist" diyor. Daha önemlisi, dünya düzenine karşı mücadele eden her güç, bugün sosyalist değil, ezilen halklar ve milletler de var. Castro ne dedi bakın, "Sosyalist blok dağıldı, ben kendimi fukara milletlerin, Üçüncü Dünyanın yanına atıyorum" dedi.

Bunu Mao 60'ların sonunda söylemişti. "Sosyalist kamp dağıldı" dedi 70'lerin başında. O zaman aslında dağılmıştı. Castro bunu 15 yıl sonra gördü. Kapitalizme kapağı atma süreci tamamlandı ve SB ABD'ye teslim olunca, Castro'nun orada dayanacağı bir SB kalmadı ve hemen kendi ulusal menfaatlerine göre tavır aldı. Bu tavır, kuşkusuz dünya devriminin yararına.

Revizyonizm artık çok açık bir şekilde çıplak kapitalizme dönüşüyor. Brejnev zamanında, kamu mülkiyetiydi, emekçilerdi gibi söylemler vardı ve bunlar perde çekiyordu gözlere. Ama bugün Gorbaçov revizyonizmi, Brejnev revizyonizminin varacağı yere geldi, noktayı koydu. Biz demiyor muyduk, *revizyonizm kapitalizmdir, revizyonizm burjuvazidir*, diye. Revizyonizm, sosyalizmin kötü bir türü değildir, kapitalizmin bir türüdür. Nitekim Sovyet reformcuları da bunu açıkça söylüyorlar. Bugün SB'de insanlar ortaya çıkıyorlar, kapitalizmi nasıl İngiltere ve Fransa'da mutlakiyetçi krallar ve Latin Amerika'da cuntalar, getirdi, SB'de de ancak otoriter rejimle oturtabiliriz diyorlar. Yani Perestroyka, kapitalizmi şiddet yoluyla, vahşi bir sermaye birikimi yoluyla oturtma programıdır. Bunu açıkça Kliyamkin gibi ideologlar söylüyorlar. Zaten sosyalizm-kapitalizm ayrımını falan bıraktılar. Onun için şu tutucu reformcu ayrımının da artık çok fazla bir anlamı kalmadı. Tutucuların da aşağı yukarı önemli bir kısmı

reformcu oldu, çok küçük bir kısmı da devrimcileşti. Hâlâ kendini eski konumunda görenler de var ama bunlar da ayrışacaklardır.

Dünyada Cepheleşme

İki cephe bugün dünyada kurulmuştur. Emperyalizmin kapitalizmin cephesi ve fukara halkların cephesi. Bugün SB yöneticileri ABD'nin dümensuyunda kapitalizmi insanlığa dayatmaktalar. Fukara halklar ise, kapitalizmin uluslararası bölüşümüne karşı çıkıyorlar. Dikkat edin ülke içindeki bölüşümüne değil, uluslararasındaki haksız bölüşüme! Ender'in çok güzel açıkladığı gibi Kuzey-Güney çelişmesine karşı çıkıyorlar. Bugün dünya burjuva milletler ile proleter milletlere bölündü. Düne göre daha fazla bölündü. Lenin bunu görmüştür.Ama bugün o süreç öyle bir noktaya gelmiştir ki, Avrupa'nın ve gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıfları, burjuvazilerinin kuyruğuna daha çok takıldılar. Geçici bir olay bu. Burjuvazi-proletarya çelişmesi kapitalizm içinde çözülemez. Ama biz bugünü, yaşadığımız dönemi konuşuyoruz. Gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfı devrimci olmasını gerektiren özellikleri nesnel olarak kaybettiği için, ideolojide de devrimci değil. Marx'ın dediği gibi devrimci bir sınıf olmayan yerde devrimci bir ideoloji de olmaz. İşçi sınıfı Avrupa'da devrimciliği yitirince, Avrupa'da devrimci bir ideoloji de kalmadı. Avrupa bencilliği aldı yürüdü. Avrupa bencilliği Avrupa kapitalizminin kendi sınıfsal çıkarlarını kendi işçi sınıflarına da belli bir pay karşılığı kabul ettirmesi olayıdır. Yunanistan'dan Herkül Milas gelmişti. "Bizim komünistlerimiz ile burjuvazimiz arasında hiç bir görüş farkı kalmadı" dedi. Neden? Biraz tartıştık, Yunan işçi sınıfına da belli ölçülerde mama verildi. O da ılımlılaştırıldı, yatıştırıldı. Yunanistan'da, ikinci sınıf, üçüncü sınıf bir ülke olarak Avrupa düzenine kapağı attı. Türkiye, Avrupa katarına yetişemedi ve Üçüncü Dünyanın salında kaldı. İşçi dinamiğine bakın, Kürt dinamiğine bakın, bambaşka radikal değişme süreçleri içine girdi Türkiye.

Ezilen Dünyanın Penceresi

Olaylara biz Türkiye'den bakmak zorundayız. Romanya'da Çavuşesku ne kadar temiz sosyalist, Castro ne kadar temiz sosyalist, Kaddafi ne kadar temiz adam, Yaser Arafat ne kadar temiz adam? Önümüzdeki esas soru, bir numaralı soru bu değil. Bu soru yok değil. Ama bu soruyu en öne geçirmek, hayatta hak etmediği bir yere geçirmek, entellektüel bir tavırdır, emekçi tavrı değildir, savaşan insanın tavrı hiç değildir.

Dünya bir savaşa girdi. Ezen ülkelerle ezilen ülkeler savaşına. Yoksul halklarla burjuva milletler savaşına. Güney-Kuzey savaşına. Bu savaş da, sınıfsal bölünme temelinde. Ama sınıfsalbölünme, bugün her zamandan daha çok dünya çapında. Kapitalizmin eşit olmayan gelişmesi ve emperyalizmin sömürüsü, dünyayı her zamandan daha fazla sömüren ve sömürülen milletlere böldü. Bırakalım Gorbaçov'un karşılıklı bağımlılığını (interdepence), ezen-ezilen ilişkisi en şiddetli dönemini yaşıyor. Ve süreç daha da şiddetlenme yönünde.

Bir savaş verilirken, savaşçının sorunu eline bir terazi alarak dostlarının doğruluğunu tartmak değildir. Konumları saptamak önemli burada, safları saptamak önemli. Dünyadaki saflaşmada her zaman hatalı ve kirli dostlar olmuştur. Bakınız, Afgan şahını Lenin o zaman devrimci cephede görüyor, dostlar arasında sayıyordu. Elbette emperyalizme karşı konumu nedeniyle. Afgan şahı, feodal bir sömürücü ve zorba değil miydi? Bugün Kaddafi'ye söylenmedik laf kalmamıştır. Deli diyorlar, manyak diyorlar. Diktatör olabilir, çevresinde bir yiyici takımı da oluşmuştur belki, bilmiyorum. Ama

Kaddafi ezilen dünyanın safında yer alıyor. Şimdi sizinle aynı siperde savaşan bir insan hakkında, düşman onu kurşuna dizerken 'bu adam şöyle diktatördür, böyle diktatördür'diye onu hedef almak ne kadar doğrudur? Emperyalizm de böyle bir hesaplaşma anında kamuoyu yaratması için bütün araçlarını bu propaganda için seferber etmiyor mu?

Bütün bunlar bilinir, mücadelenin başarısının gerektirdiği kadar eleştiri de yapılır, o kadar. Libya'da Kaddafi'den daha anti-emperyalisti iktidar olacaksa, ne güzel. Ama ABD'nin Kaddafi'yi devirmesini "bir diktatörden kurtulduk" diye alkışlayabilir miyiz?

Biz yargıç değiliz, emperyalizme-kapitalizme karşı mücadele eden savaşçılarız.

Çavuşesku ABD-SB işbirliğiyle devrildiği zaman, ezilen dünyanın tavrı ne oldu? Feryatlar yükseldi Üçüncü Dünya'dan. Castro, Noriega, Kim İl Sung, Arafat, Kaddafi ve ezilen ulusların temsilcileri, olayı kaygıyla karşıladılar. Çünkü onların da üzerine geliyor devrile devrile aynı tehdit.

Çin ve diğerleri, Romanya'daki yeni rejimi tanıdılar. Biz, Türkiye'de iktidar olsak, biz de tanımak zorundaydık. Tanıma ile beğenmeyi birbirine karıştırmamak gerekir. Tanıma, fiilî bir durumla ilgilidir ve devletler hukuku alanına girer. Bir ülkeyi kim yönetiyorsa, tanımak zorundasın. Beğenme ise, ideolojik bir sorundur, programla ilgilidir. Bu nedenle Ahmet Aka arkadaşın görüşüne katılmıyorum.

Necibullahlar da bugün yanımızdadır. Bugün yeni durumda, Afganistan'da eski saflaşma geçerli değil artık. Filipinler, Şili, Pakistan'daki değişmelerle Çavuşesku'nun devrilmesi aynı olay değildir. Buralarda Ziyaülhaklar, Pinochet'ler, Markos'lar, gibi ABD uşakları vardı. Çavuşesku, bir ABD uşağı, bir SB uşağı değildi ki. Onların yıkılmasıyla Çavuşesku'nun yıkılması birbirine zıt. Romanya'ya gelen Çavuşesku'ya zıt. Çavuşesku'nun kanını dökerek gelen rejim, hemen ABD-SB işbirliğine yaslandı, özellikle de ABD'ye. Onun için sevinmek çok hatalı.

Kavimler Köprüsüne Milliyetçi Göçler

Romanya'daki darbede ABD ve SB'nin rolleri, darbeyi izleyen günlerde iyice günışığına çıktı. Darbeciler SB yöneticileriyle görüşüp, onay almışlar. Emperyalist iletişim tekelleri vargüçleriyle çalıştılar. Bakın bayraklarının ortasını deldiler. O delinen yer, Romanya'daki Çavuşesku diktatörlüğünün kötülükleri değil. O delinen yerden milliyetçilik geliyor. Balkanlar balkanlaşıyor, Kafkaslar da balkanlaşıyor. Milliyetçilik Kafkaslarda halkları birbirine düşürecek Balkanlarda da halkları birbirine düşürecek.

Türkiye, Ortadoğu'dan değil, Balkanlardan ve Kafkaslardaki karışıklıklardan çok etkilenir. İkisi arasındaki köprüdür. Oralardaki bütün boğazlaşmaların şerpintileri gelir Türkiye'ye. Geçen gün Ankara'da Genelkurmaydan generallerin de katıldığı, bir tartışma toplantısı olmuştu. 'Balkanlardaki Türkleri AT'ye katılmada kullanırız, oralar karışırsa da köprübaşı olarak kullanırız" gibi fikirler çıktı. Çok dikkat çekici ve önemli.

Halk Hareketinin 1990 Öncesi ve Sonrasındaki Karakteri

1990'larda Doğu Avrupa'daki hareketleri çok iyi tahlil etmemiz gerekiyor. Bunlar 1989 yılında halk hareketi + ABD hareketi + SB hareketi idi. Hepsi içiçe.

Halk hareketleri, daima yaşanmış pratiklerden, yaşanmış gerçeklerden yola çıkar. Oradaki pratik ve gerçek neydi? Bir revizyonist diktatörlüğün halkı ezmesiydi. İşte halk bunu kavradı ve buna karşı harekete geçti. Olumlu dünya konjonktöründe, bir de dünyanın ağaları "hadi aslanlar harekete geçin" dediği bir noktada harekete geçti. Bu ha-

reketler gene de olumlu ve doğruydu bir leşi kaldırıyordu ve geleceğe bir birikim bırakıyor. Öte yandan 1990 öncesinin saflaşması temelinde çıktılar. Bunu görmemiz lazım. Bundan sonra yeni duruma bakmak ve yeni durumu kavramak ve kavratmak zorundayız.

Örneğin Bulgaristan'da "Türklere eşitlik vermeyin" diye sokağa dökülen ve hatta grev yapan var. Bu, "halk hareketi" mi? Biz bu şovenlere bravo halk hareketi demeyi bırakalım artık. Biz şuna bakalım: Bu hareketler dünyadaki saflaşmada ezilen milletlerin yanında mı karşısında mı?

Romanya olayı eski dönemle yeni dönemden birinin bitip diğerinin başladığı noktada cereyan etti. Romanya'yı neden boğazladılar? Romanya'yı Doğu Avrupa'nın diğer ülkelerinden ayıran nedir? Diğerlerinden ayıran şuydu: Romanya, ben fukaraların yanındaydım diyordu. Filistinli, Arap, Libyalı, Afrikalı ile kader birliği içindeydi ve Çavuşesku Romanya'sını boğazladılar.

ABD ve SB, Doğu Avrupa'nın revizyonist diktatörlüklerini yumuşak ve barışçı yollardan, kendi kontrolları altında yeni piyasacı rejimlere dönüştürüyorlar. O tutucu güçler, bu dönüşüme direnmek yerine, boyun eğdiler ve kısmen de yeni rejim içinde yer kapıyorlar, duruma bukalemun becerisiyle renk değiştirerek uyum gösteriyorlar, gösterdiler.

Çavuşesku farklı. O, yeni dünya nizamına uyum göstermedi, bukalemun olmadı. Çünkü eski dünya nizamına da karşı koyuyordu.

Dünyaya yeni nizam getiren ABD-SB işbirliği, silindir gibi Çavuşesku'nun üzerine yürüdü.

Bu olay karşısında "Çavuşesku şöyle diktatördü, böyle diktatördü" propagandasına katılmak değil, devrimcilerin bugünkü *esas* tavrı. Çavuşesku rejiminin zayıflıkları arkada kalan bir sorun. Ve biz yirmi yıl anlattık bunları. Bugünün sorunu başka.

İkinci nokta, Çavuşesku Brejnevgiller takımından çok farklı bir adamdı. Onlarla zıt kampta olan bir adamdı.

Çavuşesku, Çekoslovakya işgal edildiği zaman, SB'nin karşısına çıkan tek adamdı Varşova Paktı içinde. Bu büyük gerçeği görmeyen, analiz etmeyen, yerine oturtmayan bir enternasyonalizm olur mu? Enternasyonal çapta bakalım: Çekoslavakya'ya Rusya girdi, Afganistan'a Rusya girdi. Buralarda bir tek Romanya giremezsin dedi. Brejnev, Romanya'yı tehdit edip asker yığınca, Çavuşesku, 'Romanya'ya girersen seninle sonuna kadar gerilla savaşı yapacağım' dedi ve giremedi Rusya Romanya'ya! 68'lerin hemen arkasında bu yaşanmıştır. Bu gerçek aynı zamanda Çavuşesku'nun kendi halkıyla ilişkisi konusunda da çok şey anlatıyor. Bu adam orada Rus uşağı olarak ölene kadar diktatörlük yapabilirdi. Amerikan uşağı olarak da diktatörlük yapabilirdi. Bunları kabul etmedi, kendi halkına bir bağlılık, dünya halklarına bir bağlılık gösterdi. Çekoslavakya'nın yanına koşuyor. Afganistan'ın yanına koşuyor. Nükleer silahları bütünüyle kaldıralım dedi. Varşova ve Nato paktlarını fesh edelim dedi. En son büyük ülkeler silahlanmadan yüzde 10 indirsin ve bunları ezilen dünyaya verelim dedi. Romanya'ya verelim demedi, ezilen dünyaya verelim dedi.

Ender Helvacıoğlu arkadaşın dünya çapında yaptığı güzel tahlil işte burada bitiyor. Romanya'ya gelince başka bir tahlil başlıyor. Doğu-Batı, Kuzey-Güney tahlilleri burada bitiyor, başka bir tahlil kafasını çıkartıyor.

Polonya'da İşçiler Gene Ayağa Kalkıyor

Polonya, Romanya'dan çok farklı bir olay. İşçi sınıfı 1970'te grevlere başladı. Yirmi

yıl sürdü ve sürecek. O grevler neydi? Revizyonist diktatörlüklere karşıydı ve haklıydı o işçi mücadelesi. ABD, rakibinin etki alanlarını sarsmak için bu hareketi olumlu karşıladı. Normal. Gorbaçov da dünya kapitalizmiyle bütünleşme programını benimseyince Polonya'daki Jaruzelski rejimini terketti.İşçi hareketine öncülük eden Dayanışma sendikasının kaymağı, ABD ve SB'nin yeni dünya nizamına katıldı. Ama olay burada bitmiyor. Polonya işçi sınıfı yirmi yıldır belli taleplerle mücadele ediyor. Bugün Polonya'da enflasyon ayda, evet ayda yüzde 50! Polonya yönetimi, ayrıca "Bizi işsizlik kurtaracak" diyor. Şimdi işçi sınıfının onlara boyun eğmesi beklenebilir mi? Buna imkân var mı? Polonya işçi sınıfı, ücreti aşağıya bastıran ve işsizlik öngören yeni yönetime de direnecek. Yeni durumu görecek ve mücadele edecek.*

Romanya'da Çavuşesku'ya karşı böyle 20 yıllık bir işçi hareketi yok. Hatta Çavuşesku'nun yıkıldığı harekette bir işçi inisyatifi görülmüyor, aydınların ve gençlerin rolü var. İşçi, pasif kaldı, daha çok seyretti. O işçinin önümüzdeki dönem, yeni Romanya yönetimine başkaldıracağını da göreceğiz. Çünkü kazanımlarına el atılacak, hem de zorbalıkla.

"Reel Sosyalizm"

Öne süreceğim bir başka tez, şu moda olan "Reel Sosyalizm" kavramına ilişkin olacak.

Yanlış ve metafizik bir kavram! Çünkü bilimin malzemesi maddedir, realitelerdir; reel olan, varolan, gerçek olan şeylerdir. Bilimin varlık dışında, olgular dışında bir malzemesi yoktur. Varolmayan bir şey, bilime konu olabilir mi? Reel olmayan, varolmayan bir "sosyalizm" bilimin malzemesi olabilir mi?

Örneğin ekmeği alınız. Varolan ekmek ve varolmayan ekmek diye iki tür ekmek mi vardır? Sofraya bir ekmek geliyor, içine süpürge tohumu unu karışmış, çok da iyi pişmemiş, içi hamur kalmış. Sofraya oturanlar diyor ki, "Bu ne biçim ekmek". Oradan biri atılıyor: "Bu ekmek değil, reel ekmek, asıl ekmek bugüne kadar hiç üretilmedi". Tabii bu adam, bu sofraya getirilen ekmeğin üretimine de hiç emek vermemiş. Reel ekmek, yenebiliyor, karın doyuruyor. Siz hiç varolmayan, reel olmayan bir ekmekle karnınızı doyurabildiniz mi bugüne kadar?

Reel ekmek kavramı ne kadar saçma ve gereksizse, "reel sosyalizm" kavramı da o kadar saçma ve gereksizdir.

Bir, sosyalizm süreçleri vardır, bir de sosyalizmden geri dönmüş ülkeler vardır. "Reel sosyalizm" veya türkçesi "varolan sosyalizm" terimini, sosyalizmde geri dönüş gerçeğini kabul etmeyen kapitalistler ve troçkistler ortaya attılar. Emekçileri ezen bir topluma "sosyalizm" demek, kapitalizmin işine geliyordu. Nitekim bugün bunun büyük yararını görüyorlar. Sosyalizm yıkıldı, öldü diyorlar. Troçkistler ve bir kısım liberal sosyalistler de "reel sosyalizm" terimini benimsediler.

Troçkistler dogmatizmleri yüzünden bu kavramla buluştular. Çünkü Troçki, 1930'larda Sovyetler Birliği'nin sosyalist bir ülke olduğunu kabul ediyordu. "Yozlaş-

Nitekim Ocak ayında, bu kez yeni yönetime karşı grevler başladı. Son yirmi yılın talepleriyle yapılıyor bu grevler. Türk basını lafını etmedi ama 18 Ocak tarihli Avrupa basını, beş kömür madeni işletmesinde 30 bin işçinin greve gittiğini yazdı. Greve Dayanışma'nın yerel örgütleri önderlik ediyor. Bu da çok önemli. Sınıf bir kez şişenin içinden çıkmıştır ve onu kapitalizmin yeniden şişenin içine kapatması mümkün değil. Bu yüzden Polonya'nın yeni yönetimi içinde otoriter rejim projeleri gelişiyor. (Doğu Perinçek'in notu - 27 Ocak 1990)

mış bir işçi devleti" diyordu. SB'nin o zaman sosyalist olduğu doğruydu, yozlaşmalar da bütün sosyalizm süreçleri için geçerlidir. Sosyalizm ve karşıtları bu süreçlerde birlikte bulunur. 1930'ların Sovyetler Birliği için yozlaşma unsurunun varlığı, daha da vurgulanması gereken bir gerçektir. Troçkizm, 1930'larda seçenek değildi ve yanlışı temsil ediyordu. Öte yandan o gün için doğru olan yönleri de kireçlendi, taşlaştı. Troçkizm, 1930'larda kaldı. Geri dönüşü hiç kabullenmedi. Daha sonraki gelişmeleri tahlil etmedi, anlayamadı. Troçki ile birlikte onların teorisi de öldü. Bir yandan da SB'de sosyalizme benzemeyen bir sistem çıktı. Ne olacak şimdi? İşin içinden "varolan sosyalizm" kavramıyla çıktılar.

Liberal sosyalistler zaten bu kavramın sahibi. Çünkü onlar esas olarak kapitalizmin güdümünde ve sosyalizmde sınıf çelişmelerini kabul etmiyorlar, tersine sosyalizmde sınıf mücadelesinin karşısındalar. Çünkü sınıf mücadelesi sosyalizmi ilerletince, liberalizme ekmek kalmaz, kapitalizm yıkılır sonra. Onlar da geri dönmüş toplumlara "reel sosyalizm" adını vermeyi uygun gördüler.

Bu mudur Enternasyonalizm?

"Ne sosyalisti, bu ülkeler açıkça emekçileri ezen, devlet kapitalisti rejimlerce yönetiliyor" diyecek cesareti olmayanlar, bu "reel sosyalist" kavramıyla, sorunu çözdüklerini sandılar. Ve şimdi o "reel sosyalizmler" yıkıldı. Peki o yıkılan sosyalist rejimlerle bir dayanışma gerekmez mi? Yerine bulutların üzerindeki "ideal sosyalizm" gelmiyor ki, bağıra bağıra kapitalizm geliyor.

Siz değil miydiniz, Doğu Avrupa ülkelerine "sosyalist" diyen? O zaman o "sosyalizmlerinizin" yıkılışını niçin böyle güle oynaya karşılıyorsunuz? Liberal sosyalist veya troçkist, bütün "reel sosyalizm" cilere sormak gerekir bu soruyu.

Bu arada "reel sosyalizmci" kampa, son anda kapağı atanlar da var. Halil Berktay ve Mehmet Gündüzler, SB'nin ve Doğu Avrupa ülkelerinin yirmi yıl sosyalist olmadığı gerçeğini savundular, cereyanı göğüslediler. Tam bu olgu, bütün gerçekliğiyle, apaçık ortaya çıkarken, Brejnevgillerin göğsüne "sosyalizm" madalyasını taktılar. Gorbaçov'un sosyalist olduğunu kabul etmek uğruna Brejnev rejiminden Jivkov rejimine kadar hepsini sosyalist ilan ettiler. Yıllarca bu hatayı işleyenler biraz mazur görülebilir. Sosyalizmden geri dönüşü bazılarının gönülleri bir türlü kabul etmedi ama elbette revizyonist ideolojiden geliyordu bu tutumları. Ama bizimkilere ne demeli? Geri dönüş teorisini son anda terkedip, batan gemiye batıştan önceki son dakikada atlayan kahramanlara?

Halil Berktayların, Mehmet Gündüzlerin yoldaşları birer birer yıkıldı. Ve onlar iki gün önce "sosyalist" dedikleri yoldaşlarının yıkılışlarını alkışladılar. Husakların, Kadarların, Honeckerlerin, Jivkovların yıkılışlarını düğün bayram alkışladılar. Böyle enternasyonalizm mi olur? Sosyalizminiz yıkılacak ve siz alkışlayacaksınız. Bu mudur insanın yoldaşlarına vefası? Revizyonizmde, liberal sosyalizmde, vefa da olmaz, bağlılık ve direnme de olmaz. (Oral Çalışlar için denecek hiçbir şey yok. Çünkü o, diğerlerinden farklı olarak her konuda fikirsiz, oportünist ve kaygandır.)

Burada vefasızlıktan da önemlisi, sosyalizm kavramının, enternasyonalizm kavramının, dünya devrimi kavramının, hepsinin içine yaptılar. Onların tavrına baktığınız zaman, dünyada savunulmaya değer bir şey kalmamıştır. Dayanışma gösterilecek bir şey kalmamıştır. Biz, Brejnevgillere yirmi yıldır, "devlet kapitalisti" diyoruz, "emekçi düşmanı rejimler" diyoruz. Yirmi yıldır o rejimlere karşı ayaklanan emekçileri ve halkları

destekliyoruz. O nedenle bizim o rejimlerin yıkılışını sevinçle karşılamamız kadar olağan bir davranış yok. Bu tavrımız, sosyalizme ve enternasyonalizme bağlılıkla tam bir uyum içinde, açıklanamayan, tutarsız bir şey yok teorimizde. Aslında Doğu Almanya'da Honecker yıkılırken, sevinmekten çok izlemek ve geleceği görmek önemliydi. Yirmi yıl "yıkılsın revizyonist diktalar" dedik. Bu sloganın, emekçilerin özlemi olduğu çıktı meydana. Birer birer yıkıldılar. Kaçınılmazdı bu. Ama yerine gelen önemli, dünyaya etkileri önemli.Brejnevgiller yıkılırken, yerlerini kapitalizm-Gorbaçov reformizmi kırması rejimler alıyor. Dünya kapitalizmine karşı mücadele ediyorsak, cepheyi onlara dönmek gerekir. 1970 ve 80'lerin sloganlarını tekrarlarsak, doğruları teranelere dönüştürürüz.

Ya onlar? Bütün teoriler darmadağın. Yarın "çağ açan sosyalist" ilan ettikleri Gorbaçov yıkılınca ne yapacaklar acaba? Bu vefasızların Gorbaçov'a bir dayanışma göstereceklerini de sanmam. Kim gelirse, onun düdüğünü öttürürler. Veya yeni sahipleri olan Batı emperyalizminin konumuna iyice yerleşir ve kurtarırlar kendilerini sosyalizm belâsından! Avrupa Topluluğu'na girmeyi boş yere savunmuyor TBKP ve Mao'nun katkılarından vazgeçen takım!

Çavuşesku yıkıldığı zaman, alkış tutmadık. Evet Çavuşesku'nun ciddî hataları vardı, Romanya'daki rejimin niteliği tartışma götürürdü ama Çavuşesku, Husak gibi ülkesine yabancı ordular davet etmemiş, hatta başka ülkelere giren sosyal-emperyalist orduların karşısına dikilmiştir. Özellikle son zamanlarda yoksul milletlerle olan bağlarını güçlendirmiştir. IMF'ye teslim olmamak için büyük tehlikeleri göze alıp 25 milyar dolar dış borcu sıfırlamıştır. Ezilen dünyadan ve Türkiye'den baktığımız zaman, Çavuşesku'nun bir askerî darbeyle yıkılışını kaygıyla karşıladık, üzüntüyle karşıladık. Çünkü onu yıkanlar, Romanya emekçileri değil, en başta ABD-SB işbirliğidir.

Sosyalizm Deneylerini Aşmak

Bu tavır, Çavuşesku modelini benimsemek anlamına hiç gelmez. Bu konuda hiç kompleksi olmayacak birileri varsa, biziz. Çünkü yirmi yıldır bu modelle anlaşmazlığımızı koymuşuz ortaya. Daha önemlisi, o modeli eleştire eleştire yirmi yılda Sosyalist Parti'nin programına ulaşmış sosyalist hareket. Türkiye'de Doğu Avrupa modelini ve onlardan farkları olan Romanya modelini devrimci yönde aşan, Sosyalist Parti programı gibi ikinci bir program yok. TBKP, bütünüyle Sosyal Demokrasiye katıldı ve o modellerin bile çok gerisine düştü. Çeşitli anti-revizyonist örgüt ve gruplar ise, bir program geliştiremediler, ortaya koyamadılar.

Öte yandan hiçbir sosyalizm deneyi model olamaz. Yaşanmış bir sosyalizm sürecini model almak, sosyalizmi kurmaktan vazgeçmek anlamına gelir. Hele sosyalizmin ilk dalgasının sona erdiği ve yepyeni bir sosyalizm dalgasının ufukta olduğu bugün, eski modellere takılıp kalmak, hiç düşünülemez. Bunu lafta söylemiyoruz programsızlar gibi. Bizim programımız var, Sosyalist Parti programı! Geleceğin sosyalizm deneylerinin habercilerinden biridir bu program. Hem devrimci mirası benimser, hem de onun deneylerinden yararlanarak, Türkiye temelinde eski deneyleri aşan yaratıcı çözümler içerir. Bu bakımdan dünya ölçeğinde dikkate değer bir programdır.

Evet, biz, Lenin'in dünya gerçeklerine dayanan ve sınanmış mirasını sürdürüyoruz. Evet biz, Mao'nun sosyalizmin kuruluşu teorisine katkılarından çok şey öğrendik, pratiğinden de çok şey öğrendik. Ama bizim için, 1920'lerin Sovyetler Birliği ve 1950'lerin, 60'ların Çin'i de bir model olamaz. Kültür Devrimi de model değildir. Biz, kendi ülke-

mizde kendi emekçi halkımıza göre, geçmiş deneyleri aşan bir sosyalizm kuracağız. Ve elbette günün dünya koşullarında.

Enternasyonalizm ve dayanışma konusuna gelince, model benimsemekten farklı bir tavır gerekir. 'Sosyalizmin iyisiyle dayanışma yaparım, kötüsünün yıkılışını alkışlarım' olmaz. Sosyalist bir ülkenin kapitalizm tarafından yıkılışı desteklenemez. Kaldı ki, sorun ve ölçü, sosyalizm ayrımında değil. Ezilen milletlerin yanında olan bir yönetim, emperyalizm tarafından yıkılıyorsa (emekçi halk değil, emperyalizm) buna karşı çıkmak gerekir. İngiliz kıraliçesi yoksul milletlerin yanına geçsin destekleyelim. Tabiî tavrını, o noktada ve o anda. Yoksa her tavrını, her noktada ve her zaman değil.

Çin'in tavrını da görmek gerekir. Gorbaçov reformculuğunu ve piyasacılığı eleştirmeye başladılar ve ezilen milletlerle kader birliği içindeler. Neden? Çünkü başka hiçbir çözüm olamaz 1 milyarlık Çin için. 10 milyonluk, 5 milyonluk fakir milletler, Noriega gibi emperyalist uşakları tarafından yönetilebilir ama 1 milyarlık bu kadar büyük bir potansiyelin, eğer yoksulluğu bütünüyle kıramamışsa karşı tarafta yer alması çok zordur.

Tıkanan Sosyalizm Değil, Geri Dönüş Süreci

Başka önemli bir teze geçiyorum "Sosyalizm tıkandı" deniyor. Yalnış arkadaşlar, 1980'lerde Sovyetler Birliği'nde tıkanan, sosyalizm süreci değildir. Kriz sosyalizmin değil, "reel sosyalizmin" değil. Sosyalizmde tıkanma 1918'de oldu. 1918'de Savaş komünizmini kurmaya kalktılar, yürümedi.Bir süre sonra tıkandı ki, NEP'e döndüler. Yani biraz kapitalizme döndüler. Sosyalizm kaç kez tıkandı? 1918'lerde tıkandı. 1920'lerin sonunda bir daha tıkandı. Bu tanıklığı Stalin tarımda kolektivizme geçerek aşmaya çalıştı. Belli ölçülerde aştı, belli ölçülerde tekrar tıkanmaya yol açtı. 1950'lerde sosyalizm tekrar tıkanmaya başladı. Stalin döneminde kurulan dengeler artık değişmeliydi. Ağır sanayi ile hafif sanayi tüketime ayrılan pay ile üretime ayrılan pay arasındaki oranlar, emek-yoğun sanayileşme geldi bir yere dayandı. Ayrıca sınıflaşma kemikleşiyordu. Sosyalizm, bu tıkanmayı aşamayınca geriye döndü. O geri dönen, 1950'lerde-60'larda başlayan geri dönüş süreci 1980'lerde tıkandı ve çıplak piyasa kapitalizmine girdi. Tıkanan sosyalizm değil, geri dönüş sürecidir. Artık sosyalizmden geri dönüş, kamusal bir mülkiyetle devam edemezdi. Ancak çıplak kapitalizmle devam edebilirdi. Bugün bu sürecin karşıtı, bir emekçi devrimidir. Seçenekler: Ya emekçi devrimi, ya da kapitalizmin bütün haşmetiyle gerçekleşmesi! Bunun için bugün kapitalizmi getirenlerin biz tutuculara karşıyız laflarına aldananlar, kapitalizmi geri getirenlere alkış çalıyorlar.

Burada Ahmet Aka arkadaşta bulanıklıklar var. Ahmet Aka, 1980'lerdeki tıkanmayı sosyalizmin tıkanması olarak görüyor. Kanımca ciddi bir yanlıştır bu. Yeni durumu anlamalıyız.

Brejnev Stalin'in Zıddıdır

Bir başka tez: Brejnev Rusyası, Lenin ve Stalin'in getirdikleri ve uyguladıkları sistemin devamı değildir. En büyük safsata bu noktadadır. Bunu yakında çıkacak olan kitabımda, uzun uzun bütün rakamlarıyla, bütün belgeleriyle açıklıyorum. Ama çok basit birşey söyleyeyim: Stalin döneminde sistem tıkır tıkır işliyordu, sanayii geliştiriyordu, emekçilere refah payını artırıyordu, dünyada ezilen halkların yanındaydı ve Stalin'in büyük bir itibarı vardı. Bütün dünya devrimcileri ve ezilenler onu destekliyordu. Geldik Brejnev'e: Sistem gelişmiyor, sanayii ilerletmiyor, emekçilerin payını kısmış ha

kısmış, dünyada devrimci desteği yok. Öldüğü zaman hiç kimse ardından ağlamıyor.

Stalin öldüğü zaman herkes ardından ağlıyor. Adam bütün milleti efsunladı dediler Efsane falan ne demek? Büyülendikleri için mi ağladılar. Bir nedeni var ki ağladılar. Bakın Atatürk öldü, herkes arkasından ağladı. Evren ölse kim ağlar arkasından?

Bu neye benziyor biliyor musunuz? Dıştan baktığınız zaman iki tane lokomotif var. Biri Lenin ve Stalin'in lokomotifi. Diğeri Brejnev'in lokomotifi. Birincisi çalışan bir lokomotif, ilerliyor, yürüyor. Öbürü hurda, demir yığını haline gelmiş. Burada metafizik ile Marksizm arasındaki fark çıkıyor ortaya. Marksizm, süreçlerin ve maddenin dış biçimleriyle ilgilenmez, içini açar, deşer, içindeki çelişmeleri bulur.

Lokomotifin içini açıyorsun, birinin motoru çalışıyor, öbürü hurda demir külçesi! Motoru parçalanmış, çarklar paslanmış. Lenin'le Brejnev arasında benzerlik işte lokomotifin dış görünüşünden ibaret. İçini açtığın zaman tamamen farklı!

Doğu Avrupa Niçin Bu Hâle Geldi?

SB, Çin; Arnavutluk, Yugoslavya, Kore, Küba, Vietnam, Kamboçya dışındaki ülkeler kendi halklarıyla devrim yapmadılar. Diğer Doğu Avrupa halkları, kendi iç düşmanlarını kendi güçleriyle yenmediler. Yugoslavlar yendi. Arnavutlar yendi. Diğerlerinde Sovyet Kızıl Ordusu geldi, Alman ordusunu ezerek geçti. İyi de yaptı elbette. Fakat tarihsel gerçek şudur: Büyük bir dış kuvvet iç dengelerde tayin edici bir etki yaptı. Çekoslovakya'da çok önemli bir işçi hareketi bir işçi birikimi vardı. Ama orada bile burjuvazinin altedilmesinde Kızılordunun belirleyici bir rolü vardı. Romanya'da ise, İkinci Dünya Savaşının sonunda Komünist Partinin 1000 üyesi var. Üye sayısı olarak Bizim Sosyalist Parti'den çok çok küçük bir parti.

O ülkelerde Sosyalizm böyle önemli zaaflarla başladı. Ama orada sen sosyalist olsan ne yapacaksın? Hayır "biz sosyalizmi istemiyoruz" diyemezsin. İş başa düşmüş, sosyalizm ne kadar yapılabilirse bu insan malzemesiyle, o kadar yapacaksın. Bir halk kendi eylemiyle birşeyler yaparsa, gerçekten demokrasi olur. Dışardan gelen orduların yardımıyla halletmişse dış ve iç çelişmelerini, halk inisyatifinde bir eksiklik kalıyor. Bir gölge düşüyor sosyalizmin kuruluşuna. Sosyalizm ayağa kalkan bir halkla kurulur emekçi inisiyatifiyle kurulur.

Dahası, Doğu Avrupa ülkelerinde sosyalizmin kuruluşu çabaları, Sovyetler Birliği'nin denetiminden kurtulamadı. Sovyetler Birliği, Hitler'i inine kadar kovalayıp ezerek büyük bir enternasyonalist yardım yapmıştı. Ama bu ülkelere kendi modelini dayatarak büyük kötülük de yaptı. Daha sonra Sovyetler Birliği'ndeki geri dönüş, bu ülkelerdeki olumsuz gidişin en önemli nedenlerinden biriydi. Bu etken bir dış etkenden çok bir iç etken gibi etkiledi süreci. Çünkü bu ülkeler, Sovyet imparatorluğunun dışına çıkamadılar.

Doğu Avrupa Kapitalist Pazarla Bütünleşebilir mi?

Doğu Avrupa'da gelecekte ne olacaktır? Biz oralarda emekçilerin özlemlerine cevap veren, ezilen halklarla dayanışma içinde olan, ileri taleplerle yükselen kitle hareketlerini destekliyoruz.

Oralarda ayağa kalkmış halklar var. Gelecek için çok önemli bir miras, güzel bir birikim var. Bu insiyatifin sürmesi, derinleşmesi çok önemli. O zaman akan bir suyun billurlaşması gibi program da billurlaştırılabilecektir. Halk döğüştükçe dostunu düşmanını daha iyi görecek ve daha doğru pozisyonlara gelebilecektir. O nedenle biz ora-

larda emekçi insiyatifinin, halk insiyatifinin gelişmesinden yana olacağız. Bunu, söylerken, bir "halk hareketi budalalığına" düşmeyeceğiz. Mesela Bulgaristan'da Türklerin aleyhine grev yapan adamı alkışlamıyoruz. Buna çok dikkat edelim.

Ender'in tahlilleri doğrudur, oralarda çok ciddi emekçi hareketleri olacaktır.Çünkü kitlelerin karşı çıktıkları her şey fazlasıyla geliyor, yer yer daha beteri geliyor. İnsan hakları, demokrasi gibi burjuva-demokratik haklar geliyor, bunlar olumlu ama bir de gidenler var. Neler gidiyor? Bedava elektrik gidiyor. Bedava tramvay gidiyor. Bedava eğitim gidiyor. Ücret daha da aşağıya bastırılacak. Bedava sağlık hizmeti gidiyor vs. Sosyalizmden geri dönüşün bütünüyle yok edemediği birçok emekçi kazanımı gidiyor. Bu nedenle bir süre sonra bugün yeni gelen burjuva-demokratik katalog da tehdit altına girecek. Çünkü işçinin ücretini aşağıya bastırırken, sen onun konuşma hakkını koruyamazsın. Şimdi bir geçiş dönemidir. Piyasa ve rekâbetin getirilmesi, öyle ılımlı yöntemlerle olamaz. Zorba yönetimler gerekcektir o programı uygulayabilmek için.

Yeni çelişmelere bakmamız gerekiyor. Burada Polonya gibi 20 yıllık bir işçi geleneği olan, çok umut bağlayabileceğimiz ülkeler var. Macaristan gibi, yakın geçmişte önemli işçi hareketiyle karşılaşmadan piyasaya geçenler de var. Yeni gelen kapitalizmin işçiler arasında yeni uyanışlar getireceği kesindir. Zaten olayı görmeye başlıyor işçiler. Kaybettikleri şeylerin önemini zamanla daha iyi anlayacaklar.

Doğu Avrupa ülkelerinin Batı kapitalizmiyle bütünleşmeleri de kolay değil. Orada bütün fabrikalar ve işletmeler üretime getirecekleri ek katkı ölçüsüne göre kurulmuştur. Göreli geri teknolojilerle kurulmuş ama şuna bakmışlar: Demir üretilecek, çelik üretilecek eski teknolojiyle olsa bile. Toplumsal refaha katkıda bulunacak. Ama bunların Batı kapitalizminin işletmeleriyle rekâbet yeteneği yok. Aynı pazara açtığın zaman, bunların çoğunu çöpe atmak zorunda. Örneğin Doğu Almanya, bugün Batı Almanya'dan daha çok çelik ve daha çok enerji üretiyor. Peki duvarı yıktık, iki ekonomiyi birleştirdik. Bu daha çok çelik, daha çok enerji üreten fabrikaların önemli bir kısmı, iflas etmek zorunda. Çünkü yapılırken Batı kapitalizmi ile rekabet etme yeteneğine göre kurulmamış bu işletmeler. Neye göre kurulmuş? Ben daha ne kadar enerji üretirim, ben daha ne kadar çelik üretirim diye kurulmuş. Kıstas değişince çökmeleri gerekiyor. Yenilerini kurmak için hem Batı sermayesi yetmez, hem de bu iş kısa günün işi değil, 15-20 yıl yetmez. Onun için bu ekonomilerin batıya entegrasyonu o kadar kolay değil, korkunç problemler yaratacaktır. Eğer sert ve kararlı bir bütünleşme çizgisi izlenirse refahtan kısma gerekir. Çünkü enerji üretimini azaltacaksın, çeliği azaltacaksın. Yok biz bu işletmeleri dünya piyasasına açmayacağız derlerse, bu sefer de eski sistem kalacak. Kamu mülkiyeti kalacak, Devlet sübvansiyonları (destekleri) kalacak o zaman. Zor bir sorun batı kapitalizmine entegre olmak. Tranvay bugün bedava.Tranvay işletmesine diyorsun ki, kârlı çalış. O zaman tranvay 600 lira. İşçilerin ücretlerinde gözükmeyen bir refahı elinden alıyorsun. Entegrasyon yalnız Doğu ülkeleri açısından değil, Batı için de zor. Çünkü Doğu Avrupa'nın dünya kapitalizmiyle bütünleşmesi için çok müthiş bir sermaye akışına ihtiyaç var. İşletmeleri Batı işletmeleriyle rekabet edebilir şekilde organize etmek için büyük yatırımlar gerekiyor.

İkincisi, patlayıcı bir unsuru, ayağa kalkmış isyan eden, özlemleri olan halkları Batı kapitalizmine entegre ediyorlar.

Sermaye ve işgücü akışı yanında isyan ve patlama akışı da olmaz mı? Eskiden Doğu'dan Batı'ya insan kaçıyordu. Şimdi ne olacak oradan oraya huzursuzluklar ve ayaklanmalar da geçecek. Doğu Avrupa halkları bir patlayıcı madde olarak batı kapitaliz-

minin içine giriyor. Batının çok güvendiği istikrarı dayanabilecek mi harmanlanmaya? O bakımdan ben Genel Başkanın analizlerinde, belli çoşkulu yönleri olmakla beraber önemli gerçek payı olduğu düşüncesindeyim.

Kapitalizme sığmayacaktır bu halklar. Bu işçi sınıfları kapitalizme sığamayacaktır.

Geçmiş Komünist Birikimden Ne Kaldı?

Sosyalizmin Kızıl Ordu'yla geldiği ülkelerde, Komünist Parti kadrolarının önemli bir kesimi yiyici ve baskıcı bürokratlara dönüştü. Bunların emekçi sorunlarına karşı kayış gibi bir vicdanları var. Türkiye'deki revizyonist tipi de, emekçilere karşı ilgisiz ve ruhsuzdur.

Nazi saldırganlığına karşı millî savaşı ve daha sonra sınıfsal hesaplaşmayı kendi emekçi halklarıyla başaran ülkelerde bugünlere daha dikkate değer bir insan mirası kaldığı görülüyor. Arnavutluk Emek Partisi içinde, Yugoslav Komünist Birliği içinde bir birikim var. Öte yandan Çekoslovakya'da köklü bir devrimci işçi geleneği vardı ve Parti bu gelenekten beslendi. Bu mirasın bütünüyle kaybolduğunu düşünemeyiz. Doğu Almanya da, Alman Marksist geleneğinin önemli bir kesimini bağrında toplamıştı. Ayrıca Doğu Almanya gelişmiş bir insan malzemesine sahip.

Sovyetler Birliği ve Çin ise, sosyalizmin yurtlarıdır. Buralarda sosyalizm millî kültürün bir parçası haline geldi. Ruslar, dünya tarihine ilk sosyalist devrimle önemli bir katkıda bulundular. Sosyalizm orada neredeyse dil gibi milletin bir unsuru haline geldi kültürel planda.

Sovyetler Birliği'nde birkaç yıl içinde devrimci durumlar doğacaktır. Bir işçi hareketi tarihe müdahale edecek. Komünist Parti içinden ciddî bir güç, bu devrime katılacaktır. SB'de Komünist Partisini bütünüyle karşıda gören bir devrim mümkün değil. SBKP'den hiçbir şey çıkmaz tavrıyla insan kendini temiz tuttuğunu düşünebilir. Ama bu tavırdan devrim çıkmaz.SB'de işçi hareketi, SBKP içindeki olumlu unsurları da çekecektir.

Revizyonizme Karşı Mücadele Hem Kolaylaştı, Hem Zorlaştı

Bugün revizyonizme karşı mücadele bir bakıma kolaylaştı. Niçin? Çünkü revizyonizm artık kendisini açıkça piyasacı ve kapitalist olarak tanımlıyor. Perdelerini kaldırdı. Bu nedenle kolaylaştı.

Ama dünya güçler dengesi bakımından revizyonizme karşı mücadele zorlaştı. İki büyük devlet kapitalizm noktasında birleşti. Ama bu birliktelik ne kadar sürer? Bakın bu işbirliğinin çok süreceğini zanetmiyorum. ABD-SB arasında rekabet ve çatışma esastır. Gorbaçov yılbaşında Sovyet televizyonuna çıktı. Bana Hollanda'dan Ali Develioğlu telefonla anlattı: Başı öne eğik, morali bozuk. 'Perestroyka ekonomik planda başarısızdır' diyor.

Sanmıyorum ki, Gorbaçov bir-iki yıl daha iktidarda kalabilsin. Bugün Batı'ya dayanarak ayakta, SB içinde güçlü değil.

Gorbaçov'un devrilmesi o kadar önemli değil. Daha önemlisi, büyük işçi hareketleri geliyor. İçsavaşlar, milli savaşlar geliyor. Onun için Gorbaçov'a bel bağlayan bir dünya kapitalizminin hali haraptır. Kapitalizm, piyasacılık, SB'de istikrar sağlayamaz, düzenini pekiştiremez.

Sosyalizm açısından Doğu Avrupa'dan çok, Sovyetler Birliği'nden umutluyum. Sahneye çıkan işçi hareketleri, tıpkı Ekim Devrimi gibi sosyalizme dünya çapında yeni bir ivme verebilir. Böyle bir gelişme Çin'i de çok etkiler.

HIDIR ÖZCAN (SP Bakırköy İlçe Yöneticisi)

Hakkında açıklamalarda bulunacağım konuların bazılarına benden önceki konuşmacıların değinmiş olmasına rağmen kısa da olsa tekrar değinmek zorunda kalacağım. Zira açıklamalarımın kendi içinde tutarlı ve anlaşılır olması açısından buna mecburum. Birinci olarak Doğu Avrupa'daki Gelişmeleri ele almak istiyorum:

Doğu Avrupa konusunda Ender ve Doğu'nun açıklamalarına katılıyorum. Gerçekten de Avrupa'nın bu kesiminde Sosyalizm bir ihtilalle olmamış, 2. Dünya Savaşı sonunda Sovyet Ordularının Nazileri ve Nazi işbirlikçilerini temizlemek için girdiği bu ülkelerde o zaman yeraltında ve Faşizme karşı bileşik cephe içinde küçük birer parti olan Komünist ve Sosyalist Partileri destekleyerek iktidara getirmişlerdir. Dolayısıyla bu partiler sosyalizm ve ülke sorunlarını çözmede kendi halkından ziyade Sovyetlere güvenmiş ve dayanmışlardır. Model olarak da Sovyetler Partisini örnek almışlar, kendi ülkelerinin özgüllüklerini görememişler, sosyalizmi tepeden aşağıya doğru ve taklitçi (Sovyetler tipini) bir şekilde kurmaya çalışmışlardır. Ülkelerinin heryerinde ve yönetimin her kademesinde işçi ve emekçi insiyatifinin olmayışı ve süreç içerisinde partiye burjuva unsurların sızması giderek halkla parti, dolayısıyla devlet arasında çelişmeler artmış sonuç olarak da bu çelişmeler antagonist bir hal almıştır.

Doğu Avrupa ülkelerinin ekonomileri - Sovyetler Birliği ile ve bu ülkenin istediği doğrultuda kurulan- Comecon anlaşması sonucu ortak çıkarlar ve hep Sovyetler Birliği ihtiyaçlarına göre şekillenen ekonomi kendi halkını ihmal edecek şekilde gelişmiş tüketim ekonomisi ile üretim araçları üretimi ekonomisi köyle şehir ağır sanayi ile hafif sanayi arasındaki dengeler üretim araçları üretimi şehir ve ağır sanayi lehine bozulmuş ve bu oran giderek artmıştır. Bu ikincisi hep devleti ve bürokrasiyi kuvvetlendirmiştir.

Doğu Avrupa ülkelerinde kültürel anlamda gelişim, partinin sınıftan ve dolayısıyla halktan kopması arttıkça zayıflamış ve giderek eski kültürlerin gelişimi için zemin oluşmuştur.

Doğu Avrupa ülkeleri hakkında bu kısa açıklamadan sonra. Biraz Sovyetlere dönmek istiyorum. Zira dünyayı en çok etkileyen gelişmeler bu ülkede olmaktadır. Sürüyle parti ve sosyalist bu gelişmelere bakarak ideoloji ve siyasetlerini belirlemektedir.

Sovyetler Birliği'nde merkezi bürokratik devletin başta ABD, Japonya ve bazı Avrupa emperyalistlerine göre zayıf yönleri şunlardı: Klasik emperyalist ülkelerde sanayinin gelişimi yüksek boyutlara ulaşmış, dünya pazarlarına sürebilecek kalitede miktar açısından bol malları vardı. Gerek kendi aralarındaki ilişkilerde daha kuvvetlinin göreceli zayıfı ezmesi yoluyla, gerekse Üçüncü Dünya ülkelerinin yeraltı ve yerüstü kaynakları üzerindeki hegemonyaları yoluyla büyük, muazzam sermaye birikimlerine ulaşmışlardı. Bu ülkelerin burjuvazisi kendi halklarını da sömürmekle birlikte, dünya sömürüsünden aldığı muazzam paylar sayesinde ülkelerindeki işçi ve emekçilerine bir parmak bal çalabilmişti.

Halbuki tüketim sanayii kendi halkına bile yeterli gelmeyen, üretim araçları üretiminde ise, batıya göre geri tekniğe sahip olan Sovyetler Birliği bırakın sermaye birikimini durmadan planlama (bütçe) açıkları veren bir ülke durumuna gelmişti. Askeri bakımdan süper devlet olarak kalmak ekonomik gerilikle birlikte yürüyemeyeceği için SB bir yol ayrımına geldi. Son çare olarak, (Son çare Gorbaçov'un sözüdür.) fiyat politikasını benimseyerek (Ücretlerin, fiyatların artık piyasada belirlenmesi kâr amacına göre

çalışılması, bunun gereği olarak da işletme yöneticilerine özerklik ve özel teşebbüse izin verme) kapitalizmle entegrasyon sürecine girdi. Aslında Gorbaçov Brejnev'den farklı değildi. İki çözüm de burjuva çüzümüydü. Dünya yağmalanması hedefi tutmayınca kapitalizmle entegrasyon. Peki Sovyetler Birliği'ni bu süreçte neler bekliyor, neler olabilir? Esas sorun bu şimdi:

1- Sovyetler Birliği'nin gelişmiş teknoloji ihtiyacı büyüktür. Bu tekniği satın almak için ya borçlanacak, ya da işçisini, köylüsünü daha çok sömürerek bol miktarda mal satıp döviz kazanacak, ya da ülkesini yabancı sermaye gruplarına açarak yatırım yapmalarını sağlayacak. Bunun için de güvence vermesi lazım. Ülkeyi bir baştan bir başa kültürüyle, altyapısıyla, kurumlarıyla, kanunlarıyla, eğitimiyle hazırlaması lazım ki, dış yatırımcılar gelebilsinler.

Sovyetler Birliği, ABD ile bütün bu konularda anlaştı. Şimdi dünyada birbirlerinin girişimlerini destekliyorlar. Ancak burada güçlenen ABD. Daha önce açıkladığım özgün sebeplerden dolayı zayıflayan güç ise, Sovyetler Birliği.

Peki ABD'yi anlaşmaya yanaştıran sebepler nelerdi? Sovyetler bu kadar krizde iken ona neden yanaştı? Doğu'da Japonya'nın kuvvetlenerek, ABD'yi yıpratması, AET ülkelerin tek pazar üzerinde anlaşmaya girmeleri ve büyük bir güç olarak ortaya çıkma eğilimleri ABD'nin silahlanmasını kısmak istemesi, 3. Dünyanın bazı ülkelerince borçların ödenemeyeceği şeklindeki açıklamaları, yani dünya hegemonyacılığında taşların sallanması, ABD'yi anlaşmaya itti.

Sovyetler Birliği, Doğu Avrupa'dan tümden elini çekmiş midir? Doğu Avrupa'yı kapitalizmin kucağına atmış mıdır? Sovyetler Birliği kendisiyle birlikte Doğu Avrupa'yı da kapitalizmin kucağına atmıştır. Kurtuluşu orada seçmiştir. Ancak, Doğu Avrupa ülkelerinden elini çekmiş değildir. Bu ülkelerdeki reform hareketlerini kendisine bağlı güçlerle yapmıştır. (Romanya da ise, darbe) Doğu Avrupa yönetiminde Gorbaçov yanlıları vardı. Batı'ya karşı kaderleri de birdir. Zaten Comecon denilen "Doğu Avrupa Ekonomik ve İşbirliği Anlaşması"nı kimse toptan dağıtalım demiyor, fonksiyonlarını azaltalım diyor. Varşova Paktı'nı resmen dağıtalım demiyorlar.

Buradan şu anlaşılmasın. Doğu Avrupa'da reform hareketi sadece Gorbaçov yanlısı partiler veya partililerden gelmedi. Bu muhalefet hareketinin içinde kapitalizmle entegre olmak isteyen halk kesimleri, ortak düşman bürokrasiye karşı eylem birliği yapan fakat gönlü sosyalizmden yana olan işçi sınıfı da var. Doğu Avrupa muhalefeti içinde tüm halk kesimleri yer alıyor. Şu an kurulan halk konseyleri, içinde dincileri, köylüleri, işçileri, bürokratik artıkları, gençleri de barındırmaktadır. Bu durum geçicidir. Sınıflar çıkarları doğrultusunda mücadelelerini vereceklerdir. Kısa sürede Doğu Avrupa'da -kapitalizmin Sovyetler karşısında üstünlüğünden dolayı- kapitalizme entegre olmak isteyenlerin güçlenmesi sözkonusu olsa da, geçmişten gelen kültürel birikim, ve yeni çelişkilerin ortaya çıkacağı gerçeği, sınıf hareketinin yükseleceğini sosyalizmin yükseleceğini gösteriyor.

Batı kapitalizmi Doğu Avrupa'ya ne verebilir? Çevre kirliliği verebilir. Enflasyon, konut açığı verebilir. Kısa sürede halkı mutlu etmek için bol tüketim malı vererek bu ülkeleri borçlandırır ve işsizliğin artmasını sağlar. Bu ülkeleri kendi pazarlarına katar fakat kendi pazarlarından pay vermez.

Kapitalizm krizdeki ülkeler için uzun süreli bir çözüm olamaz. Ancak kısa süreli de olsa bazı sorunları çözeceklerini bir kere daha söylemek istiyorum. Dünyada bugünkü boyutlarıyla üretici güç -üretim ilişkileri bazındaki tıkanıklığı yabancı sermaye yatırım-

larıyla kısa süreli de olsa çözüyorlar. Örneğin 3. Dünya ülkelerinde demokratik devrim süreci yaşanmaktadır. Tam bu dönemde emperyalizm bu tıkanıklığı yabancı sermayenin o ülkelerde gayrimilliileştirmeler yoluyla girmesini sağlayarak kısa süreli krizi aşabileceklerini hesap ediyor. Hemen şunu da belirteyim: Bu gayrimillileştirme, kısa süreli çözümler getirse de uzun sürede krizi daha da derinleştirmektedir. Devlete ve tüm kurumlara hakim olarak sömürülerini ağırlaştırmaktadırlar.

Kapitalist ülkelerle 3. Dünya çelişkisi durmadan artmaktadır.

Doğu Perinçek'in dediği gibi "artık dünya burjuva milletlerle proleter milletlere ayrılmıştır". "Burjuva milletlerle proleter milletler arasında sınıf mücadelesi var" sözü bana eski Üç Dünya Teorisine bakarak baş çelişme'nin 3. Dünya ile Emperyalizm (iki süper güç) arasında olması ve bütün mücadelenin (ülke içinde de) buna bağlanması tehlikesini hatırlattı. Bu proleter milletler içinde işçi sınıfı, köylülük ve ezilen diğer sınıflar vardır. Bu ülkelerde devrimin başını çekecek yegane güç işçi sınıfıdır. Bu ülkelerin kurtuluşu Demokratik Halk Devrimidir. Bunun öncü sınıfı ise, işçi sınıfıdır. Bu ülkelerdeki sıçrama, emperyalizmin temsilcisi veya çıkar birliğinde onlarla işçi sınıfının başını çektiği halk güçleri arasındaki hesaplaşma ile olacaktır.

Konuşmamın sonunda Çin ve Romanya konusunda da birkaç şeye değinmek istiyorum. Deniliyor ki; Çin'de bugün sağcılar geriliyor, devrimciliğe doğru kayış var, ya da başka deyimle devrimciler Çin'de etkin oluyor. Bence bunun üzerinde biraz düşünmek gerekir. Çin'de yürüyen öğrencileri destekledik, baskıya başkaldırının hak olduğu için. Yoksa bunlar Marksist olduğu için değil. Bu gençler içinde Gorbaçov portreleri vardı. Tabii içilerinde devrimciler, sosyalistler de vardı. Reformcu teorileri ve uygulamaları yayanlar Çin partisi yöneticileriydi. Bu parti 3 ay önce kapitalizmle buluşmayı savunurken, şimdi kapitalizmle mücadele 3. Dünya ile dostluk kurma girişimi, bence çıkar hesapları için dümen kırmaktan başka bir şey değil. Ancak biz gerici de olsa Emperyalizme başkaldırıda tutarsız da olsa ezilen ülkeler ve halklar yanında yer alan her gücü destekleriz. Ancak ikinci yüzlerini de teşhir ederek.

Bu Romanya için de öyledir. Romanya'da Çavuşesku, süper güçlere kafa tutan, 3. Dünya ülkelerinin yanında yer alan ülkesinin bağımsızlığına önem veren, kendi şahsi geleceğinden çok ülkesinin geleceğini düşünen bir liderdi. Elbette Çavuşesku'yu darbe ile yıkan emperyalistleri suçlayacağız. Ancak, en doğruyu ben bilirim diyerek partiyi sınıfa açamayan, SB benzeri bürokratik bir yapı kuran Çavuşesku'nun bu yönünü de teşhir etmeliyiz. Esası açıklarken, ikincili unutmayalım.

ALİ TOKGÖZ (SP MKK Üyesi, Ümraniye İlçe Başkanı-İşçi)

1970'lerden beri SB ve Doğu Avrupa'daki uygulamaları eleştirdik, bunlar sosyalizm değildir dedik. Çoğunluk bize karşı çıktı, hatta saldırdı. Bugün artık bizim haklı olduğumuz net olarak ortaya çıktı.

Şimdi, Doğu Avrupa'daki gelişmelerin sosyalizm adına olduğunu söylemek de çelişkili oluyor. Örneğin, Bulgaristan'da Türklere baskı yapıyorlar, karşı çıkıyorsun. Sonra haklarını geri veriyorlar, seviniyorsun. Daha sonra halkın bir kısmı çıkıyor, bu haklar verilmesin diyor. Böylece çelişkili durumlar ortaya çıkıyor. Gelelim Romanya'ya. Halk hareketi derken, birden ortaya tanklar çıkıyor. Doğru düzgün bir yargılama yapmadan Çavuşesku kurşuna diziliyor. Şimdi burada halk hareketi vardır, sosyalizmden yanadır demek çok çelişkili oluyor.

Romanya Başbakan Yardımcısı Oprea, iki günde saf değiştiriyor. Çavuşesku'nun ar-

kasından "o adam bir diktatördü, dönüp her şeyi anlatacağım" diyor. Bir sosyalist ülkede en üst mevkilere gelenler bu karakterde olmuş. Bu bizim için de uyarıcı olmalıdır. Acaba bizim yoldaşlarımız içinden de, böyle kritik günlerde, pasif tutum alanlar, bacakları titreyenler çıkacak mı? Bu noktaya dikkat etmek lazım. Bir sosyalist ülkede böyle her şey birdenbire alt üst olmamalı.

İletişim araçları, basın, TV yoğun propaganda yapıyor, sıradan halkı uyutuyor. Bunlara hemen kapılmamak gerek. Orada halk hareketi mi oldu, ordu darbesi mi oldu, iyi inceleyip yanıt vermemiz lazım.

Artık çelişkiler çok netleşti. Saflar, emperyalistler ve ezilenler olarak çok netleşti. Eskiden düşünüdüm: Biz bu ülkeleri eleştiriyoruz. Oralarda hiç devrimci yok mu, onlar da eleştirmiyorlar mı? Şimdi Polonya işçisi çıktı, SB'de maden ocaklarındaki işçiler çıktı, Tienanmen isyancıları çıktı. Şimdi saflar iyice belirginleşti.

ALİ KOÇİNTAR (Basın işçisi)

2000'e Doğru dergisinde işçilerle yapılan söyleşide çoğunluk gelişmelerin sosyalizmin öldüğü şeklinde değerlendirilemeyeceğini söylemiş. İşçi önderleri uyanık. Fakat gerek hakim sınıflar, gerek sosyal demokratlar gerekse revizyonistler gelişmeleri anti-komünizm temelinde tahlil ediyorlar. Böylece güçlü bir propaganda mevcut. Sosyalist Parti buna dikkat çekmeli ve tutum almalı. Bu konu çok önemli, uyanık olmalıyız. Parti bu ülkelerde devrilenlerin sosyalist olmadığını geniş toplantılar yaparak açıklamalı ve kamuoyuna yaymalı. Benim vurgulamak istediğim nokta budur.

MEHMET BEDRİ GÜLTEKİN (2000'e Doğru Genel Yayın Yönetmen Yrd.)

Doğu arkadaşın söylediği "dünyada yeni bir durumun ortaya çıktığı ve safımızı net olarak belirlememiz gerektiği" şeklindeki tespiti çok önemli ve işin esası olarak görüyorum. Yine Doğu arkadaş konuşmasının sonunda "revizyonizme karşı mücadele bugün kolaylaştı, ama dünya güçler dengesi açısından da zorlaştı" dedi. Bu tespit de Türkiye Solu açısından çok önemli.

Doğu Avrupa'da 20-30 yıldır var olan sosyalizm yalanının ortaya çıkmış olması en büyük kazanımlardan biri. Sınıfsız, sömürüsüz bir gelecek için mücadele edecek olan insanların önündeki, onları yanıltan bir barikat kalktı böylece. Dünya güçler dengesi açısından ise daha olumsuz bir durum var bugün. Emperyalizmin ideolojik hegemonyası ve hakimiyeti gerçekleşmiş durumda. Ama hepsinden önemlisi insanların beyinlerini bağlayan bir olumsuzluğun ortadan kalkması. Bu olumsuzluğun içinde bir olumluluk.

Doğu Avrupa'da yaşananlar, bizim bundan sonraki mücadelemiz açısından da derslerle dolu. Bize bazı ipuçları veriyor. Doğu Avrupa'daki gelişmeleri, Paris Komünü'nün oynadığı role benzetiyorum. Paris Komünü demokratik devrim dalgasının son adımıydı. Bir çıkmazın da sonuydu aynı zamanda. Yani burjuvazi önderliğindeki demokrasi hareketinin gelip dayandığı bir son noktaydı. Ve yeni bir toplumsal gücün, proletaryanın tarih sahnesine çıktığı önemli bir eylemdi. 70 günlük, kısa süren küçük çapta bir eylemdi ama geleceğe ilişkin ipuçlarını vermesi bakımından çok önemliydi.

Dünya Ekim Devrimi ile birlikte de yeni bir sürece girdi. Yeni bir devrim dalgası yaşandı. Bu dalga ilerlerken bazı olumsuzluklarını çözemedi, bazı problemler de biriktirdi. Bu birikim, 1950'lerden sonra bir çıkmazla karşılaştı. Çıkmazla karşılaştığı zaman,

yeni bir tarihi çıkış yolunun ne olabileceğinin, problemin çözümünün tohumları da ortaya çıkmaya başladı. Çin Kültür Devrimi bunun en önemli örneğidir. Yani sosyalizm döneminde, emekçilerin iktidar üzerindeki denetiminin sürdürülmesi ve sosyalist demokrasi konusunda çok önemli ipuçları taşıyordu Kültür Devrimi.

Doğu Avrupa'daki gelişmeleri de bu bağlamda değerlendiriyorum. Çok önemli dersler taşıdığını düşünüyorum. Nasıl 19. yüzyılın sonlarında Paris Komünü'nden daha sonraki toplumsal atılım için dersler çıkarılmışsa, bugün de Kültür Devrimi ile Doğu Avrupa hareketlerinden bir sonraki sosyalizm dalgası için dersler çıkarılmalıdır. Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'nın yeni devrimci gelişmelerin yeşereceği alanlar açısından şanslı olduğunu söyleyen arkadaşlarla uyum içinde düşünüyorum.

Kanımca, Doğu Avrupa ve SB'de bir toplumsal geçiş dönemi yaşanıyor. Bu geçiş dönemi şu: Buralarda sosyalist devrimler oldu ve yeni toplumlar oluşturuldu. 1950'lerde bir tıkanmayla karşılaşıldı. Kapitalizme dönme yolunda bir geçiş dönemi başladı. Yeni tipten sınıflı toplumlardı bunlar. Eskiden kalan sosyalizmin güçleri de belli derecelerde devam ediyordu. Ama hakim olan revizyonist burjuvazinin güçleriydi. Bu süreç 1989'da keskin bir biçide noktalandı. Oralardaki iktidarlar açısından klasik kapitalist düzenlemelere geçişle noktalandı. Eskiden kalan ve devam eden sosyalist güçlerin saptanması önemlidir bu geçiş döneminde. Kastro olayını izah etmek bakımından, SBKP içinde ve Yugoslavya'da önemli bir sosyalist birikimin varolduğu gerçeğini izah bakımından önemlidir.

HAKAN ALTEPE (SP Kadıköy İlçe Başkanı-Mühendis)

Benim görüşlerim biraz çelişmeli, çelişmelerle birlikte kısaca ortaya koymak istiyorum. Şimdiye kadar dünyadaki ister iktidara gelsin, ister gelmesin bütün sosyalizm deneylerinde bir zorlama var. Yani sosyalizm adına iktidara gelen bir kesimin, halka rağmen sosyalizmi inşa etmesi gibi bir zorlama var. Biz şimdiye kadar sosyalist devrimini yapan ülkeler arasında bazı ayırımlar yaptık. Bir kısmını sosyalist, bir kısmını sosyal emperyalist olarak değerlendirdik. Oysa bugün düşünüyorum, bütün bu iktidarlar bürokratik devlet iktidarlarıydı. Bürokratik diktatörlüklerdi. Elbette bunlar içinde daha iyiler ve daha kötüler vardı. Kiminin halk ile arası fazla açılmıştı, kiminin fazla açılmamıştı. Fakat özde Çin ve Arnavutluk da dahil, bütün sosyalizm deneyleri aynıydı. En önemlisi bütün geri kalmış ülkelerdeki sosyalist partiler de böyle bir pratiği savunuyordu.

Bunu şundan dolayı önemsiyorum. Mesela Çin'de bir kitle ayaklanması oldu, desteklendik. Çünkü orada bir kitle potansiyeli vardı. Ama daha sonra Çin'de sosyalizme geri dönüş mü var, radikal bir dönüş mü yapıyor diye kuşku duymaya başladık. Fakat Çin'de yine aynı yöneticiler vardı, ayaklanma sırasında ve sonrasında. Daha sonra *2000'e Doğru*'dan orada ayaklananların niteliğini öğrendik. Kapitalizmi özleyen ve zenginleşen insanlar böyle bir harekete önderlik edebilirler miydi? Bu hayaldir dedik, ama tam tersi çıktı. Kapitalizm imkanlarından yararlanan insanların bu hareketlere önderlik edebildiklerini gördük. Çoğu yurtdışına kaçtı.

Bürokratik diktatörlükler arasında bir saf tutmak zorunda mıyız? Güzel bir sloganımız var: Yorgun pratiklerin teorileri genç yükselişlere önderlik edemez. Bu sloganı bugün dünyaya bakarken kullanmalıyız. Dünyada sosyalizm-kapitalizm saflaşması yapar-

ken bazı bürokratik diktatörlükleri sosyalizm kampına koymak zorunda kalıyoruz. Bu ülkelerde halka dayanma noktasında bazı olumluluklar var. Ama bürokratik bir yapı da var sonuçta. Rejim zorlamaya girdiği zaman kitlelerin insiyatifine dayanma gibi bir yan var. Bunlar önemli kazanımlar. Ama bakın, bunların hiçbirisinde bugüne kadar çok demokratik bir sosyalizm anlayışı görülmedi. Önümüzdeki dönemin sosyalizmi bence bu ülkelerdeki bürokratik yapılardan çıkmayacaktır. Önümüzdeki sosyalizmin ideolojisi bu bürokratik yapılara karşı mücadele eden güçlerden çıkacak.

Tahlillerim hatalı da olabilir ama kafamda şöyle bir çelişki var: Bir taraftan bu eski bürokratik yapılanmaları ve halka dayanmayan rejimleri sosyalizm olarak değerlendirirsem hemen Küba, Arnavutluk gibi ülkeleri sosyalizm safında görüyorum. Olaya diğer taraftan bakarsam bunların o kadar yıllık deneylerden sonra demokratik sosyalizm platformuna bir şey taşımadıklarını görüyorum. Oralardan bir türlü yeni fikirler çıkmıyor, onlara karşı mücadele içinden çıkıyor, muhalefet içinden çıkıyor. O zaman durum farklı oluyor.

Şimdi Romanya'ya bakalım. 25 yıldır Çavuşesku'yu eleştirdik ama sonunda onunla birleşme noktasına geldik. Buralarda bazı çizgiler çekmemiz gerekiyor. Sosyalist gibi gördüğümüz ülkelerle emperyalizm arasındaki çelişmelerden yararlanmak mümkündür. Bu ülkelerin emperyalizm ile esaslı çelişmeleri vardır. Bürokratik yapılarla emperyalizm arasındaki çelişmeler dünyanın lehinedir. Ama sosyalizmin çıkışının bugün oralardan gelmeyeceği konusunda da net olmak lazım. Onları sosyalizm kampında görmede ısrar etmemek gerek gibi geliyor.

Geliştirmeye çalıştığım sahnede bir eksik kalıyor. O da geçmişi olmayanın geleceğinin de olmayacağı. Bence böyle bir geçmişi benimsemek zorunda değiliz. Bunlar belki çelişkili fikirler ama üstünde düşünmek gerekiyor. Bürokratik rejimler sosyalizm adına kötü tecrübelerdir. Bugün yeni bir sosyalizm anlayışını savunurken onlardan çok fazla bir şey almamak lazım.

FAİK BULUT (SP MKK Üyesi. 2000'e Doğru çalışanı)

Ben, Başkan Ferit'le Ahmet Aka'nın tahlillerini dinleyemedim. Kusura bakmasınlar. Esas olarak Ender Helvacıoğlu ve Doğu'nun tahlillerine katılıyorum. Ender çok iyi tahlil yaptı. Ancak onun Romanya konusundaki görüşlerine katıldığımı söyleyemem. Romanya'daki hareketi darbe olarak niteliyorum. Veriler var bu konuda elimizde. Tümünü sırayla yayımlayacağız. Bu bir darbeydi. Halk hareketindeki hoşnutsuzluğun arasından süzülüp gelerek darbe yaptı muhalefet cephesi. Ve esas olarak da sırtını dış güçlere, özellikle ABD, Fransa ve Sovyetler Birliği'ne dayadı bu darbeciler.

Ama benim kaygım başka yerde: Doğu Avrupa'daki rejimler patır patır döküldüler. Nefes almaya fırsat vermeden, başları önünde eğik suçlular olarak, üstelik bir gösteriye bile dayanacak, karşı koyacak cesareti bulamadan, korkakça çekip gittiler. Biz bunu 20-25 yıl önceden görmüştük, gerçeğin mücadelesini vermiştik ta o zamandan. Ancak biz, sözkonusu diktatör rejimlerin "sosyalist olmadıklarını" ne kadar söylemiş olursak olalım, bunların "zalim sömürücüler" olduklarını ne kadar belirtirsek belirtelim, şöyle bir şey var halk arasında: Çöken rejmler, sistemler "sosyalizm"le eşdeğer görülüyor. Sosyalistler bu diktatörlerle özdeşleştiriliyor. Bunların çöküşü de sosyalizmin çöküşü olarak gösteriliyor, gösterilmek isteniyor. Özelliklé de burjuva basınında ve kapitalist ideologlar tarafından çarpıtılıyor bu konu. Sıradan insanlar da bu türden günlük

anti-sosyalist, anti-komünist propagandanın etkisi altında kalarak sosyalizmden uzaklaşma durumuna gidiyorlar. Ve bizler yani sosyalistler, yani Sosyalist Parti'nin mensupları olarak bu insanlara "parti programını" bir başka deyişle uzun vadede sosyalizme götürecek devrimci programları götürüyoruz. Onlara sosyalizmi, devrimi anlatmaya çalışıyoruz. Zorluğun bir yanı budur.

Bağlantılı olarak ikinci yanı var zorluğun. Üstelik ideolojik ve deneysel yanı. Bu ülkelerde bir zamanlar sosyalist yönetimler iktidara geldiler. Belli bir yere kadar, deneyimleri, çabaları ve kazanımları oldu. Tıkanmalar meydana geldi. Tıkanmalar, çelişkileri ve sapmaları da getirdi içinde. Daha sonra bürokratların egemenliği, tekelci devlet kapitalizmi ve bunun tıkanması. Doğu bunu çok iyi ifade etti. Tümüyle katılıyorum. Ender bu ülkelerde yaşanan tarihsel süreci anlatırken bir hata daha yaptı. Meselenin (Doğu Avrupa'da sosyalizmin kuruluşu ya da sosyalist iktidarların sosyalistlerin iktidara gelişi) Kızılordu'yla bağlantısı olmadığını ya da çok az bağlantılı olduğunu ileri sürdü. Hayır. Esas olarak sosyalistler Kızılordu'nun desteğiyle iktidara yükseldiler. Arnavutluk sosyalistlerinin güzel bir deyimiyle "Tank sosyalizmi" veya "tanklı sosyalizm" kuruldu bu ülkelerde. II. Dünya Savaşı sonrası ortamında eski iktidarlar çökmüştü, siyasi bir boşluk vardı. Kim varsa o boşlukta, geldi doldurdu. 1000 kişiyse bin, 100 kişiyse yüz kişi geldi doldurdu boşluğu. Bugün de böyle bir siyasi boşluk var. Özellikle çöken iktidarlara gerçek halk seçeneği anlamında söylüyorum. İşte burada o çökenlerle aramızda, o sosyalist maskeli Nomenklatura'yla aramıza net ideolojik sınırlar çekmeliyiz. Onlarla özdeş olmadığımızı anlatmaya çalışmalıyız. Çöküşten korkmamalıyız, ideolojik olarak. Bunun sosyalizm olmadığını durmadan açıklamalıyız. En azından kapitalizmin şu taktiğinden yararlanmalıyız: Aslında yığınların başkaldırısı bürokratik kapitalistlere Doğu Avrupa'daki tekelci kapitalizme karşıydı. Yani rüşvete, yolsuzluğa ve sömürüye. Bunların tümü de Batı kapitalizminde bolca mevcut. Ama tıkanan devlet kapitalizmi çökünce liberal Batı kapitalizmi, sistemin özündeki suçu sosyalizmin üstüne attı. Sonra da "sosyalizm çöktü, en iyisi gene de kapitalizm" diye demagoji yaptı.

Tamam, Malta Zirvesi oldu. ABD ve SB anlaştılar. Üçüncü Dünya'ya kırbaç sallamak için. Gene çok kutuplu dünyaya doğru giderken SB büyük güç olarak kan kaybediyor. Ortadan siliniyor adeta. Hatta kendi topraklarında bile doğru dürüst savunma yapamıyor. ABD, yani çirkin Amerikalı "bir süre için" tek efendi olarak dünyanın kahyalığını yürütecek. Kırbaç şaklatacak. Gorbaçov'la anlaşarak Küba'ya, Peru'ya, Filipinlere, Arnavutluk ve Nikaragua'ya saldıracak. Katılıyorum: Eğer kendi kendimize evcilik oynamıyorsak, dünya düzleminde devrimciler olarak düşünüyorsak; düşen Romanya'nın, Arnavutluk'un ya da Küba'nın yahut benzeri bir ülkenin emperyalist saldırılar önünde birer bağımsız adacıklar, savunma siperleri olduğunu kabul ederiz. Buralara saldırı olduğunda, yardıma koşarız, bu adacıkları (ya da kaleleri) savunuruz var gücümüzle.

Ancak bizler, aynı zamanda devrimcileriz. Yani sosyalist devrimciler. Türkiye'de yapmak istediğimiz devrimin perspektifi sosyalist olmalıdır. Bunun için de yığınların ayağa kalkmasından yanayız. Onlara açık programlarla gidip, sosyalizmin "çöken, başarısızlığa mahkûm" bir sistem olmadığını anlatırsak; onların sosyalizm konusundaki kuşku ve endişelerini giderirsek; dahası onların gerçek çıkarlarının sosyalizmde olduğunu vurgularsak, başarılı oluruz. Onları ayağa kaldırabiliriz. Bu yüzden de emperyalist tehlike var diye, ABD ve SB kendilerine ayak uyduramayan ülkeleri (Romanya-Küba, Nikaragua, Arnavutluk, Mozambik vs.) eziyor diye biz bu ülkelerdeki sosyalizmin nasıl

bir şey olduğunu tartışmamazlık edemeyiz. Bunların ne tür bir sosyalizm uyguladıklarını, sosyalist mi yoksa başka bir şey mi olduklarını sorgulamamazlık edemeyiz.

Eğer bu ülkelerdeki lekeleri (sosyalizm adına) görmezsek, görmemezlikten gelirsek körleşiriz. Öncüler olarak birbirimizi kollamış oluruz. Ve o zaman gerçekten de Mao Zedung'un "enginleri fethetme" ruhuna sahip olamayız. Sosyalizmin ufuklarını genişletemeyiz. Teorik olarak sosyalizm, daha iyi bir sosyalizm arayışını terk etmiş oluruz.

Doğu, "Dünya, burjuvalar ve proleterler cephesi olarak ikiye bölündü" diyor. Doğrudur. Ama bu, hadi sosyalizmin lekelerini boşverelim, kötü yöneticileri zalim yöneticileri eleştirmeyelim, onlara karşı çıkmayalım anlamına gelmez. Hele hele emperyalizme karşı cepheyi bölmeyelim gerekçesi olamaz. Bir örnek: Mao, Kruşçev revizyonizmini eleştiriyordu. Kruşçev ise, "Sosyalist Bloku bir tutalım, bölmeyelim" türünden gerekçelerle Mao'nun eleştirilerini hasıraltı etmek istiyordu. Ama Çin'in devrimci önderi "karşıda emperyalist blok" var diye susmadı. Zaten ölmüş olan "Sosyalist Blok'un" öldüğünü açıkladı. Ve biz o görüşlerin sayesinde bugünkü olayları yerinde tahlil edebiliyoruz. Demek istediğim, Mao'nun ideolojik olarak, teorik açıdan sosyalizmde lekeleri aradığıdır. Lekesiz bir sosyalizm nasıl olabilir arayışı egemendir Mao Zedung düşüncesinin ruhuna. Bizler bu arayışın ürünleriyiz. Doğrudur, idealist olmamalıyız. İnsanları altın terazileriyle tartmamalıyız. Ama daha iyi bir sosyalizm arayışı egemen olmalı teorik anlayışımıza. Yoksa, revizyonizmin batağına batarız. Bunu yapmazsak, bu Parti saflarında bulunan belli bir geleneğin 1980 öncesinde yaptığı gibi, hatalara düşeriz. Birileriyle bir takım yerlerle kolayca uzlaşabiliriz.

Şuna dikkat çekmek istiyorum: Romanya eşittir sosyalizm, Çavuşesku eşittir sosyalizm dersek; şu ya da bu devletin sosyalizm adına uygulamalarını eleştirmezsek; şu ya da bu kişiyi üstü kapalı tanımlarla "sosyalist midir, değil midir" gibi belli olmayan her yana çekilebilecek bir konumda gösterirsek; sosyalizmin yanlış uygulamalarından, hatta sosyalizme ters uygulamalardan yararlanan emperyalist ve gerici çevrelerin kitleleri ayaklandırarak, emperyalist ve gerici çevrelerin kitleleri ayaklandırarak, kışkırtarak, rejime yönelik eylemler, darbeler, komplolar (Romanya'daki gibi) düzenlediğini göremezsek, işte o zaman büyük hata işleriz. Sosyalist perspektifi tümüyle yitirmiş oluruz.

Alalım 1980 öncesini. O zaman iki süper devlet vardı. Bunlardan biri ya da her ikisi de üstümüze üstümüze geliyordu. Bu bir olguydu, gerçeklikti. "Safları sıklaştıralım, emperyalizme yem olmalayalım" diye uzlaşmacılık başladı. Siyaset teoriyi yedi. Daha da kötüsü, sırf saflar bölünmesin diye yapılan yığınla tartışmanın bizzat kendisi safları bölmüştür.

Sıradan insana göre sosyalizm, Doğu Avrupa'daki rejimlerde somutlaştı. Çünkü öyle sunuldu. Biz ise, az etkili olduk bu önyargıyı, yanılgıyı kırmada. Tersi olsaydı, yığınlar bizimle olurdu şimdi. Bu durumda, o yıkılanın yani "sosyalist" denen o şeyin yerine gerçek sosyalist seçeneği sunmak gibi bir görevimiz var. Bu seçeneği sunmazsak, kimseyi kazanamayız sosyalizme.

'80 öncesi yinelenen bir hatanın, bir tahlilin, bir cepheleşmenin türevine dikkat çekmek istiyorum... "... dünya burjuvalar ve proleterler cephesi..." Tamam bu dünyada kapitalistler, emperyalistler var. Yoksullar ve proleterler de var ülke olarak. Peki şu proleter ülkeler cephesinin iç bağlamında hangi sınıflar var? İşte burada sınıfsal tahliller yapmazsak, ne kendimizi geçmişte düşülen çıkmazlardan kurtarabiliriz, ne de aslında o istediğimiz "çelik cepheyi" ve saflaşmayı yaratabiliriz. Ancak ben "sınıf, sınıf

tahlili" diye yerimizde oturup sosyalizm arayışını sürdürelim, cephe gerisinde gevezelik edelim demiyorum. Demek istediğim şudur: Emperyalizme karşı proleterler cephesinde, yani Üçüncü Dünya'nın cephesinde savaşa giderken (geçmişte İspanya şimdi Romanya, Arnavutluk, Küba vs.) bu ülkelerdeki yönetim ve yöneticilerin niteliğini tartışalım, oralardaki halk açısından. Buralardaki sosyalizmin ne getirip ne götürdüğünü tartışalım. Hatta sosyalist olup olmadıklarını cesaretle ortaya koyalım ki, ileride bunlardan dersler çıksın. Cepheye giderken tartışma olur mu? "Olmaz, saflar bölünür" diyenler var. Bence bal gibi olur tartışma. Üstelik sıcak savaşın ortasında daha iyi olur. Çünkü kafası berrak birisini inançla savaştırabilirsiniz? Yoksa, "Romanya'daki gibi sosyalizm için mi dövüşüyorum" kuşkusuyla savaşmaz insan.

Son bir nokta, henüz düşünüyorum ve çok net değilim: Çok kutuplu bir dünyaya doğru gidiş var diyoruz. Bu süreçte rekabet Pasifik bölgesinde yoğunlaşacak biçiminde bir de perspektif sunuyoruz. Öngörüde bulunuyoruz. Ama bir de şu gerçeklik var: Avrupa tümüyle dünyadaki jeopolitik bir depremin merkezi oluverdi. Rekabet odağı, en azından Doğu Avrupa pastasından pay kapmak için, Avrupa'ya kaydı. ABD, Almanya, Fransa ve hatta Japonya birbirlerini hem kolluyorlar, hem işbirliği yapıyorlar, hem de bir boşluk bulup doldurma taktiği izliyorlar. Milliyetçi dalgalanmalar çok hızlandı bu bölgede. Bir bakıma 3-5 yıl süreyle hareketliliğin merkezi Avrupa olacak. Bunu nasıl açıklayacağız? Düşünüyorum ve kafamda çözmüş değilim bu meseleyi. Bu olguyu da görmek gerek...

TUNCA ARSLAN (2000'e Doğru Sorumlu Yazışleri Müdürü)

Çok kısa olarak iki konuya değinmek istiyorum. Faik Bulut'un dikkat çektiği nokta üzerinde düşünmek gerek. Bu; geçmişte yaptığımız bir hatayı tekrarlamamak ya da anlatmak istediğini anlatamamak açısından önemli bence. Yoksul ve zengin ülkeler, proleter kamp-burjuva kamp arasındaki ayrımı, çelişkiyi ve mücadelenin seyrini ortaya koyarken propaganda düzeyinde -özellikle propaganda düzeyinde- hassas dravranmalıyız. Bu kuşkusuz ki, niyetlerden bağımsız bir tahlil ama, bence propaganda temelini Kaddafi'nin Libya'sı, Rafsancani'nin İran'ı vb. yerine Nikaragua'ya, Filipinler'e, Küba'ya, Arnavutluk'a, Kuzey Kore'ye, Çin'e oturtmalıyız. Yoksul ülkeler ve halklar temelinde söyleyeceğimiz her söz, sosyalizm alternatifini de biraz daha öne çıkarmalı.

İkinci konu, uzun süredir kafamda varlığını koruyan, giderek güçlenen bir soru işaretiyle ilgili. Aslında Romanya'da olup bitenlerden sonra daha da yoğunluk kazandı kendime sorduğum sorular. Bir süre önce Çin'deki Tienanmen olaylarından sonra *2000'e Doğru*'da bir kapak haberi yaptık, "Çin'de Yeni Devrim" diye. O zaman da hata mı yapıyoruz, acele mi ediyoruz, abartıyor muyuz diye kuşkularım vardı. Derginin Romanya olaylarına bakışında ve tahlillerinde büyük isabet ve sağlık var. Ama bu iki kapak arasında da çelişki görüyorum. Özellikle Romanya olaylarının ışığında, Çin'de "Yeni Devrim" mi olacaktı sorusunun yanıtını vermek lazım. Bunu insanlara anlatmak, bir kez daha tartışmak lazım. Parti üyeleri, sempatizanlar ve kamuoyu bunu bekliyor kanımca. Ben açıkça "Çin'de Yeni Devrim" derken hata yaptığımızı düşünüyorum.

Son olarak, önümüzdeki dönem açısından oldukça iyimser olduğumu belirteyim. İyimser olmamızı gerektiren çok şey var. Sosyalist Parti'nin önü çok açılmıştır. Yuvarlana yuvarlana üstümüze gelen tehlikeye ve "kahır"a rağmen, 1990 SP'nin atılım yılı olacaktır. Doğu Avrupa'ya kafa yorarken, Türkiye devriminin buralara, tüm dünyaya getireceği "modeli" ve morali de unutmamak lazım. Bence Türkiye'deki bu yöndeki bir

değişiklik dünyanın çehresini değiştirecektir. Bu yüzden SP militanlığını artırmak, kadın sorunundan, çevre sorunlarına, edebiyata, müziğe kadar çok kapsayıcı bir alanda alternatifler, köşe taşları koymak zorunda. SP'nin önü açıktır ve şansını kullanmak zorundadır.

GÜLALİ ÖLMEZ (SP Şişli İlçe Yöneticisi-İşçi)

Diğer sol görüşlerden bazı arkadaşlar, "Biz bu ülkelere kapitalist diyorduk, şimdi bu kapitalist iktidarlar yıkıldı" diyorlar. Ben bu açıdan bakmıyorum. Doğu Perinçek'in de söylediği gibi üzerimize gelen tehlikeyi dikkate alarak tahlil yapmak lazım. Eski tartışmaları bırakıp, yeni duruma göre tutum almak gerek.

Bugün tüm dünyadaki ezilen ülkeler için, Türkiye ve Türkiye'deki sosyalistler için, Sosyalist Parti için büyük bir tehlike vardır. Bizi susturmaya çalışacaklardır. Onun için artık soysalistti, değildi tartışmasını bırakmak gerekiyor. Gorbaçov'u da tartışmaya lüzum yok. Avrupa kapitalizminin rüzgarına kapılmış gidiyor. Geri kalmış ülkelerdeki halklarla beraber (onların üst yönetimleri değil, onlar insanları eziyor) bu gelen dalgayı karşılamamız lazım.

İkincisi halk muhalefeti meselesi: Bütün halk hareketleri devrimci konumda olmaz. Hitler de halk hareketi ile iktidara geldi. Muhalefet olan her ülkede yönetim kötü müdür acaba? Dört dörtlük sosyalist bir ülke olur mu? Bizim kuracağımız sosyalizmde de muhalefet olacaktır. Yoksa sosyalizm olmaz, demokrasi olmaz.

Şimdi Bulgaristan'da halk 'Türkler gitsin' diye gösteri yapıyor. Buna ne diyeceğiz? Polonya işçi hareketi nereye geldi? Bu yeni durum Doğu Avrupa halkları için de kötü oldu, onları geliştirmeyecektir, daha zor bir yola sokacaktır. Bunu yakında göreceğiz.

Önümüzdeki yıllarda geri kalmış ülkelerden çok Avrupa halklarından ümitliyim. Asıl sorunu yaşadıkları için, daha doğruyu görecekleri kanısındayım.

ALİ DOĞAN (SP Tekirdağ İl Başkanı-İşçi)

Arkadaşlar, ne yazık ki Romanya'da Çavuşesku'nun devrilmesini alkışlayanlardan biriydim. Gerçeği *2000'e Doğru* dergisinde okuyunca kavradım. Romanya'daki durumu revizyonist iktidarın devrilmesi olarak algıladım. İlkin kafamda bu vardı. Gerçekten önemli bir dogmatizm. Sovyetler artık revizyonizmi de aşıp, tamamen kapitalist yolda ilerliyor, bunu göremedim.

Devrimcilerin gerçeğe karşı tutumları çok net olmalı, gerçeklere göre kendilerini ayarlamalılar. Lenin'in "devrimin emperyalist zincirin en zayıf halkasından yıkılması demek olduğu" tezi var. Mao Zedung'un Üç Dünya Teorisi var. Bu devrimciler, bu teorileri ortaya atarken, Üçüncü Dünya ülkelerindeki devrimci gelişmeleri görmüyorlar mıydı, o devrimci mücadeleyle birleşmek istemiyorlar mıydı? Sadece iktidarlarla mı birleşiyorlardı? Lenin'in de Mao'nun da yürekleri oralardaki devrimci hareketlerle çarpıyordu.

Bugün bir gerçek var. ABD ve SB anlaşmalar yapıyorlar. Biz de bu duruma göre kendimize bir cephe kurmalıyız. Partimiz, gelişmeleri de revizyonizmin tıkanmalarını da görmüş ve ona karşı tedbirlerini almıştır.

GÜRBÜZ ÇUHADAR (SP Ümraniye İlçe Yöneticisi)

Mao Zedung ile Kruşçev arasındaki tartışmayı çok anlamlı buluyorum. Orada iki saf

vardı. Mao ezilenlerin safında yer aldı, Kruşçev ise karşı safta. Mao'nun tutumu diğer devrimci hareketler içinde de olumlu yankı buldu. O ayrışma Türkiye'ye de yansıdı. Türkiyeli devrimcilerin çoğu da olumlu tutum aldılar.

Bugün de bence dünyada önemli bir ayrışma yaşanıyor. Devrimcilerin yine bir tutum belirlemesi gerekir. Bu önemli bir görevdir. Sosyalist Parti bu konuyu derinlemesine tartışmalı ve yerli yerine oturtmalıdır.

Ender'in ve Ahmet'in Romanya konusunda söylediklerine katılmıyorum. Ender kapitalistlerin dünyadaki sivri uçları yoketmek için birleştiklerini söyledi. Bence doğru bir tespit. Fakat hemen arkasından Romanya'daki hareket esas olarak halk hareketidir dedi. Bence Romanya da bir sivriydi.

Bir sürü eleştirimize rağmen, Çavuşesku'nun olumsuzluklarına rağmen, işin esası Romanya'nın ABD ve SB için bir çıban başı olmasıydı. Avrupa'nın göbeğinde bir çıban başı istemediler. Devirdiler. Romanya'da olanın ABD ve SB darbesi olduğunu düşünüyorum, bir halk hareketi değil. Emperyalistler ellerindeki iletişim araçlarını kullanarak bir sürü yalan yaydılar, dünya halklarını kandırmak istediler. Gelenler bir haydutlar çetesidir, halktan, özgürlükten yana oldukları görülmemiştir. Şu da bir uyarı olmalı devrimciler için: Çavuşesku devriliyor. ABD, SB, Mitterand, Kohl hepsi alkışlıyor. Ama öbür taraftan dünyanın mazlum halklarından, Libya'dan, Arafat'tan ağlama sesi yükseliyor. Şahsen Çavuşesku devrildiği zaman yüreğim yandı.

ZEYNEL COŞAR *(SP Genel Başkan Yardımcısı. Kartal İlçe Başkanı-İşçi)*

Doğu Avrupa'daki son olayların işçiler ve halk açısından nasıl görüldüğünü aktarmak istiyorum. Şöyle bir soru geliyor: "Dünyada sosyalizm yıkılıyor. Siz niye Sosyalist Parti kuruyorsunuz?" Bizim anlatmak istediklerimiz, tartışmalarımız geniş yığınlar tarafından bilinmiyor. Bilinmeyince de uluslararası basın yayın kurumları insanların kafalarında etkili oluyor.

Örneğin programı tartışıyoruz. Diyorlar ki, "Sizin de Bir Çavuşesku gibi, bir Kruşçev gibi olmayacağınız ne malum?". Özellikle parti programını anlatmak, kavratmak, nasıl bir sosyalizm istediğimizi belirlemek lazım. Ayrıca Mao'nun katkılarını yeniden kavratmak lazım. Bir de kapitalizm eleştirisine büyük önem vermeliyiz. Toplumun gözünde sanki dünyanın başına bela olan sosyalizmmiş gibi bir hava var. Fakat biz kapitalizm eleştirisine giriştiğimiz zaman, insanlar daha fazla düşünmeye ve tartışmaya başlıyorlar.

AKİF YILMAZ *(SP MKK Üyesi. İstanbul İl Yöneticisi-İşçi)*

İnsanların kafası karışık. İnsanlar derken, burjuvazinin egemen güçlerini değil, bizimle olması gereken güçleri kastediyorum. İnsanların kafasını daha da karıştıracak üsluplardan kaçınalım. Yalın ifadelerle sosyalizmin insanlığın kurtuluşu olduğunu, temel çelişkileri çözerek uyum toplumuna geçişin tek aracı olduğunu anlatalım. Türkiye halkı bu noktada mücadeleye hazırdır, bunu seziyorum. İşçi sınıfı içinde genel grevi gerçekleştirebilecek dinamikler mevcut. Burada birleştirici, ikna edici ve coşturucu bir bakış açısını netleştirmemiz lazım.

SİBEL KARAOĞLU (SP Basın Danışmanı)

Bazı arkadaşların da ifade ettiği gibi halk arasında sosyalizmin itibar kaybettiği gibi bir düşünce mevcut. Fakat bu düşüncelerin şöyle bir yönü de var. Çavuşesku'yu tartışırken, Özal'ı kastederek "ya bizim Çavuşeskular ne zaman gidecek?" diyorlar. Yani Türkiye'deki sosyalistleri değil, hakim sınıfları, Özalları hedefliyorlar.

SB ve Doğu Avrupa değerlendirmelerimizde geçmişe göre bir farklılık var. Eskiden eleştiriyi öne çıkarıyorduk, şimdi ise kazanımları vurguluyoruz ve onların bu kazanımları kolay kolay bırakmayacaklarını dile getiriyoruz. Daha önce yanlış bilgiler mi ediniyorduk, bu kafamda çelişki yaratıyor.

Romanya ile diğer Doğu Avrupa ülkelerini karşılaştırırken ayrımlar yapmaktan fakat çifte standarta düşmemekten yanayım. Doğu Avrupa'daki olayları halk hareketi olarak değerlendiriyor ve "Bir kazma da bizden" diyorsak Romanya'daki ABD ve SB etkisini görelim fakat halk hareketini de atlamayalım. Ben benzerlikleri kurarak hareket etmekten yanayım.

SERDAR ATABAY (SP Bakırköy İlçe Yöneticisi)

Ezilen kutba baktığımızda sosyalizmi tartışan ülkeler yok değil. Peru, Nikaragua, Filipinler gibi sosyalizmi model olarak getirmek isteyen ülkeler var. Fakat ezilen dünyanın çoğunluğunda bir sosyalizm tartışması yok. Bu ülkelerin emperyalizme karşı mücadelesi elbette sosyalizme güç katacaktır, bugün emperyalist saldırının durdurulması temel meseledir fakat emperyalizme karşı mücadeleyi sosyalizmin temel kriteri olarak getirmeyi doğru bulmuyorum. O açıdan Türkiye'de emperyalizme karşı mücadele etmekle birlikte esas olarak Özal Hükümetini, 12 Eylül'ü hedef alan bir çizgiyi benimsiyorum.

SB'de ve Doğu Avrupa'da yeni sosyalist hareketler doğuyor ve örgütleniyor. Dünyanın geleceğini bunların belirleyeceğini düşünüyorum. Doğu Avrupa'daki şimdiki yönetimler geçicidir, çeşitli kesimlerin bugün üzerlerinde anlaştıkları isimlerdir. Bunlar belli bir süre sonra safların belirginleşmesiyle sembolik olarak kalacaklardır. Çelişkiler çok hızlı derinleşiyor. Sosyalizm esas olarak buralarda boy verecek. Üçüncü Dünya'nın öncü ülkelerinde sosyalizm mücadelesi devam ediyor, fakat Doğu Avrupa'daki sosyalizm mücadelesini daha belirleyici görüyorum.

MEHMET AKKOÇ (SP İstanbul İl Yöneticisi)

Hakan arkadaşın fikirlerini hatalı buluyorum. Bizim geçmişimiz, temelimiz Marksizm, Leninizm ve Mao Zedung düşüncesidir. Bu temele kesinlikle sahip çıkmalıyız. Yeni düşünceleri ancak bu temel üzerinde geliştirebiliriz. Sıfırdan başlanarak hiçbir şey yapılmaz.

Çağımız değişmemiştir, halen emperyalizm ve proleter devrimleri çağında yaşıyoruz. Bu çağda emperyalizme karşı tavır tayin edicidir. Genellikle emperyalistler bir ülkeyi işgal ederken, bir halkı boğazlarken, çok yüce amaçlar ileri sürmüşlerdir. Kamboçya işgal edilirken, Pol Pot'un nasıl katil olduğu, kaç kişiyi toplu mezarlarda katlettiği anlatıldı. Bütün dünya basını, ABD emperyalistleri ve revizyonistler bunun propagandasını yaptılar ve böyle işgal etti Kamboçya'yı emperyalizm. Afganistan işgali de, oralara

çağdaşlık götürüldüğü iddiası ile, Afganlıların gerici olduğu propagandası ile gerçekleştirildi.

Şimdi Hakan arkadaş şunu söylüyor: Niye temiz kalmayalım? Eleştirilmeyen insan olmak çabası çok yanlıştır. Eleştirilere de maruz kalacağız, eleştirilen insanlardan ittifaklarımız da olacak.

Şimdi Kastro topun ağzında. Sıra Küba'da veya Arnavutluk'da diye yazıyorlar. Oraları boğmak için uğraşıyorlar. Sesimizi çıkartmayalım mı? Çavuşesku'yu savunmamız gerekirdi. Ben şahsen Romanya'da olsaydım, dövüşecektim. Amerikancı ve Rusyacı güçlere karşı Çavuşeskucu güçlerle birlikte hareket edecektim, yani milislerle birlikte.

Gerçek düşmanları belirlemek gerekiyor. Revizyonizmin merkezi Gorbaçov'dur. Öbürleri tükendi artık.

Klasik türde emperyalizmin merkezi de ABD'dir. ABD emperyalizminin de her türlü girişimine, ezilen halkları boğma çabasına karşı çıkalım. Ezilen milletlerle birleşelim. Sınıf mücadelesinin gerçeği en başta emperyalizme karşı çıkmaktır. TİKP'nin burada bir hatası yoktu bence.

Bir Cumhuriyet köşe yazarı ABD'nin Panama işgalini destekliyor hem de ilericiyim, sosyalistim diyerek. Bizi Noriega ile birleştiniz diye suçluyor. Korsanlığa karşı çıkmak suç mu?

Bence Sosyalist Parti, Çavuşesku'nun boğulması olayında bağıra bağıra karşı çıkmamakla hata yapmıştır. Çünkü dünyadaki en büyük saldırganlar ABD ve Sovyetler Birliği'dir.

MEHMET EVCİMEN (SP Kartal İlçe Yöneticisi-İşçi)

Romanya konusuna değinmek istiyorum. Sıradan insanlar TV'yi izliyor. Çavuşesku 2000 öğrenciyi katletmiş. "TV bunların elinde, niye göstermiyorlar, demek ki böyle bir şey yok" diyor. Bazı arkadaşlar kafalarına göre bir dünya kuruyorlar, oradan yola çıkıyorlar. Gerçek farklı. Bizim fabrikada *2000'e Doğru* 30-50 arası satar. Romanya sayısında 100'e çıktı. Nedeni insanların kimin olumlu tutum aldığını, kimin sosyalizmin yanında olduğunu farketmesi. Zeynel arkadaşın söylediklerine katılmıyorum. Sıradan insanlar arasında umutsuzluk yok, aksine umut var. *2000'e Doğru* fabrikada olumlu puan aldı. Çünkü Çavuşesku'nun yanındaydı, iyi bir tavır aldı.

Bizim hatamız politikalarımızı en geniş kesimlere ulaştıramamak. Arkadaşların içinde nedense bir tutukluk var. Aslında gerek Romanya gerek diğer Doğu Avrupa ülkelerindeki gelişmeler bizim yıllardır söylediklerimizi doğruladı.

Elimizde bir tek kıstas var. Olayları tahlil ederken ya halkın yanında tavır belirleyeceğiz ya da emperyalistlerin, darbecilerin yanında olacağız.

GÜLDEN AYDIN (2000'e Doğru çalışanı)

Konuşan çok sayıda arkadaş cesaretsiz ve ayakları titrek. Ben, durumu şu nedenlere bağlıyorum: Geçmişte on yıla sığan gelişmeler, şimdi birkaç ayda olup bitiyor. Çok hızlı bir süreç başladı. ABD ve Avrupa kapitalizmiyle Sovyet revizyonizmi, ideolojinin yanısıra politik ve ekonomik anlamda da tam bir bütünlük içine girdiler. Meşruiyet de kazandılar.

Benim üzüntüyle gözlemlediğim, SP'nin bu olumsuz gelişmelerden etkilenmesi. Ör-

neğin, SP, ABD'nin Panama işgaline gösterdiği tepkiyi, Romanya konusunda göstermedi. Bu toplantıda görüş belirten arkadaşlar Romanya'ya ne kadar tarafsız yaklaşıyorlar. Adeta tanrı katından! SP'nin net olmaması bence son yıllarda güçlenen revizyonizmin bizi de etkilemesinden. Oysa sosyal emperyalizme, geçmişte kararlı tutum almıştık. Hem de yalnızlığı göze alarak. Aradan geçen zaman, bizdeki netliği silikleştirmiş. Önerim, SP'nin bu tür tartışma toplantılarını sürdürmesi.

SP'de önderliğe ilişkin zaaf görüyorum. İşte Romanya örneği. Romanya, Türkiye'yi şimdilik direkt etkilemiyor. Önümüzdeki aylarda direkt ilgilendiren gelişmeler olursa -ki olacaktır- SP, önderlikte şimdiki gibi geç kalırsa, öncülük rolünü de yitirir. 1990, önemli bir yıl. İşçi eylemleri, halk hareketleri ve Balkanlar... SP tahlilini yapıp, rolünü güçlendirme çalışmalarına girişmelidir. Halkla birleşmede geçmişin hataları yinelenmemeli.

AHMET AKA

Arkadaşlar burada yanlış bir tartışma havası yaratıldığını görüyorum. Ayak titremesi, yeniden kahırlı bir döneme giriyoruz gibi söylemlerle bir savunma psikolojisi yaratılmaya çalışılıyor. Çok yanlış. Bu psikolojiyle olayları tartışıp çözmemiz mümkün değil. Ve bir insan iki gün içinde verdiği karardan cayıyor, iki gün içinde özeleştiri yapıyorsa o verdiği karar da yaptığı özeleştiri de bence değersizdir. Fikirleri soğukkanlılıkla değerlendirmek, ölçmek, biçmek, yanlışsa değiştirmek anlamlıdır.

SP'nin bu konuda tutum almadığı eleştirileri doğrudur. Evet yanlış yapılmıştır. Bence de SP çok net tutum almalıydı. Ama eleştiriyi yönelten arkadaşın ki gibi değil, tam tersine. Parti şunu söylemeliydi: "Çavuşesku bir diktatördür ve diktatör gibi yıkılmıştır." Bunu söylemeyip, uluslararası gelişmelerin analizi ile yetindiniz mi yanlış yaparsınız. Parti bu tutumu alamamıştır. Çünkü burada Doğu arkadaşın "yeni bir durum var" analizi gündeme girmiştir. Dergide yayınlanmıştır.

Gerçekten yeni bir durum mu var? Bu tartışılmalıdır. Yoksa şimdiye kadar Doğu Avrupa'da Polonya'dan başlayıp, Çin'den Romanya'ya kadar gelen süreçte bir tutum izledik. Aslında bu tutumun doğal sonucu Romanya'da da yukarda belirttiğim tavırın alınması olurdu.

Nedir Romanya'da olan biten?

ABD-Sovyetler Birliği ittifakı, Sovyet müdahalesi tartışılan konulardır. Ama sonuçta bence başsız bir ihtilal olmuştur Romanya'da. Ayaklanmalar sırasında Romanya'da ve Temeşvar'da bir dizi örgüt çıkmıştır ortaya. İlk adlarını duyuran örgütler, Demokratik Romanya Çephesi, gizli İşçi-Köylü Kardeşliği Sendikası, Sosyalizm ve Demokrasi Komitesi'dir. Fakat bunların hiçbiri ülke çapında örgütlü değildir ve darbe tezgahlama hazırlıkları da vardır. Darbe tezgahının başında olan, ilk boy gösteren de Cornelia Manescu'dur. *Anavatan İçin Ulusal Cephe* adlı bir örgütün lideri olarak öne çıkmıştır. Romanya'da yeni iktidarın onun başkanlığında kurulacağı açıklanmıştır. İlginçtir henüz kurulmadan Fransa Cumhurbaşkanı Mitterand Manescu liderliğindeki hükümeti tanıdıklarını açıklamıştır. Ortada henüz hükümet yoktur. Romanya radyosu da aynı gün içinde, sabah Manescu liderliğindeki *Anavatan İçin Ulusal Cephe*'nin yönetime el koyduğunu açıklarken, öğlenleyin bu örgüt yok edilmiştir. İonİliescu başkanlığındaki *Ulusal Kurtuluş Komitesi*'nin yönetimi aldığı duyurulmuştur. Açıklanan yeni hükümetin,

bırakın başkanı olmayı, Manescu üyesi dahi olamamıştır. Daha baştan en azından iki rakip kanadın varlığından sözetmek mümkün. Bir diğer gerçek ise hiç bir örgütlü güç Romanya'daki hareketi yönlendirememiştir. Kimsenin kontrolu ve denetimi altında değildir. Son anda bazıları üzerine çöreklenmişlerdir. Nitekim hükümetin kurulmasından hemen sonra halkın bazı kesimlerinin gösterdiği tepkiler de bu yüzdendir.

Ezilen halkların feryadı deniyor. Ezilen halkların veya ezilen ülkelerin feryadı denilerek yanlış bilgilerle bakılıyor meseleye. Hangi feryat. Evet, yeni iktidarı ilk tanıyan Fransa'dır. 23 Aralık'ta direnişçiler Polonya'daki işçi lideri Walesa'dan yardım istemişlerdir. Ondan önce 20 Aralık'ta Romanya ordusu bölünmüştür, bir bütün olarak hareket etmemiştir. Sonradan ağırlıklı olarak Çavuşesku'nun karşısına geçmiştir. Nedeni de Savunma Bakanının halka ateş açılması emrini reddetmesi üzerine öldürülmesidir.

ABD ve Fransa Gorbaçov'u özellikle müdahaleye teşvik etmişlerdir. Çünkü Panama'nın işgali ile örtüşecek olan böyle bir müdahale ABD'ye yönelik tepkileri dengeleyecektir.

Aralığın 26'sında ABD, SB ve Polonya yeni yönetimi tanımıştır. Hemen ertesi gün de Çin, idamları bile kınamadan, yeni yönetimi tanıdığını açıklamıştır. Yine aynı gün Filistin Kurtuluş Örgütü yeni yönetime desteğini ilan etmiştir. *2000'e Doğru*'da Romanya kapağı sayısında Arafat'ın açıklaması yanlış verilmiştir. Yaser Arafat Romanya'daki halk hareketini "sorumsuz unsurların eylemi" olarak nitelememiştir. Arafat bazı Filistinlilere yönelik saldırıları sorumsuz unsurların eylemi olarak gördüğünü açıklamıştır. Bunlara dikkat etmek gerekir. FKÖ Enformasyon Daire Başkanı da Filistinlilere yönelik saldırı ve öldürme eylemlerinin Çavuşesku yanlısı gizli polis tarafından gerçekleştirildiğini açıklamıştır. Bu açıklama 27 Aralık'ta *Milli Gazete*'de yer almıştır.

İngiltere Romanya'daki yeni iktidarı 28 Aralık'ta tanıdığını ilan etmiştir. Aynı gün Kuzey Kore ve Vietnam'da tanıdıklarını açıklamışlardır. Arnavutluk ise 31 Aralık'ta yeni yönetimi tanıdığını duyurmuştur. Ve aynı gün 20 yıllık işçi ve mücadele pratiğinden gelen bir lider olan ve önemli tecrübelere sahip olan Walesa'nın bence çok önemli olan açıklaması gazetelerde yer almıştır. Walesa Küba, Vietnam, Kuzey Kore iktidarlarına, halkınızla diyalog kurun, çünkü tehlike sizin başınızda dolanıyor. Bir yıl içinde 1990'da aynı sonu yaşarsınız diye çağrıda bulunuyor.

Bütün bu olguları bir bütün içinde değerlendirmek lazım. Romanya konusunda ezilen ülkelerin feryadını değil, desteğini görüyoruz. Bir yandan diğer yana savrularak olayları değerlendiremeyiz. Dünya konjonktürünü ele aldığımızda Romanya'yı unutalım. Romanya'yı ele aldığımızda dünya konjonktürünü unutalım. Bu olmaz. Siyasetin teoriyi yemesi denilen şey işte tam da budur. Bakın Doğu Avrupa'daki gösterilerden birinde şöyle bir pankart taşındı: Polonya 10 yıl, Macaristan 10 ay, Doğu Almanya 10 hafta, Çekoslovakya 10 gün, Romanya..."

Romanya'da iktidar değişikliği 5 günde tamamlandı. Romanya'da sosyalizm varsa, bu nasıl sosyalizm ki 5 gün dayanamadı. Bunlar önemli olgular değil mi? Ordu'nun müdahalesi belirtiliyor. Doğru. Çekoslovakya'da da ordu müdahale etti. Muhtıra ile taraf oldu. Hem bu Romanya sosyalist ise, bu ordu sosyalist dediğiniz bir ülkenin ordusu değil mi? Sosyalizmin ordusu, nasıl birden kapitalizmin ordusu oldu? Tahlilinizde bu soruların yanıtı yok.

Ayrıca şunu belirteyim. Benim Çavuşesku'ya vefa borcum yok. Sosyalistlerin bir bölümü veya anti-revizyonistlerin bir bölümü diyeyim Romanya'yı bugün eleştirmeye başlamadı.

Romanya'da iktidar ile halk arasındaki kopuş 1970'li yıllara kadar iner. Çavuşesku iktidarı 1977'de 30 bin maden işçisinin direnişini silah ve orduyla kırdı. Halkla iktidar arasına kan girdi. Bugünkü sonu hazırlayan süreç oralardan başladı. Bakın daha o zamandan Polonyalı madenciler Romanya'daki madencilerle dayanışmaya girdiler. Dayanışma Sendikası'nın liderlerinden Edmund Baluka o zaman açıkca şöyle diyordu: "Romanyalı 30.000 madenci, diktatörleri Çavuşesku'yu, Edward Gierek'in Polonya kıyısındaki işçi sınıfının baskısıyla yaptığı aynı 'hac yolculuğu'na çıkmak zorunda bıraktı... Balık baştan kokar!"

Evet, o zaman Romanyalı madenciler, yerel yöneticilerle görüşmeyi reddettiler, kendileriyle iktidarın muhatap olmasını istediler. Karşılığı kırım oldu. Çavuşesku o zamanlardan kendi işçisiyle halkıyla karşı karşıya gelmeye başladı.

Şimdi bütün bunları görmeden, salt ABD-SB ilişkilerine ve konjonktüre bakalım diyerek olayları değerlendirirsek yanlış yaparız. Bu bir. Artı Romanya'daki iktidar değişikliğine ABD-SB ittifakı damgasını bastıysa, gerçekten Romanya'da olan bir Sovyet darbesi ise bu iktidarı tanımamak lazım. Ve herkese de tanımama çağrısı yapmak gerekir.

Gerçekten Romanya'daki iktidar bir dış darbeyle, bir dış komplo ile değiştiyse, o zaman Çekoslovakya'nın işgalinden, Kamboçya'nın işgalinden farkı yoktur. Sürece bu dış müdahale damgasını basıyorsa, tutarlı tavır; bu bir dış müdahaledir, Romanya halkının isteği değildir, denilerek, bu hükümet tanınmamalıdır. Bu bakış tarzı ile alınması gereken doğru tutum bu olur. Sosyalizm açısından da, devletler arası diplomasi açısından da doğru tutum bu olur. Niçin yapılmıyor? Ezilen ülkelerin feryadı nerede?

İşte bu koşullarda şimdi Doğu, "Çavuşesku'yu savunup savunmamak bizim sorunumuz değil" diyor. Ama ilk defa *2000'e Doğru* Çavuşesku'nun ardından yas tutan bir sayı çıkarıyor. Başyazı siyah çerçeve ile sunuluyor. İşte bu yüzden de sorun haline geliyor. Çavuşesku'nun ardından mateme gidiliyorsa tartışılacak tabi. Tartışılan ve alınan tutumlar yalnızca konjonktürle ilgili değil ki. Sosyalizm sorunu tartışılıyor.

O zaman ben de şunu hatırlatmak istiyorum. Sol vicdanın, halkın vicdanından nasıl koptuğunu, Türkiye solunu eleştirirken sürekli belirtiyoruz. Aynı olguyu dünyada, Romanya'da da değerlendirmek lazım. Bu nedenle de kendi halkından, kendi işçi sınıfından kopan iktidarlar karşısında sol vicdan tutumu almamalıyız. Halkın vicdanı tutumunu almalıyız. Çavuşesku'nun, Deng Siaoping'in yanında yer almak, bugün, Türkiye'de eleştirdiğimiz halktan ve emekçiden kopuk sol vicdan tutumu almak demektir. Halk vicdanının sesine kulak vermemek olur.

Aynı şey yarın Küba'da ya da bir başka yerde de olursa ne olacak deniyor. Olabilir. ABD'nin kışkırtması da olabilir. Kastro da kendini iktidara getiren, devrim yapan halkını kaybederse biz ne yapabiliriz? Bu Kastro değil mi 1968'de Çekoslovakya'nın işgalini alkışladı. Aynı yıllarda Brejnev modelini kendi ülkesine ithal etti. Afrikalarda Brejnev adına asker koşturdu. Ve 1980'lere gelirken ekonomisi buna dayanamadı ve halkına "kemer sıkmaya" başlayacağız dedi. Bunların bir bölümünü *2000'e Doğru*'nun ,1987'de

ilk sayılarında yazdık. Onun da halkıyla bir dizi ciddi problemleri var.

Ve bunun gibi ülkeler Üçüncü Dünya'nın en ileri ülkeleri. Demokratik devrimlerini yapmış, şu ve ya bu ölçüde sosyalizm inşası sürecinden geçmiş olan bu ülkelerde bile iktidarların halklarıyla ciddi sorunları var. Bunları hesaba katmak ve analiz etmek zorundayız. Bu çaba gösterilmeden dünya çapında da, burjuva milletler karşısında proleter milletler cephesinde güçlü bir mevzilenme yaratamayız.

Romanya sosyalist mi değil mi tartışması bir yana dünya çapındaki güçler dengesi açısından dahi bence Romanya'dan çıkan çok önemli bir ders var: Kendi halkını kaybettiğin zaman bırakın sosyalist kalmayı, milli bağımsızlığını bile koruyamazsın. Farklı düzlemde de olsa Mustafa Kemal'in Kemalist rejimi de aynı akibete uğradı. İşçilerin köylülerin üzerinde bir diktatörlük kurduğun zaman bağımsızlığını da yitirmeye başlarsın. Romanya'da yaşananlardan dünya konjönktürü ve güçler dengesi açısından çıkarılması gereken bir ders varsa o da halkını kaybedenin her şeyi kaybedeceğidir. Yine bu nedenle Walesa'nın uyarısı anlamlıdır. Ders çıkarılmalıdır.

Çavuşesku devrime katılan bir lider, bir dönem sosyalizmin inşası için çaba göstermiş, Sovyetler Birliği'ne karşı bağımsızlıkçı bir tutum almış, bütün bunların getirdiği ya da kazandırdığı olumluluklar var. Ama bir de Romanya ve Çavuşesku gerçeği var. Bakın Doğu'nun yazdığı "Düzleyici Stalin, Bekçi Brejnev" makalesi bu konuda bence bizleri aydınlatıyor. Çavuşesku ile Brejnev'in bekçiliğinde değişik bir şey var mı? İkisi de benzer toplumsal yapıların ve iktidarların bekçisidir. Değişen iki şey vardır. Birincisi, devrimi yapan, düzleyici olan Stalin de,kendi halkından kopmuş, yeni kastın, sınıfın bekçisi Brejnev de süreç içinde aynı kişide birleşmiştir. Çavuşesku'nun Stalin olduğu zamanlar olduğu gibi son yıllarda olduğu gibi Brejnev olduğu da unutulmamalıdır. Honecker'lerde ve diğerlerinde böyle olmuştur. Ama tabii ki kendi ülkesi çapında olmuştur.

Ve yine diğer benzerliklerinden önemli bir farkla - tartışmalarda bu çok net vurgulandığı için üzerinde durmuyorum - öbürleri gibi Büyük Brejnev'in uşağı olmamıştır.

Bugün Batının ve haber tekellerinin estirdiği rüzgardan söz ediliyor. Ama bakın Batı Çavuşesku kendi halkını ezerken, 30 bin maden işçisini kırarken sesini çıkarmıyordu. Tersine Batı'dan övgüler alıyordu. ABD, NATO da müttefiki olan Türkiye'ye bile tanımadığı "ticarette en imtiyazlı ülke" statüsünü Romanya'ya tanıyordu. İngiltere Kraliçesi dizbağı nişanı takarak, şövalye ilan ediyordu. Niçin? Kendi çıkarlarına uygun buldukları için. Yoksa Romanya'da halkın, emekçilerin durumu, demokrasi sorunu ile yakından ilgilendiklerinden, değer verdiklerinden değil. Umursamazlar bile,bunu da biliyoruz.

Romanya'da delinen bayraktan fışkıranlara bakalım deniyor. Evet bakalım neler fışkırıyor: Milliyetçilik, dini akımlar, insan hakları, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü, grev hakkı. Ama bakın Doğu Avrupa'daki bütün kitle hareketlerine, bunların hepsi oralarda da aynen var. Hepsinde kitleler aynı istemler altında toplandılar. Polonya'da da bayrak delindi ve şimdi o delik eski imparatorluk arması çiftbaşlı kartal ile yamanıyor. Hepsinde parti adları değişiyor. Hepsinde halk hareketleri olumlu, iyi, devrim dalgası, ama Romanya'ya gelince gerici. Bunun izahı yok.

Niçin çokuluslu Doğu Avrupa ülkelerinin tümünde milliyetçilik fışkırıyor. Kapitalizmden miras kalan bu sorun çözülememiştir ve sosyalizm terkedildikçe daha da can-

lanmıştır da ondan. Sorunun temeli burada, bence buralardaki bütün milliyetçi hareketler, eşitlik ve özgürlük istedikçe, kendi kaderini tayin hakkını kullanmak istedikçe ileri rol oynarlar. Bunun sınırı yok mu? Var. Birbirlerini boğazlamaya başladıklarında, ya da bir emperyalistin oyuncağı olduklarında bu rol biter. Zaten bu iki sonuç birbirini besler ve üretir.

Dünya çapında bu gelişmelerin yarattığı etkiye gelince sonuç olumlu. Halkların ve emekçilerin üzerinde olumlu bir etki yapmış kendi iktidarları ile benzerlikler aranmıştır. Türkiye açısından böyle olmuştur. Bakın bu *2000'e Doğru*'nun işçiler arasında yaptığı soruşturmada da kendini göstermiştir. Sibel'in demin hatırlattığı olgu çok önemli. Halk Türkiye'de hemen hanedan benzetmesini benimsedi ve yaptı. Tabi ki buralarda büyük başının propagandasının rolü var. Ama hanedan diye bir gerçek de var ve insanların da ilk algıladığı bu oluyor.

Burada bir noktaya daha dikkatinizi çekmek istiyorum. Dünya haber tekelleri tarafından tek yanlı ve çarpıtılarak bilgilendirildi deniyor. Her zaman böyle değil mi? Diğer ülkelerdeki olaylarda bunu niçin sorun yapmadınız? Ayrıca Romanya olaylarında habercilik açısından çok daha ilginç durum var, onu da belirteyim. Bütün dünya basınını haber tekellerini enforme eden ülkelerden biri Macaristan. Hadi bu ülke burada taraf. Diğeri ise "halen biraz sosyalizm kaldı" dediğiniz Yugoslavya'dır. Hani şu kararlı Üçüncü Dünyacı olan, Bloksuzluk hareketinin başını çeken Yugoslavya, bir çok haberin ilk kaynağıdır. Libyalıların, Suriyelilerin, Filistinlilerin Çavuşesku'nun yanında döğüştüğü iddiasını dünya basınına ilk geçen Tanjug adlı Yugoslav resmi haber ajansıdır. AP, Reuter gibi tekeller de Belgrad, Budapeşte ve Viyana merkezli haberleri dünyaya duyurmuşlardır. Tabii ki kendilerine göre hepsi de haberleri tanzim etmişlerdir. Halk unsurunu vurgulamamaya özen göstermişlerdir. Tıpkı bizim basında olduğu gibi. Bakın Uğur Mumcu'lar hemen 27 Mayıs 1960 benzetmesini yapmışlardır. Halk unsurunu küçümseyen tutum almışlardır. Bizim dergi de yanlış yazmıştır. Çavuşesku'yu yuhalayanlar 200 kişi kadar diye. Televizyonda hepimiz gördük. Binlerce insan yuhaladı. Bunun üzerine bir iktidar devrildi.

Bu nedenlerle bu gelişmelerin dünya halklarını olumlu etkilediğini düşünüyorum. "Hiçbir zalime bu dünya kalmaz". Halklarda yarattığı bilinç budur.

Türkiye'de de yarattığı etki aynıdır. Sınıfın öncü unsurları da olayı böyle algılamış ve kavramışlardır. Şimdi bu yüzden bu işçi öncüleri beğenilmez oldu. Onların geri bilinç düzeyinden sözedilmeye başlandı. Ne oldu? '89 Baharını yapan işçiler bunlar değil mi? Hep beraber, 89 baharını ekonomist ve kendiliğindenci gören bütün solla tartışıp eleştirdik. Türkiye işçi sınıfı ilk kez kendi tarihini yapmak için ayağa kalktı, kendi sınıf bilincine sahip olduğunu gösterdi demedik mi? İşte bu sınıfın öncüleri Romanya'dan ve Doğu Avrupa'dan kendilerine gerekli dersi çıkardılar. *2000'e Doğru*'nun 30 işçiyle yaptığı soruşturmada işçilerin yüzde 70-80'i aynı sonuçlara ulaşmış. Şimdi mi işçiler sınıf bilincini yitirdi?

Doğu Avrupa'da önümüzdeki dönem neler olacak? Şimdiden de hepsinde değişik düzeylerde görüldüğü gibi, buralarda bir sağa kayma ve savrulma yaşanacak. Çünkü hepsi piyasa ekonomisine, kapitalizme doğru yol alıyorlar. Yığınların gözünde de bürokratik

ve çürümüş iktidarlardan kurtuluşun, bugün için alternatifi piyasa görülüyor. Ve buralarda gerçek kurtuluş alternatifini temsil eden bayraklarında sosyalizm yazan kitlesel hareketler daha çıkmadı. Şimdi buralarda sağa savrulma var diye ve bugünkü dünya konjonktürü açısından, halk hareketlerinde, milliyetçilik, din, insan hakları gibi şeyler var diye dünya durumunda ABD-SB işbirliği var diye bunlar karşısında biz statükoları koruma durumuna düşemeyiz. Halk hareketlerine biz ne diyeceğiz? ABD, SB müdahale eder harekete geçmeyin mi diyeceğiz. Çok yanlış olur.

Doğu Avrupa'da sağa kayan bu kitle hareketlerinde, sola doğru sıçramalı bir gelişme yaşanacağını düşünüyorum. Bu öngörünün iki temel nedeni var. Birincisi bu ülkelerdeki kapitalizme doğru gidiş, bu sistemlerin kendi çürümelerini ve bunu besleyen unsurları ortadan kaldırmıyor. İkinci olarak da bu çürüme ve çalkantılara piyasanın kendisiyle birlikte katacağı yeni sorunlar ve kapitalizmin istikrarsızlık yaratıcı faktörleri biniyor. Bunlar sola doğru bir sıçramayı yaratabilirler.

Şimdi de bugün yeni bir durum olduğu söylenerek bunun ifadesi olarak ileri sürülen tezlere gelelim. Doğu arkadaşın yeni durum saptamasına Mehmet Bedri de katıldığını belirtti. Ben ortada hiçbir yeni durum ve tez görmüyorum. Biz bu tezlerin hepsini bir yıl önce reformculuk-devrimcilik saflaşmasında, Üç İnkar Tezine karşı ilan ettik. Daha o zaman revizyonizmin merkezinin Gorbaçov revizyonizmi olduğunu söyledik. Bu bugün ortaya çıkan bir olgu değil ki, yeni bir tez olarak öne sürülüyor. Tam da Romanya olayları sırasında eski durumdan yeni duruma geçiliyordu gibi analizler türetiliyor. Gorbaçov'un da Deng'in de Batı kapitalizmine teslim olmaları yeni birşey değil. Bunların halk hareketlerine bakış açılarını, kapitalizmin farlarına kısılmış tavşanlar gibi, bir mecraya girdiklerini saptadık. Bugün yeni olan tek durum, Gorbaçov'un Malta'da bu teslimiyeti belgeye dökmesi ve bu açık teslimiyetin altına imzasını atmasıdır.

Bu imzadan dolayı, yeni durum diye, şöyle bir yanlış çıkmasın. İki süper devlet başdüşmandır. İçinde bulunduğumuz dönemin gerçeği değildir bu. Dünyanın yeniden iki süper devlet tarafından paylaşıldığı bir döneme değil, ABD'nin SB'yi de teslim aldığı bir döneme girdik. Bu da bugün, ya da denildiği gibi tam da Romanya olaylarının olduğu sırada geçiş aşamasının yaşandığı söylenen bir durum değil, daha önceden saptadığımız sürecin devamıdır.

Bu anlamda dün ilan ettiğimiz gibi bugün de revizyonizm ideoloji ve teori planında başdüşmanımız. Bugün toplumu aydınlatma ve sosyalizmin önünü açma açısından evet başdüşmanımız. Ve bu yüzden ideolojik ve teorik planda buna karşı mücadele merkezi görevimiz. Ama dünya konjönktüründe ve siyasi arenada SB'nin yeniden dünya halklarının başdüşmanı konumuna gelmesi çok zor. Hele Doğu'nun söylediği gibi, ben de katılıyorum, orada 3-5 yıl içinde ayaklanmalar, işçi hareketleri boy gösterecekse ve kendi çöküşünü yaşayacaksa bu hepten olanaksız. Belki de mazlumların safında bir dizi olgu çıkacaktır ortaya. Bu açıdan Doğu'nun tezlerinde yeni olan bir şey yok bence.

Bu ülkelerdeki komünist partiler sorununa tartışma bağlamında bir kez daha değinelim. Ben bu partilerden birşey çıkmaz derken bunların hiçbir üyesinin yeniden sosyalizme yönelmeyeceği savında değilim. Tabi ki, bu partilerin içinden, üyelerinden yeniden sosyalizme yönelenler katılanlar olacaktır. Ama bu partiler yeni bir dinamizmin, öz-

gürlükçü sosyalizm arayışlarının başını çekemezler. Artık bu partilerden birşey çıkmaz derken anlatmak istediğim bu. Bu saptamayı doğrulayan gelişmeler bugünden kendini gösteriyor. Bakın Doğu Almanya'da sosyalizmi savunanlar Komünist partisinden gelmiyorlar. Moskova'da da, Gorbaçov'un çıkmazını ilan edenler, bütün bu ülkelerde kendilerini solda ve Marksist ilan edenler çoğunlukla yeni kuşaktan insanlar. Doğu Avrupa'nın dinamizmi ve geleceği onlarda. Ben bu gençliğe güvenmemiz lazım diyorum. Çünkü sosyalizm arayışını sürdürenler bu gençlerin içinden çıkıyor. Kapitalizme de teslim olmayacak durumdalar.

Son bir nokta ise, bugün dünya çapındaki ezen-ezilen milletler ayrımının, proleter ve burjuva millettler ayrımının anlamıdır. Evet bu ayrım çok önemli ve günümüze damgasını vuruyor. Fakat bizim yaşananlardan bir ders çıkarmamız gerekiyor. Bakın bu ezen ezilen milletler ayrımı neredeyse yaşadığımız bütün yüzyıla damgasını vuruyor. Haydi bir dönemler sosyalist kamp vardı, artık o da yok, bu değişiklik bile emperyalizm ile ezilen halklar arasındaki çelişmeyi çok daha belirleyici kılıyor. Ezilen halkların mücadelesi bugün artık başlıbaşına işçi sınıfının sosyalizm mücadelesinin temel dinamizmini oluşturan bir hareket. Bununla yetinmeyerek ezilen halkların yüzyılın başından bu yana verdiği kavgaların sonuçlarına da bakalım. Ulusal önderlikler, sosyalizm açısından net programları olmayanlar, hatta bir dönem sosyalizmi inşa eden sonra bu programı terkeden önderlikler kapitalist dünya sisteminden çıkamadılar veya ona yeniden entegre oldular. Sonuç olarak kendilerini proleter milletler safında kalmaya mahkum eden sistemden kopamadılar. Bu gerçekten çıkan sonuç nedir?

Günümüzün temel saflaşması olan ezen-ezilen uluslar ayrımında bile, net bir sosyalizm programının ve sosyalizm propagandasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü artık bütün ülkelerde az veya çok işçi sınıfının varlığını, emekçilerin, kendi emeği ile gelişen sınıfların güçlendiğini, bu açıdan da bu ülkelerdeki anti emperyalist mücadelenin sosyalizm ile -ama Doğu Avrupa, Romanya ya da Çin'de olduğu gibi değil- özgürlükçü, emekçi demokrasisini, kitle insiyatifini esas alan bir sosyalizm propagandası ile yürütmek gerekiyor. İşte bu açıdan dünyadaki saflaşma ezen-ezilen milletlerdir, sosyalizm değildir gibi savlarla bu iki gerçeği karşı karşıya getirmenin yanlış olduğunu söylüyorum. Dünyanın temel saflaşması ezen-ezilendir diye bu ülkelerdeki halktan kopmuş rejimleri savunmak, onlara sosyalizm payesi vermek diye benim bir sorunum yok.

Son olarak bir de reel sosyalizm kavramı kaldı. Doğu üzerine bir dizi şey söyledi. Bizim yayınlarımızda kullanılan ve bazen benim de kullandığım bu kavramı benimsemiyorum. Doğu Avrupa ve SB konusunda farklılıklarım var, ama bu farklılık bu kavramda değil. SB ve diğerleri konusunda yaklaşımını birkaç cümle ile ifade edeceğim. SB 1950'li yıllarda tamamen tıkandı. İktidar emekçilerden koptu. Fakat bu daha önce dediğimiz gibi klasik kapitalizme geri dönüş değildi. Bir dizi imtiyaz ve ayrıcalıklarla kastlaşan bürokratların sınıflaştığı ve emekçileri ezdiği sömürücü toplumlardır bunlar. Piyasa ekonomisine ve kapitalizme dönüş sürecini şimdi yaşıyorlar. Oralarda bugün yaşanan bu süreç, sosyalizmin değil, işte o yeni tipte sömürücü sınıfın hâkim olduğu sınıflı toplumun tıkanmasının sonucudur. Yoksa günümüzde bu ülkelerin pazar ekonomisine ve kapitalizme hızla açılmalarını izah etmek mümkün değildir.

DOĞU PERİNÇEK

Kanımca, Hakan Altepe arkadaşın söyledikleri çok vahim. Devrimi reddetti arkadaş. Dedi ki, topluma rağmen zorlamalarla sosyalizm olmaz. Devrimin kendisi bir zorlamadır, arkadaşlar. Devrim zorlamadan başka hiçbir şey değildir. Ama nasıl bir zorlama? Yasallığını toplumun çoğunluğunun rızasından alan ve kendini topluma kabul ettiren, toplumun yaptığı bir zorlama.

Bunun karşısındaki tez nedir? İnsanlar son bireye kadar uyanacaklar ve aşağıdan toplumlar evrilecek. İlk uyananlar son uyanacağı bekleyecekler. Tipik evrimci ideoloji bu değil midir? Aşağıdan uyanalım, parklar, bahçeler, kreşler açalım, birbirimize iyi muamele edelim. Yeşili koru, maviyi sev, bırak toplum değişir.

Devrim İle Sosyalizmin Lekeleri Arasındaki Bağlantı

İnsanlık tarihine baktığımız zaman uyananlar beklemiyorlar. Bastil'i gidip basıyorlar, Kışlık Saray'ı alıyorlar. Bozkırı tutuşturuyorlar.

Öncüler kendi gerçeklerini, değişme isteklerini topluma götürüyorlar. Geniş kitleleri seferber ediyorlar, eğer nesnel koşullar oluşmuşsa.

Hakan'ın nutku bütün insanlık tarihinde sık sık çekilmiştir. Spartaküs'e karşı da çekilmiştir. Bütün kölelere çekilmiştir, 'tarihi zorlamayın' nutku. Fakat ayağa kalkanlar bu nutku dinlememiştir. Çünkü devrimin kendisi nesnel, bir olaydır. Evrimcilerin hiçbir zaman anlamadıkları olay şudur: Devrim bir öncü istedi diye olmaz. Yani öncülerin kendi gerçeklerini topluma dayatmaları kaçınılmaz bir olaydır. Biz istemesek bile birileri dayatacak. Türkiye'nin bir milyon fahişesi, sokakta yarım milyon çocuğu var. Beş milyon işsizi var. Açlığın sınırında yaşayan milyonlar var. İşçisi var, Kürdü var, yeniden üretim olanakları tehdit altında olan milyonlarca köylü var. Bunlar değişme dinamikleri.

Buradan nereye geliyoruz? Sosyalizmin lekeli olduğunu anlamamaya geliyoruz. Uyananlar devrim yaptıkları için, gelen sosyalizm de lekeli olmaya mecburdur. Sosyalizmin bir süreç olması, lekeli olması, devrimden çıkıyor. Devrim olmasaydı, insanlık bin yıl bekleseydi, Hakan arkadaşın itiraz etmeyeceği sosyalizm evrimle gelecekti. Fakat emekçi sınıflar beklemeyip tarihe müdahale edince, lekeli bir sosyalizm oluyor. Lekeli olunca da bürokratik damgasını hemen yapıştırıyoruz.

Ben de şunu söylüyorum: Bütün sosyalizmler biraz "bürokratik" olmaya mahkûmdur. Çünkü sınıflar var. Devlet var. Mallar herkese yetecek kadar bol değil. Ayrıcalıklar var. Farklı ücretler var.

Sosyalizmin ne olduğunu anlayalım. Sosyalizm, komünizme giden, Mao'nun onbin yıl dediği süreç. Onbin yıl değil, yüz yıl, ikiyüz yıl olsun. Bu sosyalizm döneminde, bürokrasiyi, lekeleri, kötülükleri görerek, hayatı zorlamayalım teorisi kadar yanlış bir teori olamaz. Bu teoriyle gidilecek yer, devrimden vazgeçmek ve beklemedir. Biz vazgeçtik diye devrim gelmekten vazgeçmez, gelir.

1980 sürecinde bütün dönekliklerin bu teori ile başladığını gördüm. Mehmet Gündüz'de çıktı bu görüşler. Mehmet Gündüz dönektir deniyorum ama bu teoriyi aşıladığı herkes dönek oldu.

Bu teoride, 'iki sınıf, iki çizgi arasında mücadele devam eder' düşüncesine de gerek kalmıyor. Bu teori, insanlığın bize bıraktığı mirası görmüyor. O mirası görmek yerine, karala çık işin içinden. O mirası savunmanın zor olduğu dönemler de var. Örneğin bugün.

Sosyalizmin Kazanımlarını Vurgulamak

Buradan Sibel arkadaşın söylediği konuya geleceğim. Şimdi kazanımları vurguluyoruz. Dün sosyalizmin lekelerini anlatmak önemliydi. Çünkü kimse lekeleri görmüyordu. Ne diyorlardı? Hâlâ İlhan Selçuk yazıyor, "geri dönüş olmaz" diye. Bir kere iktidar ele geçirildi mi gider. Eski, klasik; dogmatik teori buydu. O zaman lekeleri, sınıflaşmaları göstermek önemliydi. Bugün herkes lekeyi görüyor, hem de olmayan lekeler bile icat ediyor. Sosyalizmin kazanımlarını anlatan çok az.

Bizim yıllardır "devlet kapitalisti" dediğimiz ülkelerde bile sosyalizmin önemli kazanımları var. Bunları emekçiler de görüyor. Emekçiler de belirtiyor bu kazançları. "Tramvaya bedava biniyorduk, ısıtma bedavaydı, konut kirası vermiyorduk, çocuğumuz bedava okuyordu" gibi.

ÇKP'de Sola Kayma

Çin'deki olayı sordu Hakan. Çin'de sola kayma var. Bu sola kaymayı Tienanmen ayaklanması getirdi. Eğer Çin'de halk isyan etmeseydi, bu hareket olmasaydı, ÇKP'de sola kayma olmazdı. Yani o halk hareketinin, kaybetse bile getirdiği şeyler var.

Arkadaşlar, incelemeden, bilgi sahibi olmadan konuşuyorlar. Ciddi olmak lazım. Biz nasıl, 1979'da Çin'deki yanlış eğilimleri gördük ve tavır aldık, sağa kayıyorlar dedik olguları izleyerek. Bugün de olguları görmeliyiz.

Örneğin geçen ay ÇKP Genel Sekreteri bir konuşma yaptı ve dedi ki: "Biz yer yer halk düşmanı noktalara düştük". Bakın, bugün her parti, böyle net özeleştiriler yapamaz. Benim için önemlidir bu. Herkes için önemli olmayabilir.

İkincisi, bir parti 150 bin tane zengini partiden atıyorsa, ki bunlar son yılların zenginleridir, bu da benim için önemlidir.

Bir parti diyorsa, 'biz işçi sınıfının önderliğini terkettik, kitle çizgisini terkettik', bunlar benim için önemli. Bunları görmeden politika yapılmaz. Şimdi işçi sınıfını örgütlemek ve işçi sınıfının konumunu kuvvetlendirmek üzerinde duruluyor ve bu konuda on yıldır yapılan hatalara dikkat çekiliyor. Sürekli olarak sosyalizmin kapitalizme üstünlüğü işleniyor.

İdeolojik alanda yeniden Mao'ya dönüş eğilimleri gelişiyor. Yolsuzluğa ve sınıflaşma eğilimlerine karşı mücadeleye önem veriliyor. Marksist eğitimin son dönemde bir kenara bırakıldığı belirtilerek özeleştiri yapılıyor.

Köylük alanlarda yüzde 10'a kadar inen komün mülkiyeti yeniden genişlemeye başladı, süreç tersine döndü.

Çin, dış politikada ABD emperyalizmine karşı tavrını geliştiriyor, Üçüncü Dünya ülkeleriyle güçbirliğini sağlamlaştırıyor.

Bütün bunlar yalnızca olumlu işaretlerdir. Ama gelişme ne yönde olacak? Bunu izleyeceğiz.

Bir önemli nokta da, Çin ekonomisi bir kriz içinde değil. Oldukça hızlı bir büyüme sürüyor.

Çin Komünist Partisi, Gorbaçov reformculuğuna karşı tavır almaya başladı. Bu, önemli bir gelişmedir. Deng'in programıyla Gorbaçov'un programı aynı çizgideydi. Çin yönetimi bir yere geldi ve bu programı tartışmaya başladı. Bazı noktalarda bu programdan kopmaya başladı.

Arkadaşlar Çin ile Çekoslavakya'yı aynı şey zannediyorlar. Çin bambaşka bir ülke 1927'den 1949'a kadar 22 yıl elde silah savaşmış on milyonlar var. Ve onların yüz mil-

yonları bulan kitle temeli vardı. Bu olay Ekim Devrimine de benzemez. Ekim Devrimi nihayet 12 bin üyeli Bolşevik Partisi'nin işçi sınıfıyla birleşip iyi bir konjonktür yakaladıktan sonra dört yıllık iç savaşta üstün gelmesi olayıdır.

Ama Çin'de sosyalizmin çok daha demokratik bir kökü var. 22 yıllık bir halk seferberliğine dayanıyor. Ben de bu olgulara dayanıyorum. Romanya'daki, Bulgaristan'daki birikimle Çin'deki birikim aynı kefeye konulabilir mi? Ama Çin'i savunmak şu açıdan zor. Revizyonizm on yıllarca Çin düşmanlığı aşıladı. Onun için Çin yükünden kurtulmak arkadaşların kolayına geliyor. Bunların hepsi cereyan göğüsleme ile ilgili. Kendi tutumumu açıklayayım: Ben Çin'de işçiler, emekçiler mücadeleye atılırsa, buna sevinirim ve onları desteklerim. Ama kapitalizmi isteyen sağ hareketlerin yanında değilim.

Tienanmen'de herkes vardı. Sağ vardı, Avrupa'ya bakanlar vardı kısmen işçiler de vardı. Paris Komünü'nde de her şey vardı. Çin'deki halk hareketi, 'kahrolsun yolsuzluk' sloganını bir numaralı slogan kabul ettiği ve sınıflaşma eğilimlerine karşı çıktığı için olumlu karşıladık. Ama hareketi kapitalizme doğru çekmek isteyenler de vardı, bu açık. Karmaşa var yani, bunu da görmek lazım.

Husak ile Çavuşesku Bir mi?

"Bürokratik diktalar arasında saf tutmayalım" dedi Hakan arkadaş. Son derece yanlış. Bütün sosyalizm deneylerine bürokratizm kılıfı geçirdi. Hepsini çöpe attı. Ben Lenin, Mao ve daha aşınmış olmasına rağmen Stalin ile diğerlerini aynı kefeye atar mıyım? Bu kadar basit mi olay? Bu tutum bizi en bilinçsiz insanla birleştirebilir, ama o bilinçsiz insanı geliştiremezsiniz ki. Ve bu tutumdan devrim çıkmaz.

Çavuşesku ile Jivkov'u aynı kefeye atar mıyım? Bu kadar ucuzluk olur mu? Jivkov kendi halkına karşı SB'nin emrindeydi. Husak kendi halkına karşı tankları çağırıyor, 68 Prag'ında. Çavuşesku ise, başka ülkeye giren tanklara karşı çıkıyor.

Bakın 1968'de Kremlin yöneticileri, Çekoslavak yöneticilerini, Dubçekleri bir uçağa bindirdi, Moskova'ya getirdi. "İmzalayın bu kağıdı" dedi. "Sovyet ordusunu çağırıyoruz" yazılıydı kağıtta. Biri hariç hepsi imzaladı. Korkudan tabii. Bir tek Kriegel imzalamadı. Bu Kriegel'in karısı geçen gün "Romanya'da Çavuşesku'ya karşı ABD-SB darbesi yapıldı" diye demeç verdi.

Çavuşesku Çekoslavakya ve Afganistan'ın işgaline karşı çıkmıştı. Susabilirdi. Niye susmadı? Bireysel çıkarını düşünüp susabilirdi. Kendi ülkesine de girmiyordu Sovyetler. Şimdi bu adamları aynı kefeye koyabilir misiniz? Bu kadar ucuz analiz olur mu?

Irak konsolosunun davetinde, Bulgaristan konsolosluğu görevlileriyle konuşuyorum. "9 milyar dış borcumuz var, ne yapacağız?" diyorlar. Çavuşesku 25 milyar dış borcu temizledi, tertemiz bir Romanya bıraktı. Çavuşesku kendi halkının kemerlerini sıkmayı göze alarak bu borcu niçin temizledi? Eğer bu adamın koltuğundan başka düşündüğü bir davası yoksa, dış borçla da idare ederdi. Et yedirme, ısıtma, enerji kısıntısı yap, bu adam deli mi? Kendini tehlikeye atan işleri yapıyor. Hangi çıkarcı bunu yapar? Neden? Çünkü konjonktürü görmüş. Yaklaşan Batı tehdidini görmüş. Kendi yaptığı işin altında kaldı. ABD veya SB'nin bir uzantısı olarak, Romanya'da iktidarını sürdürebilirdi. İsviçre bankalarına milyarları da yığardı o zaman. Bunları görmeden analiz yapamayız.

Bakın, burada yüz kişi var. Kaç kişi ölümün karşısında Çavuşesku gibi tutum alacak? Kaç kişi "Benim psikolojik bunalımım yok, ben akıllıyım, bilerek ölüme gidiyorum" diyebilecek? Kaç kişi "Ben işçi sınıfına güveniyorum, siz faşistsiniz, darbe

yaptınız'' diyebilecek ölümün karşısında? Ben çok insan gördüm, çeşitli olaylarda. Bunlar önemli şeylerdir, beni etkileyen olaylardır.

Oprealar Her Devrimin Sorunu

Hakan'ın teorisi bir çırpıda komünizme atlamaya çalışan Troçkist teoridir. Bir hamlede komünizme atlanamayacağı için de evrimcidir ve zorlamaya karşıdır. Buradan şuraya gelinir: Ekim Devrimi lüzumsuz yapıldı. Nitekim Sovyet reformcuları bunu savunuyorlar.

Arkadaşlar bizim, Türkiye emekçileri olarak yapacağımız sosyalizmi de iyi bilelim. Bizim yapacağımız sosyalizm bunlarınki kadar kötü olmayacak. Allahtan onlar var arkamızda. Fakat başka bir düzeyde bizim de sürüyle hatalarımız olacak. Oprealar her toplumda var. Devrim gerçekleşince, bütün hepsi doluşacaklar. Bir çok görevi bunlar işgal edecekler. Kendi içimizden de böyle adamlar çıkacak. O kadar basit ve kolay görmeyelim bu işleri. Yalnız kadro sorunu değil, devrimlerin kaderini o ülkenin insan malzemesi belirler, toplumun siyasal, ekonomik ve kültürel kazanımları belirler, uluslararası dalgalanmalar belirler.

Günün Sorunu

Faik Bulut arkadaşın dikkat etmediği önemli bir mesele var. Romanya sosyalizmini tahlil etmek: Bunlar bizim görevimiz ve geçmişte bunları yaptık. Bundan sonra da yaparız. Ama an'lar vardır arkadaşlar sıcak an'lar. Savaşın sıcak anında neyin propagandasını yapacağın önemli. CIA, Reuter Ajansı, Asociated Press birden Çavuşesku'yu bombardımana başlıyor. Onlar, Romanya'da sınıflaşmaya karşı mı? İsviçre bankalarına para kaçırmaya karşılar mı? Yönetici sınıfın zevkine, sefahatına, lüksüne karşılar mı? Hayır, tersine kendi ülkelerinde holdingleri tröstleri savunuyorlar. Ve bunlar birden eşitlikçi, özgürlükçü kesiliyorlar, vuruyorlar Çavuşesku'ya. Papağan gibi onları tekrar edecek miyiz o kritik anda.

Gelin hadi yarın Kim İl Sung, Castro ve Ramiz Alia'nın diktatörlüklerini anlatmaya başlayalım! Teklif ediyorum, sosyalizm taraftarı arkadaşlara Ahmet Aka dahil olmak üzere. Onlar devrildikten sonra arkalarından konuşmak yerine gelin bugün başlayalım. Bu, cinayet olur arkadaşlar. Ben size nice malzeme bulayım Arnavutluk'ta ne zorbalıklar işlendiğine dair. Gelin Castro'nun rezaletlerini, kardeşlerini, bilmem nelerini, hepsini yazalım. Ama bugün Castro'nun alternatifi bir işçi devrimi değil ki. Bugün Castro'nun alternatifi Amerikan kontraları.

Bugün eksik, lekeleri görmekte değil. Burada lekeleri göremeyen bir adam yok. Bu lekeleri araştırıp, nedenlerini tahlile 20 yılını vermiş insanlar oturuyor bu salonda. Bugün bizim eksiğimiz, ABD-SB işbirliğinin dünyaya getirdiği yeni durumu analiz etmede.

Çavuşesku diktatör değildir demiyorum. Tabii diktatör. Lenin demişti ki: "Siz diktatör olacağınıza, ben olurum daha iyi". Artık mesele Çavuşesku'nun diktatörlüğü değil. Artık Çavuşesku'yu savunmanın pratik bir anlamı da yok. Ama ben şunu önereceğim: Biz şu günden itibaren Arnavutluk, Kore, Küba ve Nikaragua ile dayanışmanın gereğini yapalım.

Bazı arkadaşlar görmeyebilir ama Çavuşesku'yu kurşuna dizdiren emperyalist ittifak, Türkiye halkının da üzerine üzerine geliyor. Bunu görmemiz lazım.

TBKP de resmen ABD-SB işbirliğinin Türkiye sosyalizmine düşen gölgesi rolünü benimsiyor.

Çavuşesku ve Halk

Çavuşesku halkına dayanmıyordu yargısı, biraz doğru biraz yanlış. Çavuşesku biraz dayanıyordu biraz dayanmıyordu. Arkadaşlar niçin dayanmadığını anlattılar. Katılıyorum. Ama dayandığını gösteren emareler de var. Doğu Avrupa'da iki süper devletin komplosuna ve orduya karşı çatır çatır savaşan ikinci bir yönetim çıkmadı. Adamın ordusu komple karşısındaydı ve ona karşı savaştı. Beş gün diye küçümseniyor. Bu gibi savaşlar beş günden fazla sürmez. Hem de Çavuşesku kurşuna dizildikten sonra devam etti. Liderleri gitmiş, umutları gitmiş, insanlar hâlâ dövüşüyorlar. Demek ki, bir kuvvetleri var. Bağlı olan insanlar var. Bunu polis diye açıklayamazsınız. Hangi polis dövüşür? Bir ideali olmayan adam ölüme gider mi? Ölümüne dövüşüyor. Menfaatçi insanlar, yemlenen insanlar niye ölsün? Hepsi Oprea gibi yapardı, değil mi?

Çavuşesku'nun dayanağı olmasaydı, iki süper devlete kafa tutabilir miydi? Romanya küçük bir ülke olmanın cezasını çekti. İki süper devlete karşı koymak kolay mı? İsviçre Bankasında 1 milyar dolar vardı, şimdi yalanlanıyor. Ama bitti! Hesaplaşma anında bu yalanlar, çok etkili oldu.

Çavuşesku mitingle devrilmeyen tek adam. Husak mitingle devrildi. Çünkü uşaktı. Ahmet Aka arkadaş, Husak ile Çavuşesku arasında basit bir fark var dedi. Basit olur mu hiç? İki süper devlete kafa tutmak ile, Sovyet ordusunu kendi halkını ezsin diye davet etmek arasındaki fark basit olabilir mi?

Baş Çelişme

Sosyalizm meselesine gelelim. Hiç bulandırmayalım. Diyorum ki, dünyada baş çelişme, emperyalizm ile ezilen milletler arasındadır. "Sosyalizm propagandasından vazgeçilir mi" deniyor. Onu konuşmuyoruz, baş çelişme hangisi onu konuşuyoruz.

"Baş çelişme sosyalizm-kapitalizm arasındadır" diyen revizyonizm bakın ne hale geldi. Kapitalist oldular. İşçi sınıfını, sosyalizmi daha çok vurgulamakla daha devrimci olamıyor insan.

Şu tarihi tecrübeyi hatırlayalım: 1960'larda bu tavrı alanlar, kapitalizme katıldı. Demek ki bugün sınıf mücadelesini yürütebilmek, emperyalizm ile ezilen millet çelişmesinin altını çizmekten geçiyor. Kolaycılıktan geçmiyor. Bu sınıf mücadelesinin ihmali anlamına gelmez. Sınıf mücadelesi bu baş çelişmeyi görerek yürütülür. Türkiye'de Sosyalist Parti ne yapıyor? Sınıf mücadelesi yapıyor. Emperyalist hayallere karşı mücadele etmiyor ki. Fakat dünyadaki baş çelişme perspektifinden kopmadan yapıyor bu sınıf mücadelesini. Son dönemde neredeyse yalnız SP, kapitalizmi eleştiriyor. Bunu, emperyalizm ile ezilen milletler arasındaki baş çelişmeyi gördüğü için yapabiliyor.

Bizim geçmişteki hatamız, ezen-ezilen millet çelişmesini görmemiz değildi. Faik arkadaş geçmiş hatalara gönderme yaptı. Bakın TİKP'ye iki türlü özeleştiri önerildi. Bazıları SB'ye ve revizyonizme karşı çıkışımızın özeleştirisini yapalım dediler. Halil Berktay bunu söyledi. Solun çoğunluğu bunu söyledi. TİKP'nin doğru yaptığı şeylerden vazgeçmesini istiyorlardı. Bizim ezen-ezilen millet çelişmesine sarılışımız, hata değil, en sağlam tarafımız.

Mao, tutarlı enternasyonalistir. 'Maocular milliyetçidir' dediler ama, çağımızda enternasyonalizm ancak her ülkede emperyalizme karşı mücadele tavrıyla uygulanabilir. Ülkeler, dünyadan soyutlanamaz. Bu, Marks zamanında olabilirdi. Çünkü kapitalizm ulusal çaptaydı. Ama Lenin çağı ile birlikte, dünyada emperyalizm ve emperyalizme karşı cephe doğdu. Bütün devrimciler o zamandan beri böyle bakıyorlar dünyaya. Bu

tavır sınıf mücadelesini ihmal etmek anlamına gelmiyor.

Bakın Bulgar işçisi grev yapıyor. Türklere hak verilmesin diye. Bu eylemi yapan Bulgar işçisi desteklenebilir mi? "Sınıfsal mücadelenin önüne emperyalizme karşı mücadeleyi koymayalım" gibi fikirler çok hatalı, katılmıyorum. Buradan devrim çıkmaz.

Örneğin Panama. Biz Noriega'yı savunmuyoruz ki. ABD korsan gibi ülkeye giriyor, adamı alıp gidiyor. Dünyanın neresinde görülmüş, böyle haydutluk? Bakın, Türkiye'de de ne oluyor? ABD Elçisi, insan hakları toplantısına çağrılıyor. 12 Eylül'de Türkiye'de darbeyi yaptıran, işkencecileri eğiten ABD'nin Elçisi insan hakları şampiyonu. TBKP yapıyor bunu.

"Sosyalizm yıkılıyor, niye SP'yi kuruyorsunuz?" sorusu bence önemli. Biz öncünün içinden bakıyoruz olaya. Tabandan, kitlelerin içinden baktığınız zaman, "yıkılan" bir sosyalizm var arkadaşlar. Bu soru ile çok karşılaşacağız. Onun için ciddiye almak gerekir bu soruyu. Bu yüzden kazanımları vurgulamalıyız.

Doğrudur. "Bir kazma da bizden" dedik. Fakat şimdi bu "bir tank da bizden" oldu. Yani Romanya ile diğer olayları ayırmak lazım. Aralarında fark var. Çok açık gözüktü o fark. Geçmişlerinden gelen bir fark vardı. Yıkılmaları da aynı olmadı değil mi? Dikkat edin diğer taraflarda eski hakim sınıflar yeni duruma hemen uydular. Romanya'da ise sosyalizmden kalan her şey tuzbuz ediliyor. Bunun için en sağa savrulacak olan ülke Romanya olacak.

Dört Politika Öneriyorum:

1. Revizyonizmin merkezinde Gorbaçov'un piyasacılığı vardır. Revizyonizme karşı mücadele Gorbaçov çizgisine karşı mücadeledir.

2. İki süper devletin işbirliği dünya ve ezilen halklar için bir tehdittir. Buna karşı mücadele esastır. ABD baş hedeftir. SB, ABD'ye teslim olduğu için hedef alınmalıdır.

3. Kuzey Kore, Arnavutluk, Küba, Nikaragua gibi ülkelere ve bütün ezilen ülkelere yönelik emperyalist müdahalelere karşıyız. Bu ülkelerle dayanışma içinde olmalıyız.

4. Bugün sorun kapitalizmi eleştirmek ve kapitalizme alternatif bir sosyalizmin propagandasını yapmaktır.

FERİT İLSEVER

Dünyada baş çelişme hâlâ emperyalizm ve ezilen uluslar arasındadır. Dünyanın geleceğini yüzyılın başından beri bu çelişme belirledi, belirlemeye devam ediyor. Son Malta zirvesi bu gerçeği bir daha kanıtladı. Tartıştığımız Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği olayı da bu gerçeği kanıtlıyor. Yakın zamana kadar dünya hegemonyası mücadelesinde ABD ile yarışan SB, son on yılda büyük çöküntüye uğradı. Bu çöküntüyü analiz ettiğimizde, bütün sistemin depreme uğradığını görüyoruz. Sistem, yani merkezinde SB'nin bulunduğu bir zincir. Ve ezen-ezilen ayrımı, SB ile Doğu Avrupa arasında böyle bir ilişki olduğu kanıtlandı. Comecon vs. gibi kuruluşlarla oluşturulmuş, askeri paktlarla güçlendirilmiş bir zincir. Sistem bir ya da birkaç yerinden patlayınca, bütünüyle çökmeye başladı. Bu çözülme yine zincirin en zayıf halkasından başladı. Afganistan işgali dönüm noktası oldu. Polonya'ya müdahale ile kriz derinleşti. Ardından sırayla Macaristan, Doğu Avrupa, Çekoslovakya vs. Sovyet hegemonyasını yıkma kararı bile, emperyalizmin bu zincir teorisini doğrulayacak biçimde uygulanıyor. Doğu Avrupa'da bazı ülkelere Perestroyka zorla ihraç edildi. Romanya gibi, biraz Bulgaristan biraz da Doğu Almanya gibi Kaba bir deyişle, SB, hegemonyasını yıkarken bile hegemonyacı. Dola-

yısıyla, Doğu Avrupa'nın Sovyet hegemonyasından ne kadar kurtulduğu da bir tartışma konusu...

Emperyalist sistem içinde benzer gözlemler yapıyoruz. Burada da tayin edici çelişme, ezen-ezilen çelişmesi. '80'ler dünyasında ortaya çıkmaya başlayan yeni tablo da, büyük ölçüde emperyalizm-ezilen ülkeler çelişmesinin ışığında oluşuyor. Geçenlerde ABD dış politika uzmanlarından Brzezinsky, *Newsweek* dergisine verdiği demeçte, ABD'nin 1940'lardaki gibi, "Tek global güç" olduğunu söyledi. Ve önümüzdeki dönemde bu durumun devam edeceğini. Bu sözlerdeki hayal payını bir yana bırakırsak bile, ABD'nin bugün ve yakın gelecekte dünyadaki bütün gelişmeleri etkilemeye devam edeceği ortada. Dün olduğu gibi bugün de, proletarya, dünya halkları ve ezilen ülkeler emperyalizm faktörünü hesaba katmadan mücadelelerinde başarıya ulaşamazlar.

Ender dünyanın durumunu güzel anlattı. Emperyalizmin önümüzdeki dönem projelerini, bunların dünya halkları için yarattığı tehlikeyi vs. konuşmasında belirtti. Fakat yine de bu projelerin, Doğu Avrupa ve dünyanın diğer yöreleri üzerindeki etkisi, yaratacağı sonuçlar, emperyalizmin buraları yönlendirme yeteneği ve buralardaki hareketlerin ne derece etkileneceği vs. açılarından eksikti. Günümüzde çeşitli ülkelerdeki politik güçleri, hatta halk hareketlerini emperyalizme karşı tutumuna bakmadan değerlendirmek mümkün değil. Ender'in tahlilinde bir yandan emperyalizm gerçeği, bir yandan da ona karşı tutumu açısından sorgulanmayan halk hareketi var. Bu ikisi arasında bir kopukluk oluyor. Dolayısıyla, Doğu Avrupa'daki halk hareketlerinin dünya konjonktüründeki rolü, Batı kapitalizmini hedef alma gereği vs. yerine oturmuyor.

Doğu Avrupa ve SB'deki gelişmeleri, bugünkü dünya durumu ve ABD-SB ittifakı ışığında değerlendirmek önemlidir. Bunun yanısıra, daha uzun vadeli bir değerlendirme de yapılması gerekiyor. Önümüzde çok kutuplu bir dünya olduğunu belirliyoruz. Bu dünya tablosunda, diyelim ki, bir 20-30 yıl içinde SB ve Doğu Avrupa'da ne gibi gelişmeler yaşanabilir? SB: Bir süper devletten, orta büyüklükte bir devlete doğru. Şimdiye kadar yaptığımız tanım bu. Kapitalizme entegre oluyor. Bu gelişmeyle birlikte, Urallardan Atlantik'e kadar bir büyük Avrupa projesi... Tartışılıp duruyor. Ama mümkün mü? 15-20 yıl içinde, Urallardan Atlantik'e bir Avrupa birliğinin gerçekleşeceğine inanmıyorum. İleride ne görürüz bilemem, ama bunun gerçekleşmesi en zor olasılık olduğu kanısındayım.

Onun yerine bir Sovyet ve Doğu Avrupa devrimi daha güçlü olasılıktır. Buralarda halklar çeşitli deneyleri yaşayacak. Kapitalizmin teknoloji transferi, sermaye ihracı, borçlar, krediler... Ayrıca, Batı Avrupa normları... Hiçbir ülke iktidarsız kalamayacağına göre, buralarda da iktidarlar olacak, bugünkü dünyanın güçler dengesinden çıkan. Daha doğrusu kabuklar. Ama orta ve uzun vadeli bakıyorsak, Urallardan Doğu Avrupa'ya kadar bir devrimin başladığı kanısındayım. Üç nedenden dolayı: Birincisi, bu halkların on yıllar boyunca sosyalizmle elde ettikleri ve vazgeçemeyecekleri kazanımları var. Bu ülkelerdeki ekonomik yapıyı, bir çırpıda serbest piyasa kurallarına göre yeniden düzenlemek mümkün değil. İkincisi, SB ve Doğu Avrupa'da çok derinden gelen, inisiyatif, yaratıcılık, katılımcılık gibi bütün olumlu özelliklere sahip işçi hareketi var. Bu daha da güçlenecek. Üçüncüsü, Batı Avrupa, kapitalizmin çözüm bekleyen bütün çelişmelerini bağrında taşıyor ve iyice yaşlanıyor. Berlin Duvarı yıkıldığında, bütün Batı sözcülerinin "istikrar" ve "ihtiyat" çağrılarını hatırlayın. Çünkü, duvar biraz da bunların kafasına yıkıldı. Berlin duvarı yıkıldı ama, Batı Avrupa Doğu Avrupa'ya karşı duvarları yükseltti. Olayın bu kadar hızlı gelişmesinden ürküyorlar. Atlantik'ten Ural-

lara kadar birleşik Avrupa düşleyenler bunu düşünmeli. AT ülkeleri 1992'ye kadar duvarları kaldıracaklardı. Son gelişmeler bu kararlarını da etkileyecek. İki Almanya birleşirse, ortaya çıkacak güçlü Almanya ile aralarındaki duvarları yine kaldıracaklar mı? Yoksa, Urallara kadar Avrupa'nın doğusu üstlerine yıkılırken, bu olay tam entegrasyonu hızlandıracak mı? Batı'dan Doğu'ya kapitalizm ihracı oluyor ve olacak da, Doğu'dan Batı'ya devrim etkenleri ihraç edilmeyecek mi?

Bir konu da, Doğu Avrupa'nın kime ihale edileceği. SB Malta'da Doğu Avrupa'ya eskisi gibi müdahale etmeyeceğini, edemeyeceğini açıkladı. Sanılmasin ki, kapitalistler Doğu Avrupa'nın üzerine atlamak için yarış ediyorlar. ABD, ihaleyi Avrupa'nın üzerine yıkmaya çalışıyor. Yukarıda belirttiğim güçlükleri herhalde o da analiz ediyor. Daha güçlü bir Avrupa olması için değil, tersine Avrupa birliğini güçleştirmesi için. Tabii Batı Avrupa da durumun farkında.

Şimdi Doğu Avrupa'da hızlı bir kapitalizme (özel sektörcü kapitalizm) savruluş yaşandığı açık. Ama aynı zamanda SB'de ve Doğu Avrupa'da işçi sınıfı devriminin de kapısının açıldığı kanısındayım. Ve Ender'in çizdiği dünya tablosu içine, Kuzey-Güney diye ayırdığı tablo içine, Kuzey Yarımküre'deki bir işçi devriminin bıçak gibi saplanacağı kanısındayım. Ender'in tablosu günümüzün dünyasını anlatması bakımından gerçekçidir. Hâlâ devrimin temel kuvvetleri Güney Yarımküre'de. Ve böyle olmaya devam edecek. Ama önümüzdeki yıllarda Kuzey Yarımküre'de de bir cephe açılacak ve SB'nin, Doğu Avrupa'nın proletaryası güneyin halklarının mücadelesine destek verecek.

Bugünkü dünyanın gerçekliği burada da belirtildiği gibi, ezen milletler-ezilen milletler. Ya da kuzeyin patron milletleri ile, güneyin proleter milletleri... Bunu bugün için kabul ediyorum. Özellikle Batı için... Ama yakın gelecekte? Özellikle SB ve Doğu Avrupa için? Bu konuda kuşkuluyum. Bu açıdan burada yapılan konuşmalardan, dünyanın geleceğine bakış bakımından ayrılıyorum.

Hem burada belirttiğim SB'deki ve Doğu Avrupa'daki gelişmelerin öynü, hem de ezilen ülkelerin bağımsızlık mücadelelerinin bir kabarma içine girmesi bakımından, dünyanın geleceğinden umutluyum. Yaşadığımız durum, üzerimize gelen tehlike vs... Bunların hepsi doğru. Fakat insanlığın devrimci ve barışsever güçleri bu saldırıları da altedecek.

Malta anlaşması soluksuzdur. Brezezinski demecinde, Bush'la Gorbaçov'un, dünyadaki hızlı gelişmelerin gerisinde kalma korkusuyla bir araya geldiklerini söyledi. Hep aynı korku: Bu hızlı gelişmeler istikrarsızlığa yol açar mı? Bu gelişmeleri denetim altında tutma ihtiyacı! Bu sözler ABD ve SB'nin, dünyayı yeniden düzene sokma ihtiyacını açıkladığı gibi, ipin ucunun kaçmakta olduğu korkusunu da vurguluyor.

Arkasından, "SB iflas ediyor" diyor. Bu da gerçek. Malta buluşması, öyle iki eşit denk kuvvetin buluşması değil. SB burada geri adım attı. Bir geri mevzide tutunma çabası... Doğu Avrupa için Sinatra Doktrini: "Herkes kendi yolunu çizebilir". SB için ise, birlik bütünlük! Dünya çapında varolan devrimci kuvvetlerin de ezilmesi. Buralarda anlaştılar. SB'ne bağlı milliyetlerin ayrılma isteğine karşı şiddet uygulanacak. ABD de buna ses çıkartmayacak. Pek yakında SB Azerbaycan'da şiddet uygulayacak. Bunun işaretleri var. Bu gelişmeler Perestroyka'nın sonu olur mu? Dolayısıyla bu ittifak ne kadar sürer? Aslında Malta anlaşması bir ittifak olmasının yanısıra, SB'nin teslimiyetidir de. Teslim olmasa dünya halkları için daha iyiydi. Ama teslimiyet Gorbaçov çizgisinin sonunu da hızlandırabilir.

Malta, ABD açısından da soluksuzdur. ABD'nin 1940'lardaki gibi dünyanın tek global gücü olduğu bir hayaldir. Şu Panama'da çektiği sıkıntıya bakın. Bir Arnavutluk serüveni mi? Bir Küba ya da Nikaragua serüveni mi? Vietnam'dan hiç ders almadıysa, buyursun yeniden denesin...

Revizyonizmin merkezinde Gorbaçov var. Yalnız bu çizginin gücünü ve geleceğini de iyi tahlil edelim. Bakın bu çizginin bizdeki izleyicilerine... Brejnev revizyonizmi derken, az çok bir kişilik tarif edebiliyorduk. Bugünküler çok hızlı bir şekilde Batı kapitalizminin yörüngesine girdiler. O zaman şu soru da gündeme geliyor: Sosyal demokrasi varken, bunlara ne gerek var? Belki de bir süre sonra bu revizyonizmi tartışmayacağız bile. En azından ülkemizde. Bütün malzemelerini kapitalizmden,sosyal demokrasiden alıyorlar. Yani sosyal demokrasinin bunlara göre bir konum üstünlüğü var. Gorbaçov çizgisinin bağımsız bir kimliği ve geleceği yok.

yaba Öykü

KÜLTÜR-EDEBİYAT DERGİSİ

OCAK-ŞUBAT 1990 (58) SAYISI ÇIKTI 1000. TL.

☐ DİLİNİ KONUŞANLAR ☐ HASAN HÜSEYİN'Lİ GÜNLER ☐ ŞİİR NEDİR? ☐ KARLI DAĞDA BİR LEKE ☐ DURAK ☐ KIRMIZI KARANFİL ☐ AĞRILI BİR GÜN ☐ ÇARESİZLİĞE ÇAĞRI ☐ MERHABA ☐ KİTAP FUARI İZLENİMLERİ ☐ ANADOLU DERGİCİLİĞİ VE YEREL BASIN ☐ KİTAP ☐ Dünya Öykücülerinden Portreler: İVO ANDRİÇ

Yazılarıyla, **Vecihi Timuroğlu • M.İsa Karaca • A.Kadir Bilgin • Hasan Mercan • İsmet Arslan • Selim Sabit Pülten • Gülgün G.Angümüş • Çetin Boğa • A.İhsan Beyhan**

Şiirleriyle, **Hasan Hüseyin • Enver Bulut • Şaban Demir • Mehmet Ercan • Ömer Aytekin • Mehmet Tayak • Işılay Özyürek • Halim Şafak • Şahinkaya Dil • Uğur Kaynar • Yunus Yaşar • Ahmet Turan Kul**

Öyküleriyle, **İvo Andriç • Özer Eltugay • Zeki Oğuz • Erhan Tığlı • Hasan Eren • Aydın Doğan • Yaşar Günenç**

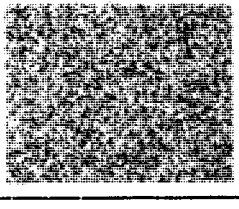

ABONE OLDUNUZ MU?

Abone: 6 sayı, 5000 TL., 12 sayı 10.000 Tl. Yurtdışı: 12 sayı, 20 Dolar (veya karşılığı para) **Yurtdışı havaleler için:** Aydın Doğan adına, T.İş Bankası Aydınlıkevler Şb. C.hesap no: 9121 **Posta çeki no:** (Yaba) 83852 (yeni abonelerin durumu bir mektupla bildirmeleri yeterlidir)
YAZIŞMA ADRESİ: P.K. 404 Ulus 06043-ANKARA
Tel: 316 64 00 - 347 62 66

İlhan Kırıt

1953 Taşkent-Konya doğumlu. İlk ve orta okulu tamamladıktan sonra Akşehir Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Üç yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. Daha sonra 1978 yılında Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Matematik bölümünü bitirdi. 1970 sonrası gençlik mücadelelerine katıldı. 1980 yılında TİKP Birinci kongresinde Merkez Komitesi yedek üyeliğine seçildi ve Konya İl Başkanlığı yaptı. 1984 yılında çıkan Saçak dergisinin çıkarılmasına katıldı ve Yazışleri Müdürlüğünde bulundu. Saçak dergisinde yazıları yayımlandı.Şu anda SP MKK üyeliği ve Sistem Yayıncılık Tic. ve San. A.Ş. de Genel Müdürlüğü görevini yapan İlhan Kırıt, evli ve bir çocuğu var.

Cemal Süreya'yı Uğurlarken

Saçak'ta, Cemal Süreya'nın her ay düzenli hazırladığı "3 Soru" başlıklı bir köşesi vardı. Bu köşenin yayınına son verirken (*2000'e Doğru*'nun çalışmalarının başladığı, haftalık dergi temposuna girildiği bir ortamda) "3 Soru"yu kendisine yöneltmişti. "Zaman içerisinde en çok ne tür ve hangi yapıtlardan beslendim" sorusuna "Çok roman okudum. Ama, nicedir anı ve hayat öyküsü kitaplar, araştırmalar, deneme, tarih kitapları bir başka çekici geliyor bana" diye yanıtlamıştı.

Bu açıklamalar Cemal Süreya'nın zihninin 1980 sonrası ve *Saçak* Yazı Kurulu döneminde daha çok nelerle meşgul olduğunu kendi dilinden anlatıyor, YK toplantıları en az 10-12 saat süren ve yoğun tartışmalarla geçiyordu. Tartışma konuları ise dönemin ideolojik ve siyasi konularını kapsıyordu. 1980'lerde kapitalizm bir sistem olarak, aynı zamanda ideolojik olarak taarruza geçmişti. Kapitalizmin dünya çapındaki atılımı kendisini, Türkiye'de 12 Eylül askeri rejim koşullarında hissettirdi. 80'lerin liberal rüzgarı aydınlarımızı da önemli ölçüde etkilemişti. *Saçak*, bu rüzgara karşı mücadelenin mevzilerinden biri olmuştu. Cemal Süreya gerek Sanat ve Edebiyat Yönetmeni gerekse Yazı Kurulu görevini bilinçli olarak tercih etmişti.

Cemal Süreya, bir yazar olarak da yazılarında dönemin ideolojik sorunları üzerinde durdu. *Saçak*'ın 27. sayısında yazdığı "Sartre ve Aydınlar" makalesinin kendisi için özel bir anlamı vardı. Aydınların içinde bulunduğu durumu eleştiriyordu, ama örselemeden. Sartre'den hareketle bir aydın tanımına ulaşmaya çalışıyordu. Engin ufuklar açmak için (Nisan 1986, s. 56). Aydın tutarlılığı üzerinde durarak aydınlarımızın iki yönünü inceleyen "Cihannuma" yazısını yazdı (*Saçak*, Sayı: 24 Ocak 1986 s. 47). Aynı zamanda yakın tarih tartışmalarına katılarak "Fikret Akif" değerlendirmesini yaptı (Sayı: 26 Mart, 1986 s. 71). Devlet ve sanatçı ilişkisine de sağlıklı yaklaşıyordu. "Devlet yardımı hız keser ve saptırıcıdır. Karşılıksız burs azdır, yapılması gereken mesleki örgütlenmeye gitmektir" diye tanımlıyordu.

Toplantılarda zamanın nasıl akıp gittiğini hiçbirimiz farkedemezdik. İdeolojik ve siyasi konularda her zaman söyleyeceği bir fikri olurdu. Fikirlerini söylerken, eleştirirken kim-

senin örselenmemesine özen gösterirdi. Anlatıma zenginlik kazandıracak düzeltmeler yapar, bazı kelimelerin yazısında yanlış kullanıldığı uyarılarında bulunurdu. Zaman zaman bir kelime üzerinde uzun süre tartışılırdı. Cemal Süreya kelimelerin kökenlerini açıklamada bir otoriteydi.

Dergiye girecek yazılar bazen bizleri bir anıya, bir tarihi olaya, şiire; bazen de Fenerbahçe-Beşiktaş ve Galatasaray maçlarına götürdüğü çok olurdu. O sırada naklen yayın varsa, televizyon açılır, maç seyredilir ve gerilere de gidilerek kritik yapılırdı. Toplantılarda yapılan sohbetler sırasında Cemal Süreya, elinde kalemi ya çizgilerle oynar, ya da kelimelerle oynardı. Arada bir de dizeler ortaya çıkarır, göndermeler yapardı. Mart 1986, 26. sayısı için bizim evde toplandığımızda, dergiye girecek yazıları değerlendiriyorduk. Sıra Doğu Perinçek'in "Türk Anayasaları 27 Mayıs ve DP-AP Çizgisi" başlıklı yazıya gelmişti. Yazının redaksiyonu sırasında Cemal Süreya bir taraftan tartışmalara katılıyor, bir taraftan gene kalemiyle oynuyordu. Yazının bitiminde Doğu Perinçek, Süreya'nın yazdığı dizeleri hepimize okudu. Daha sonra başına koyduğu dizeler ise, o günkü okuduğumuz yazının özetiydi. Cemal Süreya şöyle diyordu:

Üç anayasa ortasında büyüdüm
Biri akasya
Biri gül
Biri zakkum

Cemal Süreya, teorik tartışmaların gri ortamında yemyeşil bir hayat ağacıydı.

KUTSAL KİTAPLARIN KAYNAKLARI/KUR'AN

Turan Dursun

Bu Dizi Üstüne

"Kutsal kitaplar"... Bunların "kaynak"-'ları...

Ne demektir "kutsal kitaplar"? "Kut", "kutsallık" ne demek? "Kitabın kutsalı" nasıl çıkmış ortaya? Kimler desteklemiş, kimler yaşatmış? "Kutsal" olan ve olmayan "kitap" ayrımının doğurduğu sonuçlar.

Nasıl "kurumlaştı" kutsallık? Kafalarda ve dillerde nasıl taht kurdu, neleri "zincirledi"? Daha güzel bir dünyanın kurulması için "kutsallık duvarı"nın aşılması neden gerekli, neden bir "olmazsa olmaz" niteliğinde?

Ve "iman" olayı...

"İmanın anayurtları"...

"İman", nasıl bir "zincir"?

Muhammed'e göre, Muhammed'in "iman"ı "nereli"?

"Tanrı"ların "efendi" olduğu dönemler? Hangi "Tanrı", hangi "Tanrı"nın kopyası? "Tanrı"lar "erkek" olunca "kadın" hangi noktada kalmıştır?

Ve de "insan"...

"İnsanın insanlaşması"nın en başta gelen "olmazsa olmazı"

Ne zaman daha rahat "insanım" denebilir?

Gözleri "göğe çevrik" insanlar nasıl insanlardır?

"Kutsal kitaplar"daki "insan" türü...

Ve nice sorular:

— En eski "kutsal kitap" hangisidir?

— "Kutsal kitap"lar birbirlerinden nasıl etkilenmişlerdir?

— "Kutsal kitap"lar, kendi dışlarından neler almışlardır?

— "Kutsal kitap"lardaki "ilkellik"ler ya da "ilkel"lerin "kutsal kitap"lara verdikleri besinler nelerdir?

"TEORİ"de yayınına başlanacak olan dizi, ömrümün önemli bir kesitini içine alan bir "ince ve uzun yol"un ürünüdür. 5 ciltlik bir kitap olarak hazırlanmıştır. Bundan sonra, parasızlıktan yayım yaşamına bir türlü sokamadığım 14 ciltlik bir ansiklopedi, dünyada İLK olan "Kur'an Ansiklopedisi"ni yazıp hazırladım. Ama "Kutsal Kitapların Kaynakları", ömrümden çok daha fazla yedi.

Yeryüzündeki "kutsal kitaplar"ı önce kendi içlerinde incelemeye çalıştım. Bulabildiğim ölçüde... Ardından bunları birbirleriyle karşılaştırdım. Hangisinde hangisinden ne ölçüde etkiler, alıntılar var; belirtmeye çabaladım. Hangisi, hangisinin kaynağı? Bu, iyice anlaşılıp ortaya çıksın diye uğraştım. Sonra bunların kaynakları üzerinde durdum. "Kutsal kitaplar" diye bilinenlerin, kendilerinden önceki yasalardan, örneğin bir Hammurabi yasalarından, ayrıca "söylence"lerden (efsanelerden), örneğin Sümer söylencelerinden ve ötekilerden neler almışlarsa araştırmam ölçüsünde belirtmeye çalıştım. Ve sonunda, gezegenimizin

en "akıllı"sı, kimilerine göre tek "akıllı"-'sı olan "insan"ın oluşturduğu kalabalıkların nelere inandırıldıkları, "Tanrı'dan gelme" diye inandırılan kitapların gerçekte neleri içerdikleri sanırım ortaya çıktı.

Niye yaptım bütün bunları?

Bence daha güzel bir dünya için birşeyleri değiştirmek gerekir. Bunun için de en başta, "tabu"lar yıkılmalı. "Akıl", tarih boyunca "iman" yüzünden tıkıldığı "hapishane"den ve "zincir"lerinden kurtulmalı. İnsanca "özgürleşmeli" insanlar. İşte bunun yolu, bence, "kutsal"ı ve "kutsal kitaplar"ı iyi tanıyıp öğrenmekten geçer.

Anlaşılır bir dil kullanmaya çabaladım. Neleri sergiledimse kaynaklarını da gösterdim.

Şimdi bunları, bu dergide yeniden ve bir dergide yer alacak biçimde sunmaya çalışacağım.

Önce: "KUR'AN'IN KAYNAKLARI"
Sonra da öbürleri gelecek.

DÜZELTME

Geçen sayımızda yayımlanan Turan Dursun'un Zaman gazetesi ile görüşmesinde iki sözcük yanlış basılmıştır. Özür diliyor düzeltiyoruz

1) Söyleşinin son sorusunda geçen "kebdirle" sözcüğü "Kebâir (büyük günahlar) ile" olacaktır.

2) Söyleşinin sondan üçüncü paragrafındaki "alayemaniyeti avalin" deyimi "ala semaniyeti a'vâlin" olacaktır.

Özelleştirme Paneli

Muhalefet KİT'lerin Yabancılara Satılmasına Karşı

Bayrak Gazetesi'nin düzenlediği "Türk Ekonomisinde Özelleştirme ve Yabancılaşma" paneli 30 Aralık 1989 günü Ankara'da yapıldı. Prof. Dr. Kamil Turan'ın yönettiği Panele konuşmacı olarak DYP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Dülger, IDP MKYK üyesi İsmail Nakilcioğlu, MÇP Genel Sekreteri Devlet Bahçeli, RP MKYK üyesi Fehim Adak ile SP Genel Sekreteri Yalçın Büyükdağlı katıldılar. ANAP, SHP ve DSP davet edilmelerine rağmen konuşmacı göndermediler. TOBB salonunda yapılan panele 700 civarında dinleyici katıldı. Canlı bir havada geçen panel oldukça renkli tartışmalara sahne oldu.

DYP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Dülger, özelleştirmeyi mülkiyetin halka yayılması olarak adlandırdıklarını ancak iktidarın bunu KİT'leri blok halinde ve özellikle yabancılara değerinin oldukça altında bir bedelle satış şeklinde uyguladığını belirtti. Bu tarz satışın amacı dış borç ödemek ve finansman açığını kapatmaktır dedi. DYP olarak bu tarz bir özelleştirmeye karşı olduklarını ifade eden Dülger, özelleştirmeye karşı olduklarını ifade eden Dülger, özelleştirmenin mülkiyeti yayma biçiminde uygulanabileceğini söyledi.

MÇP Genel Sekreteri Devlet Bahçeli KİT'leri yabancılaştırmaya karşı olduklarını, bütün özelleştirilenlerin yarın millet tarafından millileştirileceğini belirtti.

RP MKYK üyesi Fehim Adak ise çıkış yolunun ne kapitalizmde ne de sosyalizmde olduğunu, yabancı doktrinlerin terkedilmesi gerektiğini, KİT'lerin dışardan ithal edilen reçeteler nedeniyle yabancılara satıldığını, özelleştirme adı altında memleket imkanlarının dışarıya satılmasına karşı olduklarını açıkladı.

IDP MKYK üyesi İsmail Nakilcioğlu da KİT'lerin yabancılara satışına karşı çıkarak, partilerinin serbest piyasa ekonomisinden yana olduğunu ancak askeri ve teknolojik bakımdan stratejik önem taşıyan sektörlerin kamu yönetimi ve denetiminde kalması gerektiğini belirtti. Yabancılara yapılan satışın özü itibariyle politik bir tercih olduğunu açıklayarak, IDP'nin özelleştirmeye ilke olarak karşı olmadığını ancak KİT'lerin yabancılara yağmalattırılmasına izin vermeyeceklerini söyledi.

SP Genel Sekreteri Yalçın Büyükdağlı özelleştirmenin Türkiye'ye 24 OCak kararlarıyla birlikte dış finans kuruluşları tarafından "istikrar programı"nın bir parçası olarak dayatıldığını, aynı yıllarda Şili, Arjantin gibi ülkelerin de aynı dayatmayla

karşılaştıklarını ve IMF denetimindeki özelleştirme uygulamalarının bu ülkelerin ekonomilerinin küçülmesi ve fakirleşmesi ile sonuçlandığını belirtti. Özelleştirme yoluyla sermayeyi halka yaymak iddiası safsatadır diyen Büyükdağlı, 1980'den sonra Türkiye'nin iddianın tersi bir süreç yaşadığını emekçi sınıfların alım gücüne elkonulduğunu rakamlarla açıkladı. Orta sınıfların da ağır darbeler yediğini, rantiyeye büyük oranda gelir transferi gerçekleştiğini belirterek bu koşullarda KİT'lerin mülkiyetini tabana yaymak olanaksızdır dedi. Ekonominin iflasa gittiğini açıklayan Büyükdağlı, iktidarın özellikle kârlı KİT'leri yabancı sermayeye peşkeş çekerek, ekonomik çarkı bir süre daha döndürmek için kaynak bulmaya çalıştığını söyledi. İktidarın Türkiye'yi tamamen dışa bağımlı, Avrupa'nın turizm cenneti ve tahıl deposu haline getirme çizgisini benimsediğini belirterek, Sosyalist Parti olarak özelleştirmeye, özelleştirmenin bugün çıktığı biçim olan yabancılaştırmaya, kapitalizmle bütünleşmek anlamına geldiği için özelleştirmenin daha genel bir ifadesi olan ülkemizin geleceğini ipotek altına alacak AT'ye girişe de şiddetle karşıyız dedi. Biz niye Avrupa'ya katılalım. Öyle bir düzen kuralım ki Avrupa bizi örnek alsın, onlar bize katılsın diyerek konuşmasını sürdürdü. Özelleştirmenin işçi açısından aynı zamanda işsizlik anlamına geldiğini belirten Büyükdağlı, binlerce işçinin "ileri teknolojiye geçme" vb. gerçeklerle kapının önüne konulacağını, bu nedenle özelleştirmenin işçiler için hiç kabul edilemez olduğunu söyledi. Büyükdağlı kapitalist finans merkezlerinin ne pahasına olursa olsun, dış borçları ödetmek programının bir parçası olarak özelleştirmeyi dayattığını, Türkiye'nin önünde dış borçların iptali gibi radikal bir çıkış dışında yol olmadığını bunun da bir halk seferberliği ve dünyanın diğer mazlum halklarıyla birleşerek gerçekleşebileceğini açıkladı. Piyasa mekanizmalarına halk yararına müdahale, tam istihdam ve işsizlik sorununun çözülmesiyle ekonomiyi büyütecek kaynağın devreye sokulmasını gerçekleştirmenin esas olduğunu bunun zıddı olan iç pazarı dar tutarak, halkın iflahını keserek, ekmeğine el koyarak ihracatı arttırmak ve dış borçları sadıkane ödemek politikalarının terkedilmesi kritik noktadır diyen Büyükdağlı, buralarda net tutumlar almayan partilerin dönüp dolaşıp dış finans merkezlerinin esiri olacağını söyledi.

Büyük çoğunluğunu RP ve IDP'lilerin oluşturduğu izleyicilerin emperyalizme karşı olan politikaları coşkuyla alkışlamaları, Sosyalist Parti'nin anti-emperyalist ve halkçı çözümlerinin büyük ilgi ve destekle karşılanması panelin en çarpıcı özelliğiydi.

24 Ocak Paneli

24 Ocak kararlarının 10. yıldönümünü nedeniyle İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti'nin 20 Ocak 1990'da Sheraton Otelinde düzenlediği aylık panelde "24 Ocak Kararlarının Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Sonuçları" tartışıldı. Prof. Gülten Kazgan'ın yönettiği panelde açılış konuşmasını Devlet Bakanı Işın Çelebi yaptı. Daha sonra panelde 24 Ocak kararlarının hararetli savunuculuğunu yapan Merkez Bankası eski Başkanı, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Yavuz Canevi, ekonomi profesörlerinden Korkut Boratav, Melih Celasun, Asım Erdilek, Gül Turan ve DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit 24 Ocak kararlarının dünü ve bugününü tartıştılar.

Işın Çelebi yaptığı açış konuşmasında, Türkiye'nin saatlerinin dünyanın saatlerine göre ayarlandığı ve 24 Ocak kararlarının 1990'ların temel fonksiyonları haline gelmekte olduğunu ileri sürdü. 24

Ocak kararları, ekonomik bilincin toplumda yerleşmesine ve Türkiye'nin kendini yeniden tanımlamasına neden olmuştur diyen Çelebi, bu kararların temelinde rekabete dayalı bir açık ekonomi anlayışının yatmakta olduğundan bahsetti.

24 Ocak kararlarının toplumda Friedmancı olarak algılandığını belirten Melih Celasun, "Türkiye çökmesin diye NATO büyük kaynak aktardı. Askeri rejim de 24 Ocak'ı kararlılıkla sürdürdü ve büyük işçi örgütlülüğünü kırdı" diyerek 12 Eylül'ün işlevini bir ölçüde ortaya koydu. Gül Turan ise, 24 Ocak'ın bir olgu olduğunu, bu konunun 33 yıl önce 1957'de DP döneminde de karar haline getirildiği ve bu kararların '80'lerde uygulanmaya konulduğunu söyledi. Asım Erdilek ise 24 Ocak kararlarının devlet desteğiyle köşeyi dönmek ve vurgunculuk olarak uygulandığını, on yıl geçtikten sonra yine aynı noktaya gelindiğini, yine yüksek enflasyon ve düşük büyüme hızına varıldığını söyleyerek, 24 Ocak kararlarıyla demokrasi üstüne bir gölgenin düştüğünü belirtti. Tabii bu arada 24 Ocak kararlarının işadamlarına rahat nefes aldırdığını söylemeyi de unutmadı.

Panelde 24 Ocak kararlarına en radikal eleştiriyi Korkut Boratov yaptı. Boratav, "24 Ocak bitti! Türkiye iktisat modeli bakımından da bitti. Bu bir el-fatiha toplantısıdır. Bu kararlar iktidarın değil, geniş halk kesimlerinin iradesiyle son bulmuştur" dedi.

1989 yılı gelir dağılımında emek lehine bir gelişme olduğunu tahlil ederek ve Türkiye'deki ekonomik ve siyasi gelişmeleri örnekler vererek anlatan Boratav, bu on yılın kayıp bir on yıl olduğunu, Türkiye'nin borçlarının ikiye katlandığını anlattı. "Karar alma odakları Ankara'dan Washington'a mı kayıyor?" diye sormadan da edemedi.

DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit ise, Türkiye'de enflasyon hızının hâlâ yüzde 70 dolayında olduğunu büyüme hızının sıfıra doğru indiğini, sanayileşmenin durduğunu, tarım ve sanayide üretimin düştüğünü, dış satımın ise gerileme gösterdiğini söyledi. Çözüm olarak da bir erken genel seçime gidilmesini önerdi.

İsmet Arslan

Yaygın Eğitim Şurası

Geçen ayın üzerinde durulması gereken konularından biri, Ankara'da Millî Eğitim Bakanı Avni Akyol'un başkanlığında toplanan 13. Millî Eğitim Şûrası'dır. Şûra'nın gündemi tek maddelikti: Yaygın Eğitim.

Daha önce, İzmir'de toplanacağı ilan edilmişken, masrafları azaltmak için Ankara'ya alınan, buna rağmen oldukça masraflı olduğu görülen Şûra'ya 749 kişi çağrıldığı açıklandı. Bunların çoğunluğunu Millî Eğitim Bakanlığı'nın merkez ve taşra örgütünden yöneticiler ve bunların çevresinden bir kısım öğretmenler, yılın öğretmenleri, üniversitelerden, diğer bakanlıklardan çağrılanlar oluşturuyordu.

Yaygın eğitim kavramı, okul dışında kalan ve "beşikten mezara kadar" olan bütün eğitimi kapsıyordu. Okuma yazma kurslarından çiçekçilik kurslarına, hizmet içi eğitimden radyo ve televizyonla eğitime kadar pek çok eğitim türü, biçimi ve bunları yürüten kurumlar işin içine giriyordu. Bu nedenle, tek maddelik şûra gündemi ile ilgili dört komisyon kurulmuştu. Birinci komisyon "Yaygın eğitimde kavram, kapsam ve eğilimleri tartışarak öneri getirecekti. İkinci komisyon "Yaygın eğitimde organizasyon ve işbirliği" konusu üzerinde duracaktı. Üçüncü "Yatırım ve finansman", dördüncüsü ise "Personel" sorunlarını ele alacaktı. 15 Ocak 1989 günü Beşevler'deki Şûra Salonu'nda Cumhurbaşkanı

Özal'ın konuşmasıyla açılan Şûra, Bakan Akyol'un konuşmasından sonra Otelcilik Okulu'nda komisyonlar halinde çalışmaya başladı. 17 Ocak günü komisyon raporları genel kurulda görüşülmeye başlandı ve 19 Ocak'ta Bakan Akyol'un konuşmasıyla kapandı.

ANAP iktidarının ilk Millî Eğitim Bakanı Vehbi Dinçerler'in başlattığı kadrolaşma sonucu Bakanlık, Türk-İslam Sentezcilerinin eline geçmişti. Şûra çalışmaları, baştan sonra muhafazakârların bakanlıktaki ağırlıklarını hissettirdi. Göreve geldiğinden beri laik bir görüntü vermeye çalışan Bakan Akyol, Şûrayı açış konuşmasında toplumun "iyi yetişmiş, bilgili araştırıcı, üretici, yaratıcı insan gücüne olan ihtiyacı"nın daha da arttığını söylemiş, "Bilgi toplumunun katılımcı, onurlu, çağdaş bir üyesi olarak yaşama"nın Atatürk'ün temelini attığı "yeni, yepyeni, ileri, medenî, millî, çağdaş, laik ve demokratik bir millet ve güçlü bir devlet olmak (...) diğer bir deyişle akla, bilime, fenne ve mantığı dayanmak"la mümkün olduğunu, altını çizerek vurgulamıştı. Herhalde, şûraya çağırdı bazı bilim adamlarının ve şahsiyetlerinin, muhafazakâr kesime denge oluşturmasını da bekliyordu. Onun bu tutumu, daha başlangıçta dinci kesimin tepkisine neden oldu ve Zaman gazetesi, Bakanın, Bakanlıktaki dindar kesime karşı savaş açtığını, şûrayı da solcularla doldurduğunu ileri sürdü. Akyol, Masonların desteği ile bu göreve gelmişti ve şimdi onlara olan borcunu ödüyordu...

Komisyonlar ve genel kurul, inceden inceye veya açıkça iki dünya görüşünün çekiştiği bir alan oldu. Profesör Dr. Cevat Geray, Öğretmen Dünyası'nı temsilen Zeki Sarıhan, Rehber uzmanı Niyazi Amtunya, Eğit-Der'i temsilen İsmail Hakkı Bayram, TÖB-DER ve Eğit-Der eski başkanlarından Ali Bozkurt, İlk Halk Eğitim Genel Müdürü Şevket Gedikoğlu, ODTÜ'den Prof. Dr. Himmet Umuç, laik ve demokratik bir eğitimin gereği üzerinde durdular. Ancak, bunların ya sözü kesildi ya "konu dışı konuşuyor!" itirazlarıyla karşılandı. Zeki Sarıhan, Bakan Akyol'dan, Şûra'da konuşma güvencesi istedi. Akyol, fikirlerin serbestçe dile getirilmesini ve karşı görüşler tahammül gösterilmesini Şûra'dan istedi. Dengeleri gözetti. Ancak laik ve demokratik kesim, muhafazakârların sayı üstünlüğü ve etkinliğini görünce ya konuşmamayı tercih etti, ya da yaygın eğitimin felsefesi üzerinde konuşmayarak ayrıntılar üzerinde bir mücadele yürütme yolunu seçti. Böylece Şûra, bugünkü yaygın eğitimin kavram, kapsam ve uygulamasında devam kararı aldı. Ne yurdu bir ağ gibi saran Kur'an Kursları, ne devlet radyo ve TV'sinin dini propaganda aracı olarak kullanılması üzerinde duruldu. Türkiye'nin bir kumar masasına çevrilmiş olduğu, insanların futbol karşılaşmalarıyla uyutulduğu, toplumumuzun okumadan uzaklaştırıldığı, dersanelerin örgün eğitimin yerine geçmekte olduğu gibi konular üzerinde durulamadı. Aksine, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın en önemli yaygın eğitim kurumlarından olduğu vurgulandı ve bu şûra kararlarında da yer aldı. Bakan Akyol, zaman zaman muhafazakâr kesimin dayatmaları karşısında geriledi. İnsan hakları konusunun yaygın eğitimde ele alınması bile genel kurul kararı olmaktan çıkarıldı. Çıraklık eğitimi, nedense şûra gündemine bile alınmamıştı. Sonuçta, bugünkü ruh ve felsefesiyle yaygın eğitimin daha da yaygınlaştırılması, yaygın eğitim kurumları arasında daha sıkı bir işbirliği ve Bakanlığın halk eğitimiyle ilgili birimlerine statü kazandırılması gibi kararlar alındı.

TEORİ EYLEMDEN DOĞAR

Eylem

SOSYALİST PARTİ GAZETESİ

15 Şubat'ta
2. Sayı çıkıyor

TEORİ EYLEMDEN DOĞAR